

סוף שנת המס 2017 לקראת שנת 2018

www.alliott.co.il

לקוחות וידידים יקרים,

כמידי שנה אנו שמחים להגיש לכם את החוברת השנתית של משרדנו לתום שנת המס 2017 ולקראת שנת המס 2018 בתקווה שהחוברת תשמש אתכם ותייע לכם בתכנון פעילויותיכם הכלכליות.

ארגון ה-OECD עדכן את תחזיות הצמיחה של כלכלת ישראל ולפיו תחזית הצמיחה לשנת 2017 עודכנה ל-3.1% ואילו ב-2018 צפויה כלכלת ישראל לצמוח בכ-3.5%. הכלכלה הישראלית שומרת על שיעור אבטלה נמוך ומעמדו של השקל נותר יציב, דבר שמאפשר את המשך הרחבת היצוא.

העודף התקציבי לשנים 2017 - 2018, עומד על כ-20 מיליארדי שקלים ומשרד האוצר דן בשימוש של עודפי התקציב. חלק ניכר מהעודף התקציבי, מקורו בגורמים חד פעמיים. אחד הגורמים לעודף היה הכנסות שהתקבלו במסגרת מבצע שאפשר לבעלי מניות לקבל דיבידנד בשיעור מס מופחת של 25% במקום 30% - 33%, מתוך עודפים שהצטברו בידיהם לשנת 2016 ובלבד שהדבר נעשה עד ליום 30 בספטמבר 2017.

כיום נשמעים קולות הקוראים לממשלה לעשות שימוש בעודף התקציבי בדרכים שונות. דרך אחת קוראת לנתב את העודף התקציבי להקטנה נוספת של נטל המס. דרך שניה קוראת לשימוש בעודף התקציבי לשם הקטנת החוב הלאומי הקיים וזאת לטובת הדורות הבאים. דרך שלישית קוראת להפנות את העודף התקציבי להגדלת ההוצאות על הקמת תשתיות תחבורה, בריאות וחינוך היות ובתחומים אלו שיעור ההוצאה בישראל הינו נמוך ביחס למדינות ה-OECD.

יש לקוות כי ממשלת ישראל תמצא את הנוסחה הנכונה לאיזון הראוי, באופן שיביא להקטנת נטל המס על העסקים הקטנים והבינוניים, וחיזוק האוכלוסיות העובדות הנושאות בעיקר הנטל הכלכלי והחברתי.

**אנו מאחלים לכם שהשנה הבאה עלינו לטובה תהיה שנת
שלום, בטחון, בריאות, שגשוג, הגשמה והצלחה.**

בכבוד רב,

**יהודה ליברמן ושות'
ראי חשבון**

אתר הקבוצה: www.alliott.co.il

צוות המערכת (לפי סדר א"ב):

מומי אליאס ר"ח, דוד בירנדורף, ענת דואני ר"ח, משה כדר עו"ד ר"ח, חגית ליברמן פלס ר"ח, אריאל פטל ר"ח, פסיה פרידין ר"ח, רחלי קוממי ר"ח.

כל הזכויות שמורות לקבוצת אליוט ישראל. אין לצלם או להפיץ ללא אישור בכתב מהמחברים. העלון ונספחיו מיועדים למתן מידע כללי בלבד ואין לראות בהם חוות דעת או ייעוץ מקצועי. במידה ודרושים לכם הסברים נוספים או הדרכה כל שהיא, נבקשכם להתקשר למשרדנו.

תוכן עניינים

עמוד

חלק א - מיסוי היחיד

1 שיעור המס השולי המרבי ליחיד
1 מיסוי על בסיס פרסונאלי
2 הכנסות של יחיד מהשכרת דירה למגורים
3 קיזוז הפסד עסקי כנגד הכנסות ממשכורת
3 נקודות זיכוי לחיילים משוחררים
4 נקודות זיכוי ליחיד שמסיים לימודים לתואר אקדמי
4 נקודות זיכוי נוספות עבור ילדים
7 מיסוי מלגות
8 הכנסות מהימורים, הגרלות ופרסים
8 חישוב מס נפרד לבני זוג העובדים ביחד
9 הקלות במיסוי לעולים חדשים ולתושבים חוזרים
10 תרומות למוסדות ציבוריים ולקרן לאומית
10 הכרה בהוצאות ריבית על משכנתא של דירת מגורים - מכירת נכס מקרקעין

חלק ב - מיסוי שוק ההון ורווחי הון

12 שיעור מיסוי שוק ההון ורווחי הון לחברות
12 שיעור מיסוי שוק ההון ורווחי הון ליחידים
15 חובת דיווח על רווחי הון ממכירת נכס ותשלום מקדמה
15 הקלות במיסוי על הכנסות מדיבידנד מחוץ לישראל (תיקון 169)
16 קיזוז הפסדי הון

חלק ג - תיקונים במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית

18 השפעות המיסוי של חוק ההתייעלות הכלכלית
----	--

עמוד

חלק ד - מיסוי מקרקעין

20 מס שבח	
21 מס רכישה	
21 הקלות ממס השבח	
22 קיזוז הפסדים	
22 חובת דיווח על הקצאת מניות באיגוד מקרקעין	
23 פטורים ממס שבח	
25 מתנות לקרובים	

חלק ה - מס ערך מוסף

26 חובת דיווח מע"מ מקוון	
26 עוסק פטור	
27 החובה לדרוש חשבונית מס ואי תשלום במזומן	
27 דיווח על בסיס מזומן לנותני שירותים ויצרנים קטנים	
28 קבלן מבצע - מועד הוצאת חשבונית מס לפי חוק מע"מ	
29 האיסור לדרוש חשבונית מהספק בטרם שולמה התמורה	
29 טבלת שיעורי מס ערך מוסף מיום פרסומו של החוק ועד היום	
30 הוראות מס ערך מוסף בנוגע לכלי רכב	
30 קטגוריות ואופנועים - היבטי מע"מ	

חלק ו - פעולות שיש לבצע ביום 31 בדצמבר 2017

32 מפקד המלאי	
34 פרויקטים או עבודות בביצוע	
34 פנקסים חדשים	
34 ספירת קופה	

חלק ז - תשלומים שניתן לבצע לאחר סיום שנת המס 2017

35 תשלומים לבעלי שליטה	
35 תשלומים לתושבי חוץ	

עמוד

חלק ח - חיסכון פנסיוני

36 הפקדות לקופת גמל
36 ניכויים וזיכויים בגין תשלומים לקופת גמל לקצבה
37 הפקדות בעבור בעלי שליטה
38 ביטוח אובדן כושר עבודה
38 תשלומים לקרנות השתלמות
39 פרישה - נוסחת שילוב ותיקון 190
40 פיצויים ומענקי פרישה
40 שנת 2017 הסכם קיבוצי כללי להגדלת הפקדות לביטוח פנסיוני
41 הפקדות והתחשבנות בגין כספי פיצויים החל משנת 2017
42 שנת 2017 חוק פנסיית חובה לעצמאיים
44 שנת 2017 חוזר מס הכנסה "יתרות צבורות בקופה מרכזית לפיצויים"
44 שנת 2017 תקרת הפקדות לקרנות ההשתלמות וקופות גמל

חלק ט - הוצאות

47 תשלום הוצאות שכר והוצאות סוציאליות על בסיס מזומן
48 חובות אבודים
49 מכירת מלאי מת או שתנועתו איטית
49 מכירות בין-חברתיות
49 מוניטין
49 חובת ניכוי מס הכנסה במקור מתשלומים בעד שירותים או נכסים
51 נסיעה עסקית לחו"ל
52 ניכוי בשל דמי ביטוח לאומי לעצמאים
52 מתנות ושי לחג
53 אירוח
53 הוצאות כיבוד
53 הוצאות לינה בארץ
54 היבטי מיסוי בנופש שמממן מעסיק לעובדיו
55 הוצאות ביגוד
55 הוצאות אחזקת טלפון שאינו נייד
56 הוצאות אחזקת טלפון נייד (סלולרי)
56 הוצאות אחזקת רכב

עמוד

חלק י - דיווחים והודעות לרשויות המס

61	חובת דיווח על רווחי הון ממכירת נכס ותשלום מקדמה
61	חובת דיווח על הקצאת מניות באיגוד מקרקעין
61	חובת דיווח על תכנוני מס
63	חובת הדיווח בקבלת חוות דעת ובנקיטת עמדה חייבת בדיווח

חלק יא - ביטוח לאומי

64	שיעורי דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות בשנים 2009 עד 2017
65	נתונים לדיווח ולתשלום דמי ביטוח
67	סוגיות הקשורות לעצמאים ולבעלי הכנסות שאינן מעבודה
75	הכנסות פסיביות
76	חלוקת הכנסות שאינן מעבודה בין בני זוג
77	סוגיות הקשורות למעסיקים ולשכירים
88	עסקים משפחתיים ובעלי שליטה
99	מבוטח השווה בחו"ל
105	סוגיות בגמלאות אימהות והורות
107	תגמולי מילואים
108	ביטוח נכות כללית (תיקון לרון)
110	הקבלן - כמעסיקים של עובדי קבלן-המשנה (בעבודות בנייה)

חלק יב - סוגיות בדיני עבודה

112	חוק הודעה לעובד (תנאי העבודה)
113	מספר שעות העבודה בערבי חג
113	תשלום עבור ימי חג
113	עבודה ביום שבת
114	מילואים
114	הריון ולידה
116	אימוץ ילדים
118	הודעה בכתב מעובד שהתפטר
118	חובת דיווח על תאונת עבודה
119	הודעה מוקדמת
119	ימי חופשה שנתיים

עמוד

120	דמי מחלה
121	דמי הבראה
121	מודעה בדבר שכר מינימום
122	העסקת נוער בחופשות
123	צו הרחבה לביטוח פנסיוני מקיף במשק

חלק יג - נספחים

124	גיליון ספירת מלאי
125	גיליון ספירת קופה
126	פירוט מספר הקילומטרים בתחילת השנה ובסופה
127	דוח נסיעה לחו"ל

חלק א - מיסוי היחיד

שיעור המס השולי המרבי ליחיד

להלן שיעורי המס לשנת 2017:

מדרגות המס על הכנסות מיגיעה אישית בש"ח:

שיעור המס	הכנסה שנתית	שיעור המס	הכנסה חודשית
10%	עד 74,640	10%	עד 6,220
14%	מ-74,641 עד 107,040	14%	מ-6,221 עד 8,920
20%	מ-107,041 עד 171,840	20%	מ-8,921 עד 14,320
31%	מ-171,841 עד 238,800	31%	מ-14,321 עד 19,900
35%	מ-238,801 עד 496,920	35%	מ-19,901 עד 41,410
47%	מכל שקל נוסף	47%	מכל שקל נוסף

מדרגות המס על הכנסות שאינן מיגיעה אישית בש"ח:

שיעור המס	הכנסה שנתית	שיעור המס	הכנסה חודשית
31%	עד 238,800	31%	עד 19,900
35%	מ-238,801 עד 496,920	35%	מ-19,901 עד 41,410
47%	מכל שקל נוסף	47%	מכל שקל נוסף

מס נוסף על הכנסות גבוהות

על פי סעיף 121ב לפקודה, יחיד אשר הכנסתו החייבת בשנת המס עלתה על 640,000 ש"ח (53,333 ש"ח לחודש) יהיה חייב במס נוסף על חלק הכנסתו החייבת העולה על הסכום הנ"ל בשיעור של 3%. "הכנסה חייבת" - כהגדרתה בסעיף 121ב לפקודה.

מיסוי על בסיס פרסונאלי

החל מיום 1.1.2003 שונתה שיטת המיסוי הנהוגה בישראל מהשיטה הטריטוריאלית לשיטה הפרסונאלית. דהיינו, תושבי ישראל, הן יחידים והן חברות, חייבים במס בישראל על הכנסותיהם הכלל עולמיות כולל הכנסות משוק ההון, ללא תלות בזהות מקום הפקת ההכנסה. תושבי חוץ יהיו חייבים במס על הכנסותיהם הנובעות ממקורות הכנסה בישראל בלבד. מי שחייב בהגשת דוח שנתי לרשות המיסים, צריך לציין במשבצת המתאימה אם יש לו, לבת זוגו ולילדיו עד גיל 18 נכסים בשווי של מעל 1,850,000 ש"ח והאם הוא בעל מניות בחברות פרטיות או בעל שליטה בחברות ציבוריות בחו"ל.

הכנסות של יחיד מהשכרת דירה למגורים

יחיד שהייתה לו בשנת המס הכנסה מהשכרת דירת מגורים, אחת או יותר, והמשמשת למגורים לשוכר שהוא יחיד, או לשוכר שהוא חבר בני אדם שקבע לעניין זה נציב מס הכנסה (מוסד שעיקר פעילותו קליטת עליה, בריאות או סעד ופעילות המוסד אינה למטרת רווח), זכאי לבחור בין שלוש חלופות מיסוי:

חלופת הפטור

בשנת 2017 קיים פטור ממס בשל הכנסה מדמי שכירות, באם ההכנסות אינן מגיעות לכדי הכנסה מעסק, עד לתקרה חודשית של 5,010 ש"ח ובחישוב שנתי עד 60,120 ש"ח. יחיד שהכנסתו הנ"ל עולה על התקרה היא פטור ממס על ההכנסה מדמי השכירות עד לגובה התקרה בניכוי ההפרש שבין ההכנסה בפועל מדמי שכירות לתקרת הפטור ויתרת ההכנסה תחויב במס הכנסה בשיעורים החלים על ההכנסה שאינה מיגיעה אישית, כמו כן צפוי חיוב בדמי ביטוח לאומי על ההכנסה החייבת.

חלופת תשלום מס סופי - 10%

יחיד המשכיר דירת מגורים אחת או יותר רשאי (לפי החלופה הקבועה בסעיף 122 לפקודה) לשלם מס סופי בשיעור 10% על הכנסותיו מדמי השכירות, באם ההכנסות אינן מגיעות לכדי הכנסה מעסק, וזאת ללא מגבלת תקרה. את תשלום המס ניתן לבצע עד 31 בינואר של השנה העוקבת ללא חיוב בריבית והצמדה.

חלופת מיסוי מלא על פי דוח רווח והפסד

לנישום קיימת הזכות לבקש ולשלם מס מלא על הרווח הנובע מהכנסות מדמי שכירות וזאת לאחר התרת ניכוי של ההוצאות הקשורות לדירות המושכרות ובכללן: פחת, ריבית, ביטוח, תיקונים וכד'. בחלופה זו יהיה גם חיוב בדמי ביטוח לאומי על הרווח.

הבהרה - לאור גישת רשות המסים כי בעת מכירת דירת מגורים יופחת משווי הרכישה פחת בשיעור הקבוע בתקנות (וזאת גם באותם מקרים בהם הנישום בחר בתקופת ההשכרה במסלול הפטור או במסלול חיוב ב-10% מס), מומלץ לשקול את הכדאיות ביישום חלופות הפטור ומסלול המס בשיעור של 10%.

בפס"ד יומן נ' מנהל מיסוי מקרקעין חיפה שניתן בחודש פברואר 2016 נקבע בדעת רוב כי יש לנכות פחת במכירת הדירה ולפיכך יוגדל השבח ומס השבח בעת המכירה.

פטור ממס על דמי שכירות שמקבל קשיש

סעיף 9(25) לפקודת מס הכנסה קובע כי הכנסה מדמי שכירות מהשכרת דירה למגורים שקיבל קשיש המתגורר בבית אבות בשל הדירה שבה הוא גר לפני כניסתו לבית האבות תהיה פטורה ממס עד לגובה מחצית סכום התשלום השנתי שמשלם הקשיש בעד החזקתו בשנת המס, בבית האבות. בית אבות - מקום מגורים קבוע ל-30 יחידים לפחות שגילם מעל 65 שנים, שניתן לו רישיון על פי חוק הפיקוח על המעונות.

השכרת דירות בחו"ל

יחיד, שיש לו הכנסה מדמי שכירות מהשכרת מקרקעין מחוץ לישראל, שאינה נובעת מעסק, ישלם מס לפי אחת מהחלופות הבאות:

- שיעור מס שולי. במקרה זה יהא רשאי לתבוע ניכוי הוצאות ולהינות מזיכויים.
- מס סופי בשיעור של 15%. במקרה כזה אינו רשאי לתבוע ניכוי הוצאות שהוצאו בייצור הכנסה, למעט פחת.
- מי שבחר בחלופה זו אינו זכאי לקיזוז, לזיכוי או לפטור כלשהם כנגד ההכנסה מדמי השכירות או כנגד המס.
- יחיד שישו לו הכנסה מדמי שכירות מהשכרת מקרקעין מחוץ לישראל אשר נובע מעסק, יחויב במס לפי שיעור המס השולי.

קיזוז הפסד עסקי כנגד הכנסות ממשכורת

בהתאם לסעיף 28(ב) לפקודת מס הכנסה נקבע כי ניתן לקזז הפסד עסקי שהיה לאדם מעסק או ממשלח יד גם כנגד הכנסות של אותו אדם מעבודה (ממשכורת) וזאת בהתקיים התנאים הבאים:

1. לנישום אין הכנסה אחרת מעסק או ממשלח יד בשנת הקיזוז.
2. הנישום הפסיק לחלוטין את פעילות העסק או משלח ידו.
3. הקיזוז האמור לא יחול לגבי הפסדים של חברת בית, חברה משפחתית או חברה שקופה.

מטרת הסעיף לתת מענה לעיוות שחל כל השנים ולפיו בעל עסק שהפסיק את פעילותו העסקית בעקבות הפסדים, והפך לשכיר, לא היה רשאי לקזז את הפסדיו העסקיים כנגד הכנסותיו העתידיות ממשכורת.

נקודות זיכוי לחיילים משוחררים

בהתאם לפקודת מס הכנסה מוענק למשתחרר מ"שירות סדיר" זיכוי על הכנסתו מיגיעה אישית, במשך 36 החודשים הראשונים שלאחר חודש שחרורו מן השירות הסדיר. הזיכוי יינתן על כל הכנסה ממשכורת או עסק, לרבות הכנסה מיגיעה אישית (כהגדרת מונח זה בסעיף 1 לפקודת מס הכנסה), בכל תחום עיסוק ובכל הענפים, כולל ענפי שירותים.

מי זכאי לזיכוי ומה היקפו (למשתחררים משירות סדיר החל מיום 1.7.2007):

1. שתי נקודות זיכוי יינתנו לחייל ששירת 23 חודשים מלאים או חיילת ששירתה 22 חודשים מלאים.
2. נקודת זיכוי תינתן לחייל ששירת פחות מ-23 חודשים מלאים או חיילת ששירתה פחות מ-22 חודשים.
3. חייל המשרת פחות מ-12 חודשים לא יהיה זכאי לנקודות זיכוי (אלא אם כן שוחרר מטעמי בריאות או נכות - נקודת זיכוי שנתית אחת).

כיצד לקבל את נקודת הזיכוי

נקודות הזיכוי לחייל/ת משוחרר/ת כנגד תעודת שחרור ו/או סיום שירות. לשם כך, על החייל/ת המשוחרר/ת להגיש למעסיק הצהרה על גבי טופס 101. אם לחייל/ת המשוחרר/ת לא היו הכנסות מתחילת שנת המס והוא/היא התחילה לעבוד לאחר חודש ינואר הינו/ה זכאי/ת לשלם מס מופחת. המס המנוכה יוקטן בהתחשב במספר החודשים בהם לא הייתה לחייל/ת המשוחרר/ת הכנסה חייבת במס.

נקודות זיכוי ליחיד שמסיים לימודים לתואר אקדמי

- הוראת השעה לשנים 2014 ו-2015 הוארכה לשנים 2016-2018. על כן, סטודנטים שסיימו את לימודיהם בשנים אלו יקבלו נקודות זיכוי על פי הכללים הבאים:
1. מי שסיים לימודים לתואר אקדמי ראשון בשנים 2014-2018 יהיה זכאי לנקודת זיכוי אחת, בשנת המס שלאחר שנת סיום התואר או בשנת המס שלאחריה, לפי בחירתו.
 2. מי שסיים לימודים לתואר אקדמי שני בשנים 2014-2018 יהיה זכאי למחצית נקודת זיכוי, בשנת המס שלאחר שנת סיום התואר או בשנת המס שלאחריה, לפי בחירתו.
 3. בתחומי עיסוק שנדרשת התמחות, היחיד רשאי לדחות את נקודת הזיכוי (או מחציתה, לפי העניין) לשנת המס שלאחר שנת סיום ההתמחות.
 4. מי שסיים לימודים לתואר אקדמי שלישי ברפואה בשנים 2014-2018 יהיה זכאי לנקודת זיכוי אחת, בשנת המס שלאחר שנת סיום התואר או בשנת המס שלאחריה, לפי בחירתו, וכן למחצית נקודת זיכוי בשנה לאחר השנה שבה קיבל נקודת זיכוי אחת כאמור.
 5. מי שסיים לימודים לתואר אקדמי שלישי במסלול ישיר בשנים 2014-2018 יהיה זכאי לנקודת זיכוי אחת, בשנת המס שלאחר שנת סיום התואר הראשון או בשנת המס שלאחריה, לפי בחירתו, וכן למחצית נקודת זיכוי בשנת המס שלאחר שנת סיום התואר השלישי או בשנת המס שלאחריה, לפי בחירתו.
 6. מי שסיים לימודי מקצוע בשנים 2014-2018 זכאי לתעודת מקצוע, יהיה זכאי למחצית נקודת זיכוי, בשנת המס שלאחר שנת סיום לימודי המקצוע או בשנת המס שלאחריה, לפי בחירתו.

נקודות זיכוי נוספות עבור ילדים

ככלל, אישה עובדת שיש לה ילדים, זכאית לנקודת זיכוי נוספת בגין כל ילד בשנה שלאחר שנת לידתו ועד לשנה שלפני הגיעו לגיל 18 ול-1/2 נקודת זיכוי נוספת בגין כל ילד בשנת לידתו ("ילוד") ובשנת הגיעו לגיל 18 ("בוגר").

בעקבות המלצות ועדת טרכטנברג נקבע במסגרת החוק לשינוי בנטל המס כי החל משנת המס 2012 יתנוות בנוסף לנקודות הזיכוי שניתנו בעבר נקודות זיכוי נוספות בגין ילדים,

כדלקמן:

1. נקודות זיכוי בגין ילדים עד גיל 5:
אישה נשואה, הורה החי בנפרד שילדיו בחזקתו ו"הורה אחד" יקבלו נקודות זיכוי נוספת בשנת המס שלאחר שנת הלידה עד שנת המס בה ימלאו לילד חמש שנים, בדומה לנקודות הזיכוי הניתנות כיום לילד עד גיל 18. "ילד להורה אחד" - מוגדר כילד שבשנת המס טרם מלאו לו 19 שנים ואחד מהוריו נפטר או שרשום במרשם האוכלוסין בלא פרטי אחד ההורים.
נקודות זיכוי בגין "פעוט" וילדים אחרים:
2. "פעוט" - מוגדר על פי התיקון כילד שטרם מלאו לו ארבע שנים בשנת המס. גבר יהא זכאי, כנגד המס החל על הכנסתו מיגיעה אישית, לנקודות זיכוי בעד כל אחד מילדיו שהם "פעוטות", כלהלן:
 - 2.1. נקודת זיכוי אחת בשנת לידתו ובשנת המס בה מלאו לו שלוש שנים.
 - 2.2. שתי נקודות זיכוי בשנת המס שלאחר שנת לידתו של הפעוט ובשנת המס לאחריה.

נקודות זיכוי אלו יינתנו בנוסף לנקודות הזיכוי המגיעות לאישה בגין ילדיה, בהתאם לפקודה. על אף זאת, גבר החי בנפרד, אשר ילדיו בחזקתו וכלכלתם עליו (קרי מקבל גם היום את נקודות הזיכוי בגין ילדים עד גיל 5 ועד גיל 18), לא יהא זכאי לנקודות הזיכוי בגין "פעוט" ובמקרה זה, הזכאות לנקודות הזיכוי בגין "פעוט" על פי התיקון תהא של האם, אשר ילדיה אינם בחזקתה. בנוסף נקבע כי, במשפחה בה ישנו "ילד להורה אחד" (זאת בין אם מדובר בגבר ובין אם באישה), יקבל ההורה כנגד הכנסתו מיגיעה אישית נקודות זיכוי בשל "פעוט" הנמצא בחזקתו. וזאת בנוסף לנקודות זיכוי ילדים.

נקודות זיכוי בגין ילדים לבני זוג מאותו מין

סעיפים 66(ג)4 ו-5 לפקודת מס הכנסה נוקטים במונחים "אשה" ו"גבר" בין היתר לצורך הענקת נקודות זיכוי בעד ילד ובעד פעוט לבני זוג כהגדרת המונח בסעיף 1 לפקודה. עמדת רשות המיסים באשר לפרשנות הפקודה בעניין מתן נקודות זיכוי בגין ילדים כאמור לבני זוג נשואים מאותו מין הינה כדלקמן:

1. בני זוג מאותו מין ייהנו מאותן נקודות זיכוי ממס המוענקות מכוח הפקודה ל"בני זוג" באותן נסיבות.
2. לפיכך, במקרה של בני זוג נשואים מאותו מין, בן הזוג שיקבל את הקצבה המשולמת ע"י המוסד לביטוח לאומי עבור ילדיו בהתאם לסעיף 40(א) לפקודה, יקבל גם את נקודות הזיכוי המוענקות מכוח הוראות סעיף 66(ג)4 לפקודה כנגד הכנסתו מיגיעה אישית, כאשר בן הזוג האחר יקבל את נקודות הזיכוי המוענקות לפי הוראות סעיף 66(ג)5 לפקודה כנגד הכנסתו מיגיעה אישית.

להלן טבלה המפרטת את נקודות הזיכוי בגין ילדים אשר יינתנו לאמהות ואבות בהתאם למצב משפחתי החל מיום 1.1.2012. ערך של נקודת זיכוי אחת בשנת 2017 הינו בסך של 215 ש"ח לחודש, סך של 2,580 ש"ח לשנה.

מספר נקודות זיכוי	פרטים
2.25	<ul style="list-style-type: none"> • גבר ללא ילדים
2.75	<ul style="list-style-type: none"> • אישה ללא ילדים
3.25	<ul style="list-style-type: none"> • נשוי שלאשתו (יחיד מוטב) אין הכנסה ואין ילדים • אב לפעוט בשנת הלידה ובשנה בה מלאו לו שלוש (למעט אב החי בנפרד וילדיו בחזקתו) • גבר החי בנפרד ומשלם מזונות בגין ילד (שאינו פעוט) שאינו בחזקתו • אישה נשואה ולה ילד בוגר או יילוד
3.75	<ul style="list-style-type: none"> • גבר הורה יחיד ולו ילד בוגר בחזקתו • אב החי בנפרד ולו יילוד או ילד בוגר בחזקתו • אישה נשואה ולה ילד בגיל שש עד שבע עשרה
4.25	<ul style="list-style-type: none"> • אב לפעוט בשנה שלאחר שנת לידתו ובשנה שלאחריה (למעט אב החי בנפרד וילדיו בחזקתו) • גבר הורה יחיד ולו ילד אחד בחזקתו, בגיל שש עד שבע עשרה • אישה החיה בנפרד ולה ילד בוגר בחזקתה
4.75	<ul style="list-style-type: none"> • אישה נשואה ולה ילד בשנה שלאחר לידתו ועד השנה בה מלאו לו חמש • גבר הורה יחיד ולו יילוד בחזקתו
5.25	<ul style="list-style-type: none"> • אישה הורה יחיד ולה יילוד בחזקתה • גבר הורה יחיד ולו ילד אחד, בגיל ארבע או חמש, בחזקתו • גבר החי בנפרד ומשלם מזונות בגין פעוט, בשנה שלאחר שנת הלידה ובשנה שבה מלאו לו שנתיים שאיננו בחזקתו • אב החי בנפרד ולו ילד אחד בגיל שנה עד חמש בחזקתו
5.75	<ul style="list-style-type: none"> • אישה הורה יחיד ולה ילד אחד בגיל ארבע או חמש בחזקתה • אישה החיה בנפרד ולה ילד אחד בגיל שנה עד גיל חמש בחזקתה • אישה החיה בנפרד ומשלמת מזונות בגין פעוט, בשנה שלאחר שנת הלידה ובשנה שבה מלאו לו שנתיים, שלא בחזקתה
6.25	<ul style="list-style-type: none"> • גבר הורה יחיד ולו פעוט אחד בגיל שלוש בחזקתו
6.75	<ul style="list-style-type: none"> • אישה הורה יחיד ולה פעוט אחד בגיל שלוש בחזקתה
7.25	<ul style="list-style-type: none"> • גבר הורה יחיד ולו פעוט בשנה שלאחר שנת הלידה ובשנה בה מלאו לו שנתיים בחזקתו
7.75	<ul style="list-style-type: none"> • אישה הורה יחיד ולה פעוט בשנה שלאחר שנת הלידה ובשנה בה מלאו לו שנתיים בחזקתה

מיסוי מלגות

סעיף 9(29) לפקודת מס הכנסה קובע כי מלגה שניתנה לסטודנט או לחוקר בתקופת לימודיו במוסדות לימוד ומחקר תהא פטורה ממס, ובלבד שלא ניתנה כל תמורה בעדם.
סטודנטים וחוקרים הלומדים או מבצעים מחקרים במוסדות אקדמיים ו/או מחקרניים נהנים לעיתים מקבלת כספים (באופן ישיר או בדרך של הפחתת שכר לימוד וכו') מהמוסד האקדמי או המחקרי.

חלוקת המלגות לפי סוגים:

1. מלגות הצטיינות/מצב סוציו אקונומי:
מלגות הניתנות כתשלום כספי ישיר או באמצעות השתתפות בשכר לימוד, הפחתת שכר לימוד וכו' זאת בגין השגת הישגים אקדמיים או מחקרניים גבוהים גרידא או בגין ביצוע פעילות התנדבותית (כגון חונכות ילדים ממשפחות קשיי יום, עזרה לקשישים וכיוצ"ב). וכן מלגות הניתנות לסטודנטים המצויים במצב סוציו אקונומי אשר מקשה עליהם את תשלומי שכר הלימוד. לגבי המלגות מסוג זה **מוסכם על רשות המסים כי הן אינן באות בבסיס המס שכן מלגות אלו ניתנו כהוקרה מבלי שישנה התחייבות של המקבל ליתן תמורה או שירות בהווה או בעתיד.**
מלגות בגין מתן שירות:
2. מלגות הניתנות לסטודנטים או חוקרים בתמורה למתן שירות בדמות של: הוראה במוסד האקדמי/המחקרי או מטעמו, תרגול במוסד האקדמי/המחקרי או מטעמו, וכו' לגבי המלגות מסוג זה קיימת הסכמה (אשר התקבלה גם על דעת מרבית המוסדות האקדמיים והמחקריים) כי מקום בו המלגה ניתנת בתמורה למתן שירות למוסד האקדמי/מחקרי או למי מטעמו, בצורה של שירותי הוראה, תרגול, בדיקת מבחנים ועבודות וכו'. **במקרים אלו התשלומים שנרשמו כמלגות חייבים במס כשכר עבודה לכל דבר ועניין.**
מלגות קיום:
3. מלגות הניתנות לסטודנטים (בעיקר בתארים השני והשלישי) ולחוקרים, זאת לשם כלכלתם וקיומם בתקופת הלימודים או ביצוע המחקר, על מנת שיוכלו להתפנות ולהפנות את מלוא מרצם, זמנם ומשאביהם ללימוד או למחקר האקדמי. במקרים אלו הייתה מחלוקת האם יש מקום למסות מלגות כאמור, כשכר שכן יש לראות בביצוע המחקר כתמורה הניתנת ע"י הסטודנט/החוקר למוסד האקדמי/המחקרי עבור המחקר אותו הוא מבצע, בדומה לתשלום או תגמול אחר הניתן לחוקר המבצע מחקר במוסד שאינו מוסד אקדמי או מוסד מחקר.

בהתאם לתיקון נקבע כי: מלגה אשר ניתנה לסטודנט בתקופת לימודיו במוסד להשכלה גבוהה תהיה פטורה ממס, זאת ללא הגבלת סכום.
מלגה שניתנה לחוקר במהלך לימודיו במכון מחקר תהיה פטורה ממס עד לסך של 96,000 ש"ח לשנה (נכון לשנת 2017).
"מלגה" פטורה בהתאם לסעיף הינה אך ורק מלגה אשר משולמת לסטודנט/חוקר ע"י המוסד האקדמי או המחקרי במישרין או בעקיפין.
בתיקון עקיף לחוק מע"מ נקבע כי מלגה כאמור לא תיחשב כשכר ולפיכך לא ישולם בגינה ע"י המוסד המשלם מס שכר.

הכנסות מהימורים, הגרלות ופרסים

הכנסה מהשתתפות בהימורים, בהגרלות או בפעילות נושאת פרסים, בין מפעילות חוקית ובין מפעילות שאינה חוקית, בידי תושב ישראל שהופקה או נצמחה בישראל או בחו"ל, וכן רווח כאמור של תושב חוץ ממקור בישראל, תחויב במס בשיעור 35%, וזאת ללא זכאות לפטור, הנחה, ניכוי, זיכוי או קיזוז כלשהם, למעט הוצאות הכרוכות בהכנת הדוח השנתי. הפסד מהימורים לא יוכר כהפסד לצרכי מס.

בשנת 2017 נקבע פטור ממס אם סכום הזכייה (שהתקבל מהימור אחד, הגרלה אחת או פרס אחד) אינו עולה על 49,320 ש"ח.

חישוב מס נפרד לבני זוג העובדים ביחד

סוגיית החישוב הנפרד או המאוחד של בני הזוג היוותה שנים רבות נושא למחלוקת בין נישומים לבין רשויות המס. פסקי דין רבים היוו במהלך השנים אבני דרך לטיפול בנושא. ביום 1.2.2012 נקבעה בבית המשפט העליון הלכה חדשה בעניין החישוב הנפרד/מאוחד ולמעשה סתמה את הגולל בפני חלק לא מבוטל של נישומים אשר בחרו בשנים האחרונות ביישום החישוב הנפרד. בית המשפט העליון קבע כי בני זוג העובדים יחד בעסק שבבעלותם אינם זכאים לבצע חישוב מס נפרד, וזאת בניגוד לפס"ד קלס.

לאור הויכוח הציבורי שהיה בנושא ולאחר הד ציבורי נרחב אישרה הכנסת ביום 30.12.2013 את תיקון מספר 199 לפקודת מס הכנסה המאפשר, בתנאים מסוימים, חישוב מס נפרד לבני זוג המועסקים יחד באותו עסק (מקור הכנסה משותף) להכנסות שהופקו החל מיום 1.1.2014. על פי התיקון לפקודת מס הכנסה, נקבע בסעיף 66(ד) כי רק בהתקיים שלושה תנאים מצטברים יתאפשר חישוב מס נפרד לבני זוג שקיימת תלות במקור ההכנסה שלהם:

1. יגיעותו האישית של כל אחד מבני הזוג נדרשת לייצור ההכנסה ממקור ההכנסה המשותף.
2. כל אחד מבני הזוג מקבל הכנסה התואמת את תרומתו לייצור ההכנסה, ממקור ההכנסה המשותף, ועומדת ביחס ישיר לתרומתו לייצור ההכנסה כאמור.
3. אם ההכנסה מופקת בבית המגורים של בני הזוג - בית המגורים משמש, דרך קבע, את מקור ההכנסה המשותף ומרבית פעילות מקור ההכנסה האמור נעשית בבית המגורים.

לעניין זה, "מקור הכנסה משותף" - מקור הכנסה של בן זוג התלוי במקור ההכנסה של בן הזוג השני. בנוסף בוטל סעיף 66(ה) לפקודת מס הכנסה שאיפשר בעבר חישוב מס נפרד לבני זוג במצבים בהם קיימת תלות בין מקורות ההכנסה שלהם.

הקלות במיסוי לעולים חדשים ולתושבים חוזרים

סעיף 14 לפקודת מס הכנסה קובע את ההוראות החלות על תושבים חוזרים ומבחין בין "תושב חוזר" לבין "תושב חוזר ותיק".

"תושב חוזר" - יחיד ששב והיה לתושב ישראל לאחר שהיה תושב חוץ במשך שש שנים רצופות לפחות. "תושב חוזר ותיק" - יחיד ששב והיה לתושב ישראל לאחר שהיה תושב חוץ במשך עשר שנים רצופות לפחות.

במסגרת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 168 והוראת שעה), התשס"ח-2008 שנתקבל ביום 16.9.2008 נקבע כי גם יחיד ששב והיה לתושב ישראל בין השנים 2007-2009 ייחשב כתושב חוזר ותיק, אם הוא היה תושב חוץ במשך חמש שנים רצופות לפחות לפני חזרתו לישראל.

"תושב חוזר"

החוק מעניק פטור ממס במשך חמש שנים על הכנסות פאסיביות בחו"ל כגון: דמי שכירות, קצבה, תמלוגים, דיבידנד וריבית.

כמו כן ניתן פטור לתקופה של עשר שנים מהמועד בו שב והיה לתושב ישראל, על רווחי הון שמקורם בנכסים מחוץ לישראל שנרכשו בעת היותו תושב חוץ.

יצוין כי לגבי מכירת נכס בחו"ל לאחר שעברו עשר שנים כאמור, יינתן פטור בחישוב ליניארי.

"תושב חוזר ותיק"

התיקון קובע באופן אחיד רחב וברור, פטור לכלל הכנסותיו של העולה, המופקות מחוץ לישראל, למשך 10 שנים מיום עלייתו לישראל, באופן שיכלול את כל הכנסותיו, בין אם מקורן במימוש נכסים והשקעות בחו"ל ובין אם מקורן בהכנסות שוטפות שהופקו מחוץ לישראל.

גם כאן, בעת מכירת נכס בחו"ל לאחר שעברו עשר שנים כאמור, יינתן פטור בחישוב ליניארי.

תיקוני חקיקה נוספים

על מנת להגביר את חזרתם של תושבים חוזרים ארצה, הושווה מעמדם של תושבים חוזרים לאלה של עולים חדשים, לעניין נקודות זיכוי בהתאם לסעיף 35 לפקודה.

בחודש 1/2011 פורסם חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 181), התשע"א-2011 (להלן - "התיקון") לפיו בחישוב המס של תושב חוזר, כהגדרתו להלן, יובאו בחשבון נקודות הזיכוי הבאות במשך 3.5 שנים ממועד ההגעה לישראל או מיום 1.1.2011, לפי המאוחר:

- 1/4 נקודות זיכוי במהלך 18 החודשים הראשונים.
2. 1/6 נקודות זיכוי במהלך 12 החודשים הבאים.
3. 1/12 נקודות זיכוי במהלך 12 החודשים הבאים.

את נקודות הזיכוי ניתן לקבל באמצעות המעסיק או באמצעות פניה לפקיד השומה והצגת טופס 1507.

תרומות למוסדות ציבוריים ולקרן לאומית

סעיף 46 לפקודת מס הכנסה קובע כי תרומות למוסד ציבורי, שאושר על ידי שר האוצר, או לקרן לאומית, בסכומים העולים על 180 ש"ח, מעניקות זיכוי ממס בשיעור של 35% מסכום התרומות עבור יחידים ובשיעור השווה לשיעור מס החברות (בשנת 2017 - 24%) עבור חברות. ההטבה ניתנת גם עבור מספר תרומות נפרדות, בתנאי שהן מסתכמות יחד לסכום של 180 ש"ח לפחות ושהן ניתנו לגופים שהוכרו כ"מוסד ציבורי".

שכירים יכולים לקבל את הזיכוי במסגרת השכר החודשי השוטף במהלך שנת המס שבה ניתנה התרומה, ואינם צריכים להמתין לסיום שנת המס על מנת לבקש החזרי מס.

הזיכוי לא יינתן על כל תרומה מעבר ל"תקרה" שהיא 30% מההכנסה החייבת במס לאותה שנה או 9,184,000 ש"ח, לפי הנמוך מביניהם, נכון ליום 1.1.2017.

אם הסכום שנתרם עולה על התקרה (כלומר עולה על 30% מההכנסה החייבת במס לאותה שנה או 9,184,000 ש"ח), ניתן להעביר את סכום התרומה העולה על הסכומים הנ"ל, לשלוש שנות המס הבאות ולצרפו לסכום התרומות באותן שנות מס, בתנאי שסכום התרומות הכולל, שבגינן ניתן זיכוי בכל שנה, לא יעלה על ה"תקרה".

הכרה בהוצאות ריבית על משכנתא של דירת המגורים - מכירת נכס מקרקעין

סעיף 39א לחוק מס שבח מקרקעין קובע, כי תשלומי ריבית ריאלית יותרו בניכוי בחישוב השבח בעת מכירת המקרקעין (לרבות דירת מגורים), בהתקיים התנאים כדלהלן:

1. הוצאות הריבית הריאליות אינן מותרות בניכוי על פי פקודת מס הכנסה.
2. ההלוואה התקבלה לרכישת הזכות במקרקעין או לשם השבחתה.
3. ההלוואה התקבלה בסמוך לרכישת הזכות במקרקעין או להשבחתה.
4. ההלוואה אינה מ"קרוב".

לגבי זכות שאינה רשומה בפנקסי חשבונות המנוהלים בשיטה הכפולה - ההלוואה מובטחת במשכנתא או במשכון או שנרשמה הערת אזהרה, ובלבד שהרישום נעשה בסמוך לקבלת ההלוואה.

בהתאם להוראת ביצוע מיסוי מקרקעין מס' 16/2003, המטפלת בהתרת הוצאות ריבית ריאלית בחישוב השבח במכירת זכות במקרקעין, ניתן לדרוש בתנאים מסוימים את הריבית על המשכנתא הפרטית, כהוצאה מוכרת למס הכנסה ואף ניתן לדרוש את הוצאות הריבית בעת מכר הדירה, למי אשר אינו מעוניין או אינו זכאי לפטור במכירת דירת המגורים.

סעיף 14(3) להוראת הביצוע, דן במקרה של דירת מגורים המשמשת בשימוש מעורב, בחלקה למגורי בעליה ובחלקה משמשת בייצור הכנסה - במקרה זה הריבית ניתנת לניכוי על פי הפקודה באופן יחסי, לחלקי הנכס המשמש בייצור הכנסה, ולפיכך חלק מהוצאות הריבית המיוחסות לחלק שלא שימש בייצור הכנסה - יותרו בניכוי כנגד השבח בעת מכירת הדירה.

יושם אל לב ויודגש, כי אין באמור לעיל התייחסות לעניין סיווג הנכס/דירה במישור הארנונה, ויש לבחון סוגיה זו והשלכותיה מול הרשות המקומית, בנפרד מהאמור לעיל.

"המסלול הירוק"

מאחר והוצאות הריבית הריאלית משולמות באופן שוטף על פני תקופה ארוכה טרם תביעתן בניכוי כנגד השבח, קיים חשש שיהיה קשה להוכיח את התנאים המקדמיים שפורטו לעיל. לפיכך, על מנת להקל בחובת ההוכחה המוטלת על המוכר בעת המכירה, הוחלט כי במידה שבעת רכישת הנכס ימציא הרוכש רשימת מסמכים נדרשת ויקבל אישור על נכונותם, יהא בכך כדי להוות חזקה לכאורה כי התנאים המקדמיים הקבועים בסעיף 39א לחוק נבדקו ואושרו. לאחר הגשת המסמכים ובדיקתם, יקבל הרוכש אישור ולפיו תותר לו בניכוי ריבית ריאלית וזאת בכפוף להוראת הביצוע.

כאן המקום לציין, כי קיימת גישה שמרנית הסוברת כי במקרה של דרישת הוצאות ריבית ריאלית כאמור, יש חשש שיוטל מס שבח על מכירת דירה שאילולא הדרישה הנ"ל הייתה פטורה ממס שבח, וזאת לפחות על חלק יחסי של הדירה ששימשה לצורך עסקי.

חלק ב - מיסוי שוק ההון ורווחי הון

שיעורי מיסוי שוק ההון ורווחי הון לחברות

רווח מנייר ערך בבורסה בישראל
חברה תשלם מס רווח הון בהתאם לחלק ה' לפקודה בשיעור של 24% בשנת 2017 על הכנסותיה מממוש ניירות ערך.

הכנסות פיננסיות
כל הכנסות הריבית למיניהן מתחייבות בשיעור מס החברות הרגיל, שנת 2017 - 24%.

הכנסות מדיבידנד
דיבידנד שמקורו בהכנסות שהופקו או נצמחו בישראל או שהתקבלו מחברה תושבת ישראל פטור ממס.
דיבידנד שמקורו מחוץ לישראל חייב במס בשיעור מס של 25%. לחילופין, יתחייב הדיבידנד במס חברות מלא תוך מתן זיכוי עקיף בגין המס ששולם על ההכנסה ממנה חולק הדיבידנד.

רווחי הון
שיעור המס בגין רווחי הון ריאליים בעת מכירת נכסים וניירות ערך לא סחירים וכן בעת מכירת מקרקעין מחוץ לישראל הינו בשיעור מס חברות של 24% בשנת 2017.

שיעורי מיסוי שוק ההון ורווחי הון ליחידים

רווח הון מנייר ערך בבורסה בישראל
שיעור המס ליחיד על הרווח מניירות ערך סחירים הינו בשיעור של 25% וזאת במידה ואין מדובר בהכנסה פירותית (עסקית).
במידה וההכנסה מניירות ערך (בין ישראלים ובין זרים) תיחשב להכנסה עסקית, קיים חשש ששלטונות המס ידרשו מיסים על פי שיעור המס השולי, דהיינו עד 47% בשנת 2017.
אצל מוכר שהוא בעל מניות מהותי (בעל מניות המחזיק לפחות 10% ממניות החברה שמניותיה נמכרות), שיעור המס יעמוד על 30%.

רווח הון מניירות ערך זרים
על ניירות ערך זרים שנרכשו עד ליום 31.12.2004 יחול שיעור מס ליניארי כדלקמן:
על רווח הון הריאלי שנצמח עד ליום 31.12.2004 - 35% ואילו יתרת הרווח תתחייב בשיעור מס של 25%.

הכנסות פיננסיות

יחיד חייב במס בגין הכנסות ריבית על פיקדונות ותוכניות חיסכון (שנפתחו החל מיום 8.5.2000), בין אם מקורם בארץ ובין בחו"ל וכן על התשואה הנצברת על הפקדות מעבר לתקרה שנקבעה ע"י שלטונות המס בעת פדיון קופות גמל וקרנות השתלמות. שיעור המס נקבע על 25% למעט במכשירים שאינם צמודים שימוסו בשיעור של 15%. כאן המקום לציין, כי קיימים מספר פטורים המתייחסים לגמלאים ולבעלי הכנסות נמוכות.

הכנסות מדיבידנד

שיעור המס החל על דיבידנד אצל יחיד או חברה משפחתית הינו בשיעור של 25%. לגבי בעל מניות מהותי (המחזיק לפחות 10% ממניות החברה משלמת הדיבידנד) שיעור המס יעמוד על 30%.

רווחי הון

שיעור המס בגין רווחי הון ריאליים (בידי יחיד ובידי חברה משפחתית) בעת מכירת נכסים וניירות ערך לא סחירים וכן בעת מכירת מקרקעין מחוץ לישראל הינו בשיעור של 25%. לגבי בעל מניות מהותי שיעור מס רווחי הון יעמוד על 30%. לגבי מכירת נכסים שנרכשו לפני 1.1.2003 יחול שיעור המס באופן ליניארי כדלקמן: על רווח ההון שנוצר החל ממועד הרכישה ועד ליום 31.12.2002 יחול שיעור המס השולי (עד 48% בשנת 2013), על רווח ההון מיום 1.1.2003 ועד ליום 31.12.2011 יחול שיעור מס שולי של 20% ועל רווח ההון מיום 1.1.2012 ועד ליום המכירה יחול מס בשיעור 25%.

מס יסף

במסגרת החוק לצמצום הגרעון ולשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ד-2012, נוסף סעיף חדש ומכוחו מוטל מס נוסף בשיעור 3% על הכנסתו החייבת של יחיד שהכנסתו השנתית החייבת עולה על 640,000 ש"ח.

המבחנים על פיהם תחשב ההכנסה מניירות ערך להכנסה פירותית ומתי תחשב להכנסה הונית:

1. מבחן התדירות: תדירות עסקאות גבוהה מצביעה על פעילות עסקית.
2. מבחן תקופת החזקה בנכס: תקופת החזקה קצרה עשויה להצביע על פעילות עסקית. רכישת ניירות ערך ומכירתם באותו חודש יכולה עדיין להיחשב כפעולה הונית. יצוין, כי סוגו של הנכס משמעותי גם במבחן זה. פעולות בניירות ערך בפרק זמן קצר יכול שתסווגנה כפעולות הונית בעוד שלגבי פעולות בנכסים אחרים, יתכן ואותו פרק זמן היה מאפיין פעולה פירותית.
3. מבחן הבקיאיות והמומחיות: פעילות בתחום הבקיאיות והמומחיות מעידה על פעילות עסקית. חלק גדול מהפעילות בבורסה מתבצעת באמצעות בנקים, יועצי השקעות ו/או ברוקרים. השקעה באמצעותם לא הופכת את הרווחים מהשקעה הונית להכנסה עסקית בשל כך בלבד. לעומת זאת, כאשר מתבצעת פעילות בתיק האישי של מי שהתמחותו ועיסוקו הוא בתחום זה, יכול שתהא זו אינדיקציה לסיווג הרווחים כעסקיים.
4. מבחן היקף ההשקעה: היקף השקעה גבוה יכול להצביע על פעילות עסקית. יצוין, כי ליישום מבחן זה יש להתחשב בהיקף ההשקעה בהשוואה להיקף פעילות הנישום בתחומים אחרים

ובשים לב למשאביו הכספיים. בחינת היקף ההשקעה, צריכה להיעשות בזהירות תוך תשומת לב מיוחדת לנסיבות הספציפיות שכן דווקא אצל נישומים שמבצעים פעולות השקעה לא עסקיות בחסכונותיהם יכולים מחזורי ההשקעה לעלות על מחזורי פעילותם העסקית האחרת.

5. מבחן המימון: על פי מבחן זה מימון פעילות בהון זר (לעומת הון עצמי), בעיקר אשראי לזמן קצר, מעיד על פעילות עסקית.
6. מבחן הארגון: קיומו של מנגנון, צוות עובדים, מקום עבודה קבוע, מערך רישומי ותיעוד מסודר יש בהם להצביע על קיומו של עסק.
7. מבחן ההבשלה וההשבחה: על פי מבחן זה ביצוע פעולות להעלאת ערך הנכס מצביע על פעילות עסקית.
8. מבחן טיב הנכס: טיבו של הנכס יכול גם הוא להשליך על סווג ההכנסה. אופי ספקולטיבי של ניירות ערך יכול להצביע על פעולות עסקיות.

על פי עמדת מס הכנסה, סיווג ההכנסה ייקבע עפ"י שקלול כל המבחנים וקיומו של מבחן אחד או מספר מבחנים, לא תגרום בהכרח לסיווג ההכנסה כהכנסה עסקית ובכל מקרה יש להתייחס לנסיבות הספציפיות.

להלן טבלה מרכזת לשיעורי המס:

שיטת החישוב	שיעור המס		
	מ-2012	עד 2011	
ליניארית (2)	30%/25% (1)	25%/20% (1)	רווח הון/שבח ריאלי
(3)	30%/25% (1)	25%/20% (1)	דיבידנד
ליניארית (2)	25%	20%	ריבית ודמי ניכין - צמוד
-	ללא שינוי	15%	ריבית ודמי ניכין - לא צמוד
(4)	25%	20%	ריבית על תכניות חיסכון ופיקדונות
(5)	30%/25% (1)	25%/20% (1)	רווח הון מני"ע סחירים

1. שיעור המס הגבוה בכל משבצת, מתייחס לבעל מניות מהותי.
2. שיטת חישוב ליניארית - במכירה של נכס שנרכש לאחר 1.1.2003 ייערך חישוב ליניארי יחסי לשתי תקופות: לגבי חלק תקופה שמיום הרכישה עד 31.12.2011 יחול מס בשיעור 20%/25%, לפי העניין, ועל יתרת התקופה יחול מס בשיעור של 25%/30%, לפי העניין. במכירת נכס שנרכש לפני 1.1.2003, יבוצע חישוב ליניארי ל-3 תקופות כך שלגבי חלק התקופה שעד ליום 1.1.2003 יחול מס שולי (עד 48% בשנת 2013).
3. כל הדיבידנד שחולק החל מ-1.1.2012 ללא קשר למועד הפקת הרווחים.
4. התיקון חל על ריביות שנצברו החל מ-1.1.2012. לגבי ריבית בפיקדונות ותכניות חיסכון שנפתחו לפני 1.1.2012, יחול הדין החדש רק על ריבית שתצמח מהמועד הראשון שבו ניתן למשוך את הכספים ללא הרעה בתנאי החיסכון ("נקודת יציאה" ראשונה) והחישוב יהא ליניארי.
5. ניירות ערך סחירים - אין חישוב ליניארי.

חובת דיווח על רווחי הון ממכירת נכס ותשלום מקדמה

חלה חובה לדווח תוך 30 יום על כל מכירה הונית, בין אם נבע מהמכירה רווח הון או שנוצר הפסד הון ולשלם מקדמה מסכום המס החל על הרווח, במידה והיה כזה. לגבי ניירות ערך הרשומים למסחר בבורסה (בישראל או מחוץ לישראל) או לגבי מכירת קרן נאמנות נקבע שבכל מקרה בו נוכה במועד מכירתן מס במקור מרווח ההון, לא יהיה צורך בדיווח כאמור.

באם לא נוכה מס במקור מרווח ההון והמוכר חייב בהגשת דוח שנתי, נקבע כי המוכר יהיה חייב בהגשת דוח על רווח ההון ותשלום המקדמה בגין רווח ההון, פעמיים בשנה: ביום 31 ביולי בשל מכירות שהיו במחצית הראשונה של השנה וב-31 בינואר של השנה העוקבת, בגין מכירות שהיו במחצית השנייה של השנה.

הקלות במיסוי על הכנסות מדיבידנד מחוץ לישראל (תיקון 169)

ביום 29.12.2008 פורסם תיקון מס' 169 לפקודת מס הכנסה, במסגרת תוכנית להאצה כלכלית שנועדה לסייע למשק הישראלי להתמודד עם המשבר הכלכלי העולמי. בתיקון נקבע תמריץ לחברות ישראליות למשוך רווחים מחברות זרות לישראל ולהשקיעם בכלכלה המקומית. בנוסף נקבעו תמריצים לתושבי חוץ להשקיע בשוק ההון בישראל ובחברות ישראליות, וזאת בדרך של פטור ממס בגין רווחי הון מניירות ערך של חברות ישראליות ופטור ממס על הכנסות ריבית מניירות ערך ואג"ח הנסחרים בישראל. תחולת התיקון מיום 1.1.2009.

להלן עקרי התמריצים שנקבעו בתיקון:

פטור מס על הכנסה של תושב חוץ מריבית, דמי ניכיון או הפרשי הצמדה

הכנסתו של תושב חוץ מריבית, דמי ניכיון או הפרשי הצמדה שמקורם באג"ח שהנפיקה חברה תושבת ישראל והוא נסחר בבורסה בישראל תהא פטורה ממס.

זאת בנוסף לדין הקיים הקובע, שרווחי השקעה באג"ח ממשלתי פטורים ממס בידי תושבי חוץ. הפטור לא יחול על מי שהוא בעל מניות מהותי בחברה המנפיקה ולא על צד שהוא "קרוב" לחברה. כמו כן, מי שעובד בחברה המנפיקה או נותן לה שירותים או בעל "יחסים מיוחדים עמה" אינו נהנה מהפטור אלא אם הוכח כי התמורה היא תמורה מקובלת. יובהר, כי תחולת הפטור הינה בגין ריביות ששולמו החל מיום 1.1.2009 ללא קשר למועד צבירת הריבית.

פטור ממס לתושב חוץ על רווחי הון מניירות ערך

על פי הדין הקיים ניתן פטור ממס לתושב חוץ על רווחי הון ממכירת מניות בחברה תושבת ישראל כפוף למספר התניות כגון: החברה הינה עתירת מו"פ, נייר הערך נסחר בבורסה בישראל ותושב החוץ הינו תושב מדינת אמנה. התיקון קובע הרחבת קשת הנהנים, ומקנה פטור ממס לכל תושב חוץ על רווחי הון מניירות ערך שאינם נסחרים בבורסה בישראל. יזכר, כי רווחי הון של תושב חוץ שמקורם

בניירות ערך הנסחרים בבורסה ממשיכים להיות פטורים ממס כבעבר. דרישות הדיווח בישראל, כמו גם התנאי שלפיו דווחה המכירה במדינת התושבות, בוטלו. פטור זה מתקיים גם אצל מי שהוא עולה חדש או "תושב חוזר ותיק". תחולת הסעיף המתוקן הינה ביחס לני"ע שנרכשו החל מ-1.1.2009 (יום תחילת התיקון).

החל מה-16.12.2011 בוטל הפטור ממס לתושב חוץ על רווח הון ממכירת מלווה מדינה קצר מועד וכן הריבית מאותם ניירות.

קיזוז הפסדי הון

1. ניתן לקזז הפסדי הון בידי יחיד/חברה כנגד רווחי הון ריאליים, גם בגין פעילות בניירות ערך סחירים וגם אם הרווחים/הפסדים נוצרו בישראל ו/או מחוץ לישראל (בכפוף להוראות המעבר ובכפוף להוראות פקודת מס הכנסה בנושא).
2. ניתן לקזז הפסדי הון ממכירת נייר ערך (סחיר או לא) כנגד הכנסות מריבית או דיבידנד מאותו נייר ערך או כנגד הכנסות מריבית או דיבידנד בשל ניירות ערך אחרים, ובלבד ששיעור המס החל על הריבית או הדיבידנד שקיבל אותו אדם לא יעלה על 25%.

יש לשים לב שהחל משנת 2012 לא ניתן לקזז מהפסד הון דיבידנד שקבלו בעלי שליטה מחברות שבהן נחשבו כ"בעל מניות מהותי" מאחר ושיעור המס הינו 30%, שיעור העולה על התקרה המאפשרת קיזוז כנ"ל 25%.

טבלה מרכזת לעניין קיזוז הפסדי הון:

רווח הון מנכס לא סחיר בחו"ל	רווח הון מנכס לא סחיר בישראל	ריבית מפיקדונות בבנקים או מתוכנית חסכון	דיבידנד מני"ע (*)	ריבית מני"ע (*)	רווח הון מני"ע נסחרים בחו"ל	רווח הון מני"ע נסחרים בישראל	סוג ההכנסה סוג ההפסד
ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	לא ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	הפסד מני"ע נסחרים בישראל
ניתן לקיזוז	היתרה שלא קוזזה כנגד רווח הון ממכירת נכס בחו"ל	לא ניתן לקיזוז	היתרה שלא קוזזה כנגד רווח הון ממכירת נכס בחו"ל	היתרה שלא קוזזה כנגד רווח הון ממכירת נכס בחו"ל	ניתן לקיזוז	היתרה שלא קוזזה כנגד רווח הון ממכירת נכס בחו"ל	הפסד מני"ע נסחרים בחו"ל
ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	לא ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	הפסד הון מני"ע לא סחיר בארץ
ניתן לקיזוז	היתרה שלא קוזזה כנגד רווח הון ממכירת נכס בחו"ל	לא ניתן לקיזוז	היתרה שלא קוזזה כנגד רווח הון ממכירת נכס בחו"ל	היתרה שלא קוזזה כנגד רווח הון ממכירת נכס בחו"ל	ניתן לקיזוז	היתרה שלא קוזזה כנגד רווח הון ממכירת נכס בחו"ל	הפסד הון מני"ע לא סחיר בחו"ל

(*) בנסיבות בהן מדובר בקיזוז הפסדי הון כנגד הכנסות ריבית ודיבידנד שאינם נובעים מנייר הערך שמומש, הקיזוז כאמור יתאפשר כל עוד שיעור המס על הריבית או הדיבידנד אינו עולה על 25%.

חלק ג - תיקונים במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית התשע"ז- 2016

השפעות המיסוי של חוק ההתייעלות הכלכלית לשנים 2018-2017

בחוק ההתייעלות הכלכלית התשע"ז-2016 (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2017-2018), קיימות השלכות מיסוי על הסעיפים הבאים בפקודת מס הכנסה:

1. מיסוי חברות ארנק - סעיף 62א.
2. מיסוי משיכות בעלים - סעיף 3(ט1).
3. אילוץ חלוקת עודפים - סעיף 77 (במתכונתו החדשה).
4. הוראת השעה לחלוקת דיבידנד מוטב (הסתיימה ב-30.9.2017).

מיסוי חברות ארנק

מטרת התיקון היתה לטפל בשכירים ונושאי משרה רבים, בעיקר ברמות השכר הגבוהות אשר קבלו את שכרם באמצעות חברה שבשליטתם ובכך נמנעו מתשלום מס שולי. אולם בפועל, הוראות הסעיף רחבות וחלות על נתוני שירותים שפועלים באמצעות חברה גם אם לא עשו זאת מתוך ניסיון לנצל לרעה את שיטת המיסוי הדו שלבית.

משמעות הסעיף היא שבעלי המניות שעליהם יחול סעיף 62א יחשבו למחזיקים בחברת הארנק ולכן **הכנסה החייבת של חברה הנובעת מפעילותו של יחיד** שהוא בעל מניות מהותי תחשב כהכנסתו של בעל המניות.

"הכנסה חייבת" - הכנסה לאחר הניכויים, הקיזוזים והפטורים שהותרו ממנה לפי כל דין. "בעל מניות מהותי" - מי שמחזיק, במישרין או בעקיפין, לבדו או יחד עם אחר, ב-10% לפחות באחד או יותר מסוג כלשהו של אמצעי השליטה בחבר בני אדם.

הסעיף לא יחול על יחיד שהוא בעל מניות מהותי (במישרין או בעקיפין) בחבר בני האדם מקבל השירות. הסעיף לא יחול על חברות משלח יד זרה (כהגדרתן בסעיף 175ב1). הסעיף יחול רק על חברות מעטים (כהגדרתן בסעיף 76).

הסעיף חל על פעילויות של נושא משרה בחבר בני אדם אחר, וכן פעולות הנעשות בידי עובד בעבור מעסיקו (יחסי עובד-מעביד). בהתאם לעמדת רשות המיסים, גם חברה אשר לא עונה לחזקת הקובעות בסעיף 62א(א)3 יכולה להיחשב כחברת ארנק, ככל שישנם סממנים של יחסי עובד מעביד. לכן מומלץ כי כל חברה אשר קיים חשש שהיא עונה להגדרת חברת ארנק תבחן האם היא עונה להגדרה.

מיסוי משיכות בעלים

מטרת סעיף 3(ט1) היא לטפל בניצול לרעה של שיטת המיסוי הדו שלבית על ידי בעלי מניות אשר משכו כספים או קבלו לשימושם נכסים מחברה שבשליטתם. אותם בעלי מניות נמנעו מתשלום מס שולי למרות שהכספים או הנכסים לא הוחזרו לחברה במשך פרק זמן ארוך ולעיתים לא הוחזרו כלל.

הסעיף מטיל מס על משיכה של כספים מחברה על ידי בעל מניות מהותי (מוגדר בסעיף 88) ועל קרובו, וכן על העמדת נכס של חברה לשימושם, במישרין או בעקיפין אלא אם חויבו במס מלא.

לגבי משיכה של כספים מחברה, יש הקלה רק אם סכום המשיכות במצטבר לא עלה ביום כלשהו בשנת המס ובשנת המס שלפניה על 100,000 ש"ח אבל רק אם וכאשר תנאי זה מתקיים בכל יום ויום לאורך כל התקופה.

חיוב המס יהיה על בסיס שוטף פלוס שנה ויעשה במסגרת הדוח השנתי על ההכנסה שמוגש בתום שנת המס שלאחר שנת המס שבה נמשכו הכספים. לדוגמה ב-31.12.18 יחויבו במס כספים שנמשכו בשנת 2017.

ניתן להחזיר את הכספים לחברה עד מועד החיוב. אולם, אם הכספים שהוחזרו נמשכו מחדש בתוך שנתיים מהמועד שבו הושבו, יראו אותם (עד גובה הסכום שנמשך מחדש) כאילו לא הושבו. חריג, אם נמשכו מחדש באופן חד-פעמי והוחזרו בתוך 60 ימים.

רק כספים שנמשכו והושבו לחברה עד למועד החיוב ללא משיכתם מחדש בתקופה של שנתיים לא יחויבו במס בהתאם לסעיף 3(ט).

משיכות הבעלים יסווגו אצל בעלי המניות כהכנסה מדיבידנד, אם יש בחברה רווחים כהגדרתם בסעיף 302(ב) לחוק החברות וזאת בהתאם לחלקו ברווחים. אם אין בחברה רווחים כמפורט לעיל, אבל מתקיימים יחסי עובד-מעביד אזי המשיכות יסווגו כהכנסה מעבודה. אם לא ניתן לסווגם באף אחת מהחלופות הנ"ל, ידווחו כהכנסה מעסק או משלח יד.

על משיכות כספים מחברה אשר בתחולת סעיף 3(ט) ימשיך לחול סעיף 3(ט) - ריבית רעיונית, עד למועד החיוב במס.

על משיכות כספים אשר אינן בתחולת ס' 3(ט) ימשיך לחול סעיף 3(ט) עד למועד ההשבה. כספים - כולל מזומנים, ניירות ערך, פיקדונות וכל ערובה אחרת שהחברה העמידה כבטוחה כלשהי לטובת בעל המניות המהותי. משיכה - כולל הלוואה, השאלה וכל חוב אחר.

אילוץ חלוקת עודפים

סעיף 77 לפקודת מס הכנסה מעניק למנהל את הסמכות להורות על חלוקת רווחי חברה כדיבידנד, בהתקיים נסיבות מסוימות וזאת רק לאחר התייעצות בוועדה. במסגרת ניסוחו מחדש של סעיף 77 נקבעו קריטריונים המבהירים את הנסיבות בהן תחויב החברה לחלק את רווחיה. החלוקה המאולצת מוגבלת לשיעור של 50% מהרווח לשנת מס מסוימת. החיוב מוגבל לחמשת השנים שלאחר אותה שנת מס ובתנאי שנצברו בחברה רווחים העולים על חמישה מיליון ש"ח, ויש בידה לחלק רווחיה או חלק מהם בלי להזיק לקיומם ולפיתוחם של עסקיה. קיים תנאי נוסף לפיו לאחר החלוקה יישארו לחברה לפחות שלושה מיליון ש"ח רווחים צבורים לתום אותה שנה ולתום שנת המס שקדמה להורות החלוקה.

חלק ד - מיסוי מקרקעין

מס שבח

סעיף 6 לחוק קובע כי מס שבח מקרקעין יוטל על השבח במכירת זכות במקרקעין.

מס שבח מקרקעין הנו למעשה מס רווח הון, המוטל על מוכר זכות במקרקעין/מבצע פעולה באיגוד מקרקעין בישראל אשר אינה מהווה בידוי "מלאי עסקי".

המס מוטל במקרה בו למוכר נוצר רווח ממכירת הזכות במקרקעין. לא יוטל מס במקרה של הפסד.

לעניין שיעורי המס והזיכויים ממנו (אך לא לעניין הפטורים), יראו את השבח כחלק מההכנסה החייבת במס הכנסה בשנת המס שבה נעשתה המכירה.

החוק קובע את דרך חישוב השבח, את ההוצאות המותרות בניכוי, את ההוראות לקביעת יום המכירה ושווי המכירה ואת ההוראות לקביעת יום הרכישה ושווי הרכישה. בנוסף, קובע החוק פטורים שונים והקלות ממס.

חישוב המס

בעת מכירת זכות במקרקעין נוצר שבח המהווה את סכום ההפרש בין שווי מכירת הזכות לשווי רכישתה בניכוי הוצאות ובתוספת פחת. השבח מגלם בתוכו שני מרכיבים: שבח ריאלי וסכום אינפלציוני.

להלן שיעורי המס החלים על השבח הריאלי בידי יחיד (בידי חברה – שיעור מס חברות בשנת המכירה 24% על כל השבח הריאלי בש"מ 2017).

1. **שבח ריאלי עד יום התחילה** - המהווה את השבח הריאלי שנצבר מיום רכישת הזכות ועד ליום 6.11.2001 - שיעור המס החל הוא המס השולי המקסימלי של היחיד בשנת המכירה.
2. **השבח הריאלי לאחר יום התחילה ועד למועד השינוי** - המהווה את השבח הריאלי שנצבר מיום 7.11.2001 ועד ליום 31.12.2011 - שיעור המס החל - עד 20%.
3. **יתרת השבח הריאלי לאחר מועד השינוי** - המהווה את השבח הריאלי שנצבר מיום 1.1.2012 ועד ליום המכירה - שיעור המס החל - עד 25%.

הסכום האינפלציוני מורכב מ-2 תקופות, כמפורט להלן:

1. **סכום אינפלציוני חייב** - המהווה את חלק הסכום האינפלציוני שנצבר מיום הרכישה ועד ליום 31.12.1993 - שיעור המס החל - 10%.
2. **יתרת הסכום האינפלציוני** - המהווה את חלק הסכום האינפלציוני שנצבר מיום 1.1.1994 ועד ליום המכירה - פטור ממס.

מס רכישה

סעיף 9(א) לחוק קובע כי במכירת זכות במקרקעין יהא הרוכש חייב במס רכישה.

מס הרכישה הינו בשיעור משווי העסקה. בנכסים שאינם מהווים דירת מגורים, שיעור המס קבוע לכל השווי (6%) ואילו בדירות שישמשו למגורים שיעור המס מדורג.

כמו כן קיימות תקנות מיסוי מקרקעין (שבח, מכירה ורכישה) (פטור ממס רכישה), התשל"ה-1974 הקובעות פטורים והקלות ממס רכישה.

הקלות ממס השבח

שיעור מס היסטורי

סעיף 48א(ד)(1) לחוק קובע כי ברכישות עד שנת 1948 לא יעלה המס על 12% וברכישות בשנות המס 1948 ועד 1960 לא יעלה המס על 12% מהשבח ועוד 1% לכל שנה משנת המס 1949 ועד לשנת הרכישה.

בסעיף 48א(ד)(2) נקבע כי במכירת זכות במקרקעין ע"י חברה שהכנסתה מעסק או ע"י יחיד שקיבל את הזכות הנמכרת אגב פירוק מחברה כאמור, יתווסף 1% על שיעורי המס לפי פסקה (1) לכל שנה החל משנת 2005 ועד לשנת המכירה.

בסעיף 48א(ד)(3) נקבע כי במכירת זכות במקרקעין או בפעולה באיגוד בידי מי שפסקה (2) לעיל אינה חלה עליו יתווספו על שיעורי המס לפי החוק, הוגבל שיעור המס לפי פסקה (1) שיעורים מיוחדים החל משנת 2011.

עם עדכון שיעורי המס לפי החוק, הוגבל שיעור המס ההיסטורי לגבי יחיד לשיעור מס של 25%, לבעל מניות מהותי - 30% ולחבר בני אדם - 24%.

בחוק נקבעה הוראת שעה המתייחסת ליחיד הן במכירת זכות במקרקעין והן בפעולה באיגוד והיא קובעת עליה מדורגת בשיעור המס המוגבל החל משנת 2012 ועד לשנת 2017 לגבי מי ששיעור המס המחושב שלו לפי פסקה (2) או (3) לעיל עולה על 20%.

פריסת המס על השבח הריאלי - סעיף 48א(ה)

החוק מאפשר למוכר לבקש שהמס על השבח הריאלי יחושב כאילו נבע בחלקים שנתיים שווים (להלן - "פריסה"). את בקשת הפריסה יש להגיש על גבי טופס 7003.

להלן התנאים להחלת חישוב פריסה:

1. המוכר הינו תושב ישראל.
2. תקופת הפריסה המרבית הינה ל-4 שנים או "תקופת בעלות בנכס", לפי הנמוך שביניהם. תקופת הפריסה תיקבע בהתאם לבקשת הנישום ויכולה להיות לתקופה הקצרה מ-4 שנים. תחילת הספירה של תקופת הבעלות בנכס הנה בשנה הראשונה שלאחר המועד שבו הגיעה הזכות לידי המוכר וסיומה בשנת המכירה.
3. המוכר הגיש דוחות לפי סעיף 131 לפקודה בעבור שנות המס שבתקופת הפריסה, למעט שנות מס שלגביהן טרם חלף המועד להגשת דוחות אלה.

אופן חישוב המס על השבח הריאלי על פי פריסה

השבח הריאלי יחולק למספר שנות המס בפריסה. בכל אחת משנות המס בתקופת הפריסה, יצורף חלק השבח הריאלי להכנסה החייבת של המוכר. חישוב המס ייעשה בהתחשב בשיעורי המס החלים על כלל הכנסות החייבת של המוכר, לפי הוראות פקודת מס הכנסה ובהתחשב ביתרת נקודות הזיכוי שזכאי להן המוכר בכל אחת משנות המס הרלוונטיות. יש לציין כי השבח הריאלי יהיה השלב הגבוה ביותר בסולם ההכנסה החייבת.

קיזוז הפסדים

מס שבח מהווה מקדמה על חשבון מס ההכנסה. נישום אשר צבר הפסד עסקי/הון לתום שנת המס שקדמה למכירה והמציא אישור מקורי על גבי טופס 1271א מפקיד השומה על גובה וסוג ההפסד, יוכל להפחיתו מהשבח.

אופן קיזוז ההפסדים:

הפסד עסקי יקוזז כנגד השבח הריאלי והסכום האינפלציוני החייב. כל 1 ש"ח הפסד יקוזז כנגד 1 ש"ח שבח ריאלי/סכום אינפלציוני חייב (המוכר יכול לבקש כי לא יקוזז ההפסד כנגד הסכום האינפלציוני).

הפסד הון יקוזז תחילה כנגד השבח הריאלי והיתרה תקוזז כנגד הסכום האינפלציוני החייב. כל 1 ש"ח הפסד יקוזז כנגד 1 ש"ח שבח ריאלי וכל 1 ש"ח הפסד יקוזז כנגד 3.5 ש"ח מהסכום האינפלציוני החייב.

חישוב ליניארי חדש במכירת דירת מגורים מזכה שנרכשה לפני 1.1.2014

הוספת סעיפים 48א(ב) ו-48א(ב3) (בכפוף להוראת המעבר בשנים 2014-2017):

1. סעיף 48א(ב2) קובע כי במכירת דירת מגורים מזכה שיום רכישתה היה לפני יום המעבר [1.1.2014], יהיה השבח הריאלי עד יום המעבר פטור ממס ועל יתרת השבח הריאלי לאחר יום המעבר יחול מס בשיעור הקבוע בסעיף קטן 48א(ב1).
2. סעיף 48א(ב3) מחיל את הוראות סעיף 48א(ב2) רק על מרכיב דירת מגורים בתוספת הפטור הנוסף לפי סעיף 49א - ולא על זכויות הבניה.

יודגש כי השבח האינפלציוני במכירת דירת מגורים מזכה - פטור כולו ממס.

חובת דיווח על הקצאת מניות באיגוד מקרקעין

על פי סעיף 75 לחוק מיסוי מקרקעין, חלה חובה לדווח תוך 30 יום על הקצאת מניות באיגוד מקרקעין. יודגש, כי החל מתיקון 76 לחוק (1.8.2013) כל הקצאת מניות כאמור חייבת במס רכישה.

פטורים ממס שבח

בחוק מיסוי מקרקעין נקבעו מספר פטורים ממס שבח כשהשכיח שבהם הוא הפטור במכירת דירת מגורים מזכה (פרק חמישי 1 לחוק).
במסגרת תיקון 76 לחוק שונה מהותית פרק חמישי 1 לחוק החל מתאריך 1.1.2014 וכן נקבעו הוראות מעבר לתקופה שבין 1.1.2014-31.12.2017.

פטור לדירת מגורים מזכה

להלן התנאים המצטברים לזכאות לפטור ממס שבח:

המוכר הינו תושב ישראל, או תושב חוץ שאין לו דירת מגורים במדינה שבה הוא תושב (נדרש אישור משלטונות המס באותה מדינה כי אין לו דירה כאמור).

הדירה עונה להגדרת דירת מגורים:

1. בניית הדירה נסתיימה - יודגש כי דירה שבנייתה טרם נסתיימה, גם אם הקבלן התחייב לסיים בנייתה, לא תיחשב כדירת מגורים לצורך קבלת הפטור.
2. הדירה בבעלות או בחכירת יחיד ולא חברה.
3. הדירה אינה מהווה מלאי עסקי אצל המוכר.
4. הדירה משמשת בפועל למגורים, או לחילופין מיועדת לשמש למגורים קרי עליה לכלול את כל המתקנים הנדרשים למגורים (כמו מטבח, אמבטיה, שירותים וכו').

דירת המגורים הנה דירת מגורים מזכה:

הדירה "שימשה בעיקרה למגורים" באחת משתי החלופות הבאות:

1. 80% ממועד הרכישה [לא לפני 1.1.98] ועד למועד המכירה.
2. ארבע שנים שקדמו למכירה.

הפטור יינתן עד לשווי מכירה של 4,443,000 ש"ח, ההפרש בין שווי המכירה לסכום זה, ייחשב כדמי מכר של זכות אחרת בדירת מגורים מזכה, שהמס בגינה יחושב באופן יחסי ובהתאם להוראות סעיף 48א(ב).

תנאים מוקדמים נוספים:

1. על המוכר לבקש את הפטור במפורש.
2. המבקש ליהנות מן הפטור חייב למכור את כל זכויותיו בדירת המגורים.
אם המוכר מכר חלק מזכויותיו בדירה ולא את כולה, או שהמוכר הותיר בידיו זכויות, כגון זכות הבעלות עם החכרת הדירה, המוכר לא יהיה זכאי לפטור ממס שבח בעת מכירתה.
האמור לעיל לא יחול במכירת חלק מדירת מגורים מזכה במסגרת עסקת קומביניציה, שאז יינתן פטור יחסי בהתאם לחלק הנמכר.

המסלולים לפטור ממס שבח

1. הפטור אחת ל-4 שנים בוטל בתיקון 76 לחוק.
2. פטור לדירה שהתקבלה בירושה - הזכאות לפטור על פי סעיף זה תחול על מי שעומד בתנאים

המצטברים הבאים:

- 2.1 בעת פטירתו היה המוריש בעלים של דירה אחת בלבד.
 - 2.2 אילו המוריש היה מוכר את הדירה הוא היה זכאי לפטור.
 - 2.3 היורש הנו צאצאו של המוריש או בן-זוגו של המוריש או בן-זוגו של הצאצא. שימוש בפטור לפי סעיף זה אינו חוסם את מקבלו מלהשתמש בפטור נוסף לפי עילת הפטור לדירה יחידה.
3. פטור לדירה יחידה - מוכר דירת מגורים מזכה שהיא דירתו היחידה והמוכר הוא בעל הזכות בה במשך 18 חודשים לפחות מיום שהייתה לדירת מגורים, זכאי לפטור ממס שבח במכירתה. אם נתקבל פטור על פי סעיף זה, יש להמתין 18 חודשים לקבלת פטור נוסף על פי הסעיף. בתיקון, בוטל התנאי הדורש שבמשך 4 השנים אחרונות לא הייתה למוכר יותר מדירה אחת בעת ובעונה אחת. מוכר יחשב כבעל דירת מגורים אחת גם אם ברשותו בנוסף:
- 3.1 דירה שנרכשה במהלך 18 החודשים שקדמו למכירת הדירה הנדונה כתחליף לה.
 - 3.2 דירה שחלקו של המוכר בבעלותה אינו עולה על 1/3.
 - 3.3 דירה שהושכרה למגורים בשכירות מוגנת לפני 1.1.1997.
 - 3.4 חלק מדירת ירושה בשיעור של עד 50% - ללא קשר לזהות המוריש [החל מ 6.4.16]
 - 3.5 דירה שנתקבלה בירושה והתקיימו בה תנאי סעיף 49ב(5)א ו-ב.
4. פטור חד-פעמי למכירת שתי דירות - מוכר זכאי לפטור במכירת שתי דירות מגורים יחדיו לשם רכישת דירה אחת במקומן, בהתקיים התנאים המצטברים הבאים:
- 4.1 התא המשפחתי לא ניצל בעבר פטור ממס לפי סעיף 49ה (הפטור הוא חד-פעמי).
 - 4.2 הדירה הנמכרת ("הדירה הראשונה") היא "דירת מגורים מזכה".
 - 4.3 במועד המכירה של הדירה הראשונה יש בבעלותו דירת מגורים נוספת אחת בלבד.
 - 4.4 המוכר מכר את הדירה הנוספת ("הדירה השנייה") בפטור ממס לפי פרק חמישי (1) לחוק בתוך 12 חודשים מיום מכירת הדירה הראשונה.
 - 4.5 המוכר רכש בשנה שלפני מכירת הדירה השנייה או ירכוש בשנה שלאחר מכירת הדירה השנייה דירת מגורים שלישית (להלן - "הדירה החלופית"). לענין זה יודגש כי אין מניעה שהדירה החלופית תירכש לפני שתי הדירות שנמכרו, וזאת בתנאי שלא תחלוף יותר משנה מאז רכישת הדירה החלופית ועד למכירת הדירה השנייה.
 - 4.6 שוויה של הדירה החלופית שווה לפחות לשלושה רבעים משווי שתי הדירות הנמכרות.
 - 4.7 שווי שתי הדירות הנמכרות אינו עולה על מדרגת "שווי מרבי של הדירות" שנקבע בסעיף.
 - 4.8 אם שווי שתי הדירות הנמכרות אינו עולה על מדרגת "שווי שתי הדירות הנמכרות יחד" כפי שנקבע בסעיף, יינתן פטור מלא במכירת הדירה הראשונה.
 - 4.9 אם שווי שתי הדירות הנמכרות הוא בין שתי מדרגות השווי יינתן פטור במכירת הדירה הראשונה על ההפרש שבין שווי הדירה השנייה לבין מדרגת "שווי שתי הדירות הנמכרות יחד".
- יראו את יתרת שווי הדירה הראשונה, כדמי מכר של זכות אחרת במקרקעין (לא דירת מגורים מזכה) ועל היתרה ישולם מס בשיעורים הרגילים (להלן - "הסכום העודף"). במקרה כזה, יחושבו שווי הרכישה והניכויים המותרים, כיחס שבין הסכום העודף לבין השווי המלא שנתקבל במכירת הדירה הראשונה.

4.10 בהתאם להוראות החוק - מי שב-1.1.14 היו לו שתי דירות ויותר לא יוכל לעשות שימוש בסעיף פטור 49 במהלך תקופת המעבר ויכול להשתמש בסעיף זה על פי תנאיו רק החל מ-1.1.18.

מתנות לקרובים

1. תוקן סעיף 62(א) - מכירת זכות במקרקעין והקניית זכות באיגוד ללא תמורה מיחיד לקרוב - יהיו פטורים ממש. לעניין זה "קרוב" - קרוב כאמור בפסקאות (1) ו-(2) להגדרה "קרוב" שבסעיף 1 וכן אח או אחות, לגבי זכות שקיבלו מהורה או מהורי הורה בלא תמורה, או בירושה.
2. המשמעות היא שאח ואחות אינם קרובים יותר אלא רק לעניין זכות שקיבלו מהורים בירושה או במתנה.

תקופת צינון

סעיף 149 קובע תקופת צינון במכירת דירת מגורים מזכה בפטור ממש שהתקבלה במתנה נקבעה ל- 3 או 4 שנים, כוללת במגורים בדירה בדרך קבע ע"י המוכר בלבד ולא בזרות נותן המתנה או במצבו המשפחתי של המוכר.

הוראות המעבר

1. יום המעבר נקבע ליום 1.1.2014.
2. תקופת המעבר הינה התקופה שמיום 1.1.2014 ועד ליום 31.12.2017.
3. בתקופת המעבר יוכל "מוכר אחד" למכור 2 דירות מגורים מזכות בלבד לפי החישוב הליניארי החדש בסעיף 48(ב2) לחוק ובלבד שמתקיימים התנאים הבאים:
 - 3.1 במכירה של לפחות אחת משתי דירות המגורים בתקופת המעבר, המוכר היה זכאי לפטור ממש לפי סעיף 49(ב1) לחוק מיסוי מקרקעין, כנוסחו ערב יום המעבר, אילו הסעיף האמור היה עומד בתוקפו במועד המכירה כאמור.
 - 3.2 במכירה של דירת מגורים שנתקבלה במתנה לפני יום המעבר, מתקיימים התנאים הקבועים בסעיף 149 לחוק מיסוי מקרקעין, כנוסחו ערב יום המעבר.
 - 3.3 המכירות אינן לקרוב כהגדרתו בסעיף 1 לחוק מיסוי מקרקעין, בין בתמורה ובין שלא בתמורה.
4. מכירת דירה שלא תעמוד בתנאים המפורטים לעיל תחויב במס בהתאם להוראות סעיף 48'א לחוק כנוסחו ערב יום המעבר.
5. במכירת דירת מגורים מזכה בתקופת המעבר על ידי מוכר שקיבל את הדירה כמתנה פטורה ממש לפי סעיף 62 לחוק מיסוי מקרקעין בתקופה שמיום התחילה (ה-1.8.2013) עד תום תקופת המעבר, יראו את נותן המתנה, לעניין הוראות המעבר, כאילו הוא המוכר.
6. במכירת דירת מגורים מזכה בתקופת המעבר, לא יחול סעיף 49(ב2) לחוק מיסוי מקרקעין, על מי שביום המעבר הייתה לו יותר מדירת מגורים אחת בישראל ובאזור כהגדרתו בסעיף 16א לחוק מיסוי מקרקעין. לעניין מניין הדירות כאמור תחול החזקה שבסעיף 49ג לחוק מיסוי מקרקעין.

חלק ה - מס ערך מוסף

חובת דיווח מע"מ מקוון

לשם הגברת האכיפה ומניעת הונאות בתחום המע"מ נקבעה חובת דיווח מקוון לצורכי מע"מ כשתכלית השינוי הינה להגברת האכיפה ומניעת הונאות בתחום המע"מ (בעיקר בתחום החשבוניות הפיקטיביות).

במסגרת תיקון מספר 37 לחוק מס ערך מוסף אשר פורסם ביום 23.7.2009, שונה חוק מס ערך מוסף בנוגע לתוכן הדיווח התקופתי, אופן הגשתו ועוד.

בעקבות התיקון נידרש חלק מציבור העוסקים להגיש דיווח מפורט על עסקאותיהם ותשומותיהם. הדיווח המפורט מוגש בתדירות חודשית באופן מקוון והוא כולל מידע מפורט על העסקאות והתשומות בתקופת הדיווח.

חובת הדיווח המפורט חלה בהדרגה על אוכלוסיות שונות של החייבים במס כהגדרתם בחוק על-פי היקף וסוג פעילותם, כמפורט:

בשנים 2014 ו- 2016

1. כל העוסקים שמחזור עסקאותיהם השנתי בשנת 2015 גבוה מ-1.5 מיליון (בשנת 2014 גבוה מ-2 מיליון ש"ח ובשנת 2013 גבוה מ-2.5 מיליון ש"ח).
2. יובהר, כי בכל הנוגע ליחידים לא חל שינוי מהמצב הקיים עד לשנת 2013, דהיינו, חובת הדיווח, חלה רק על יחידים שמחזורם 2.5 מיליון ש"ח ומעלה.
3. מלכ"רים אשר מחזורם השנתי גבוה מ-20 מיליון ש"ח.
4. מוסדות כספיים אשר מחזורם השנתי גבוה מ-4 מיליון ש"ח.

רשות המיסים התחייבה, כי עד וכולל שנת 2017 לא יורחב מעגל חייבי הדיווח המקוון, אם בכלל.

עוסק פטור

"עוסק פטור" פטור מתשלום מס עסקאות ומנגד אינו רשאי לנכות מס תשומות (זאת, פרט לסוגי עסקאות מסוימות), ובנוסף לכך הוא פטור מהגשת דוחות תקופתיים. עם זאת, עליו להצהיר עד ליום 31 בינואר בכל שנה על מחזור עסקאותיו בשנה שחלפה. בשנת 2017 נחשב כעוסק פטור, מי שמחזור עסקאותיו אינו עולה על 98,707 ש"ח לשנה.

החובה לדרוש חשבונית מס ואי תשלום במזומן

חוק מס ערך מוסף קובע כי ברכישה לצורכי העסק, של נכסים או שירותים בסכום שמעל 308 ש"ח, אך לא יותר מ-20,000 ש"ח, על הרוכש לדרוש ממוכר, שהוא עוסק מורשה חשבונית מס או לשלם בהעברה בנקאית, בכרטיס אשראי או בשיק שהוא חתום עליו כמושך ונאמר בו, כי התשלום הוא למוכר בלבד.

ברכישה כאמור בסכום שמעל 20,000 ש"ח או יותר, חייב הרוכש לדרוש ממוכר שהוא עוסק מורשה חשבונית מס ולא ישלם בשטרי כסף, ואם שילם בשיק מוסב יוסיף על גב השיק את שמו, חתימתו ומספר הרישום במשרד מס ערך מוסף.

דיווח על בסיס מזומן לנותני שירותים ויצרנים קטנים

בשנים האחרונות עברו מספר תיקונים לחוק מע"מ אשר הרחיבו משמעותית את אוכלוסיית המדווחים על בסיס מזומן. כאשר עוסק נדרש לשלם את המע"מ על בסיס מצטבר, הוא מחויב לשלם את המע"מ גם בטרם קיבל את מלוא התמורה בגין העסקה (מכר או מתן שירות). תיקון מספר 41 שינה את המצב וקבע כי החיוב במע"מ בגין מתן שירותים יהא ככלל, על בסיס מזומן, דהיינו שהחיוב במע"מ יחול עם קבלת התמורה ועל הסכום שהתקבל. תיקון מספר 41 הרחיב מיום 1.1.2011 את הזכאות לדיווח למע"מ על בסיס מזומן לגבי עסקאות של מתן שירות על בסיס מזומן.

הדין לגבי עסקאות של מתן שירותים

1. הדין טרם התיקון לגבי עסקאות של מתן שירותים

טרם התיקון, עסקאות של מתן שירותים היו חייבות במע"מ (להלן - "מס"), ככלל, על בסיס מצטבר, למעט אם נקבע במפורש אחרת. חריג משמעותי לעיקרון הנ"ל נקבע בתקנה 7 לתקנות מע"מ, התשל"ו-1976, בה נקבע סוגי שירותים החייבים במס על בסיס מזומן (לרבות, בעלי מקצועות חופשיים, דמי שכירות, עסקאות אשראי, רופאים ועוד).

2. הדין למן התיקון לגבי עסקאות של מתן שירותים

בהתאם לתיקון, עסקאות של מתן שירותים (לרבות, השכרה ואשראי) חייבות במס על בסיס מזומן (סעיף 24 לחוק מע"מ). דהיינו, עם קבלת התמורה ועל הסכום שהתקבל. חריג לעיקרון נקבע בסעיף 29(א1) לחוק מע"מ, לפיו נותני שירותים שבתחולת תוספת י"א להוראות ניהול ספרים ואשר מחזור עסקאותיהם עולה על 15 מיליון ש"ח לשנה, יהיו חייבים במס עם נתינת השירות (על בסיס מצטבר). בשירות כאמור שניתן בחלקים יחול החיוב במס על כל חלק שניתן, ובשירות שנתינתו מתמשכת ושלא ניתן להפריד בין חלקיו, מועד החיוב במע"מ יהא בגמר מתן השירות או בעת קבלת התקבולים, כמוקדם (בסיס מעורב).

נותני השירותים שבתחולת תוספת י"א להוראות ניהול ספרים הינם נותני שירותים אשר לא נכללו בתוספת אחרת להוראות ניהול פנקסים, כגון: בעלי אולמות שמחות, מסעדות, בתי מלון, פנסיון, נותני שירותי שיפוצים ותיקונים במבנים, בתי קולנוע, חברות הובלה, שמירה וניקיון.

3. החיוב במע"מ לעניין עסקאות מתן שירותים

ביום 4.12.2014 פורסם התיקון 48 לחוק מס ערך מוסף, לפיו בעסקה של מכר טובין על ידי עוסק שמחזור עסקאותיו אינו עולה על 2,000,000 ש"ח יחול החיוב במס עם קבלת התמורה ("בסיס מזומן").

התיקון קובע עוד, כי יחול דיווח על בסיס מזומן על עסקאותיהם של עסקים יצרניים אשר מחזור עסקאותיהם אינו עולה על 3,450,000 ש"ח. תחולת התיקון מיום 1.1.2015.

חובת הנפקת חשבונית מס

נקבע כלל גורף ולפיו חובה להנפיק חשבונית תוך 14 יום ממועד החיוב במס, בין אם מועד החיוב הינו על בסיס מצטבר ובין אם הוא על בסיס מזומן.

קבלן מבצע - מועד הוצאת חשבונית מס לפי חוק מע"מ

מועד הוצאת חשבונית מס לפי חוק מע"מ החל על חברות שהינן קבלן מבצע הינו כדלקמן:
לגבי חשבוניות חלקיים - כל עוד מדובר בהוצאת חשבוניות ביצוע חלקיים, טרם השלמת העבודה ו/או העמדת המקרקעין לרשות מזמין העבודה, מועד הוצאת החשבונית הינו בעת תשלום סכום כל שהוא על חשבוניות הביצוע החלקיים, דהיינו, עם קבלת התמורה.
לגבי החשבון הסופי - עם סיום העבודה ו/או העמדת המקרקעין לרשות מזמין העבודה, חלה על החברה החובה להוציא חשבונית מס, דהיינו, בגמר ביצוע העבודה יש להוציא חשבונית מס סופית, ללא קשר למועד התשלום.

להלן סעיפי החוק:

סעיף 28(ב) לחוק קובע כי "בעבודות בניה חל החיוב במס עם השלמת העבודה או העמדת המקרקעין שבהם נעשתה העבודה לרשות הקונה או לשימוש, לפי המוקדם. הועמד חלק מהמקרקעין לרשות הקונה, חל החיוב לגבי אותו חלק מאותה שעה".
בסעיף זה "עבודות בניה" - לרבות עבודות חפירה, הריסה, ביוב וניקוז, הנחת צינורות, סלילת כבישים ודרכים, הכשרת קרקע וכיוצא באלה".

סעיף 29(1) לחוק קובע כי "בעסקה שסעיף 28 חל עליה ובסוג עסקאות אחרות שקבע שר האוצר - אם שילמו סכומים כל שהם על חשבון התמורה לפני מועד החיוב על פי פרק זה, יחול החיוב לגבי כל סכום ששולם כאמור, בעת תשלומם".

שילוב הוראות סעיפים 28 ו-29 לחוק מס ערך מוסף התשל"ו-1975 (להלן - "החוק") קובע לפיכך כי מועד הוצאת החשבונית החל הינו כאמור לעיל.

האיסור לדרוש חשבונית מהספק בטרם שולמה התמורה

בתיקון לחוק נקבע כי במקרה בו המועד לחיוב עפ"י החוק הינו על בסיס מזומן, חל איסור על הקונה לדרוש חשבונית מס טרם תשלום התמורה או חלקה.
מדובר בין השאר על בעלי מקצועות חופשיים, נותני שירותים ויצרנים שמחזור עסקאותיהם הינו עד 2,000,000 ש"ח ויצרנים שמחזור עסקאותיהם עד 3,450,000 ש"ח.
הוראה זו באה למנוע את המצב לפיו לקוחות דרשו חשבונית מס כתנאי לביצועה של העסקה.

טבלת שיעורי מס ערך מוסף מיום פרסומו של החוק ועד היום

שיעור המע"מ	מועד קביעת השיעור
8.0%	1.07.1976
12.0%	1.11.1977
15.0%	1.08.1982
17.0%	1.06.1985
15.0%	1.10.1985
16.0%	1.03.1990
18.0%	1.01.1991
17.0%	1.01.1993
18.0%	15.06.2002
17.0%	1.03.2004
16.5%	1.09.2005
15.5%	1.07.2006
16.5%	1.07.2009
16.0%	1.01.2010
17.0%	1.09.2012
18.0%	1.06.2013
17.0%	1.10.2015

הוראות מס ערך מוסף בנוגע לכלי רכב

על פי תקנות מס ערך מוסף אין אפשרות לנכות את מס התשומות בעת רכישה ו/או השכרת רכב פרטי (לרבות רכב מסחרי עד 3,500 ק"ג). לפיכך, יש לרשום את מלוא עלות הרכב בסכום הכולל מע"מ. במקביל יגדל סך הפחת השנתי המוכר בגין הרכב.

תקנה 14(ב) קובעת רשימה סגורה של עוסקים הרשאים לנכות את מס התשומות בגין הרכישה:

1. רכישה רכב בידי עוסק שעסקו מכירת רכבים.
2. לימודי נהיגה בבית ספר לנהיגה.
3. השכרת רכב בידי מי שעסקו השכרת רכב.
4. הסעות נוסעים במהלך העסק, בידי מי שעסקו הסעת נוסעים.
5. סיורים וטיולי שטח בידי מי שעסקו ארגון סיורים כאמור.
6. ג'יפ המועסק דרך קבע בתנאי שדה או בחצר העסק או המפעל.

קטנועים ואופנועים - היבטי מע"מ

הגדרות:

"רכב" - "כל רכב המוגדר ברישיון מסוג M1 ו-N1.

להלן הנוסח המתוקן של הגדרת רכב פרטי בתקנה 1, שתחולתה מיום 5.7.10:

תקנות מס ערך מוסף, התשל"ו - 1976

1(ב) " לעניין תקנה זו ותקנות 2 ו-14 - "רכב פרטי" - רכב נוסעים פרטי, רכב פרטי דו-שימושי, רכב מסחרי אחד ורכב מסחרי בלתי אחד כמשמעותם בתקנות התעבורה, התשכ"א-1961, ובלבד שמשקלו הכולל המותר של רכב מסחרי כאמור אינו עולה על 3,500 ק"ג וכן רכב המפורט בתוספת הרביעית, דומה לו במהותו או זהה לו, אך למעט ג'יפ המועסק דרך קבע בתנאי שדה או בחצרי העסק או המפעל."

"מכר" בחוק מע"מ - "לעניין נכס - לרבות השכרתו..."

תקנה 14(א) לחוק מס ערך מוסף קובעת כי "המס שהוטל על מכירת רכב פרטי לעוסק או על ייבוא רכב כאמור בידי עוסק, לא יהיה ניתן לניכוי" (בתקנה 14(ב) יש רשימת חריגים).

פועל יוצא של שילוב ההגדרות הנ"ל לחוק מע"מ

קטנועים ואופנועים אינם מוגדרים כ"רכב פרטי" כמשמעותו בתקנה 1 ולפיכך מס התשומות בגינם יהיה ניתן לניכוי.

ניתן לניכוי מס התשומות בגין הרכישה (לרבות השכרה).

יחד עם זאת, בהתחשב באופי השימוש המעורב באופנועים וקטנועים יש להחיל בגין רכישתם (לרבות יבואם או השכרתם) את ההוראות להלן:

מס התשומות ניתן לניכוי על פי סעיף 38(א) לחוק מע"מ ביחד עם הכללים שנקבעו בתקנה 18 לתקנות, בדבר ניכוי מס תשומות כאשר מדובר בתשומה מעורבת, דהיינו: התשומה היא גם לשימוש בעסק וגם לשימוש שלא לצרכי העסק.

להלן הכללים:

1. השימוש ברכב הוא במלואו רק לצרכי העסק, ניתן לנכות את מלוא מס התשומות.
2. אם השימוש הוא מעורב, ניתן לנכות את מס התשומות לפי יחס השימוש לצרכי העסק.

באם לא ניתן לקבוע את יחס השימוש, מס התשומות ינוכה :

1. אם עיקר השימוש בו הוא לצרכי העסק - ינוכה $2/3$ מגובה מס התשומות.
2. אם עיקר השימוש בו הוא שלא לצרכי העסק - ינוכה $1/4$ מגובה מס התשומות.

חלק ו - פעולות שיש לבצע ביום 31 בדצמבר 2017

מפקד המלאי

להלן הוראות ונהלים הנדרשים בקשר למפקד המלאי אשר יש לערוך ביום 31.12.2017.

מועד המפקד

עליכם לערוך את מפקד המלאי ליום 31.12.2017. נא להכין את רשימת המלאי ליום 31.12.2017, או מועד אחר קרוב לסוף השנה. ניתן לעשות ספירה תוך חודש ימים לפני יום המאזן או אחריו ולערוך לאחר מכן את התיאום הדרוש לקביעת ערך המלאי ליום המאזן ובלבד שאם הפרש הזמן בין יום הספירה ובין יום המאזן עולה על 10 ימים, חובה להודיע על כך מראש לפקיד השומה. נציג משרדנו יבקר בשעת הספירה. **נא להודיענו מראש על מועד הספירה** לצורך תאום הביקור.

עריכת המפקד

רשימות המלאי צריכות לכלול את כל הטובין שבבעלותכם או ברשותכם. טובין השייכים לאחרים ונמצאים ברשותכם ירשמו בנפרד. כמו-כן, עליכם לערוך רשימת טובין שבבעלותכם והנמצאים בתאריך המפקד, אצל אחרים (כגון: סחורה שנשלחה לעיבוד, טובין במחסני ערובה וכד'). יש לקבל אישור מאת מחזיקי המלאי על המלאי שלכם הנמצא ברשותם. דוגמת גיליון ספירת מלאי (נספח 1). גיליונות הספירה צריכים להיות ממוספרים מראש במספר עוקב. בראש כל גיליון יצוין תאריך הספירה ומקום אחסון הטובין.

יש להכין את רשימות מפקד המלאי ב-3 עותקים. העתק אחד (כמותי בלבד) נבקשכם להעביר למשרדנו מיד לאחר סיום הספירה כשהוא חתום ע"י הסופרים וע"י הממונה על הספירה (אנא ציינו ליד החתימה את שם החותם).

הרשימות יעשו בדיו (ולא בעפרון) ויכללו לפחות פרטים אלה:

1. תיאורם של הטובין באופן המאפשר זיהוי סוגם.
2. מצבם, אם אינו תקין (מיושנים, מקולקלים, במחזור איטי, פסולת וכד').
3. היחידה לפיה נמדדת הכמות (ק"ג, מטרים, תריסרים, ליטרים וכד').
4. הכמות (מספר היחידות כאמור לעיל).
5. לגבי מקלטי טלוויזיה, מכשירי סטריאו, מכשירי רדיו ושעונים, יש לציין גם את שם היצרן ומס' סידורי של המוצר המוטבע ע"י היצרן.
6. רצוי להשאיר מקום ל-2 טורים נוספים שימולאו במועד מאוחר יותר והם: מחיר היחידה ושווי כולל (מספר היחידות מוכפל במחיר).

תוצרת בעיבוד

תוצרת בעיבוד תירשם תוך ציון הכמות ביחידות פיזיות ושלב העיבוד (רמת הגמר) במועד הספירה. רצוי להשאיר 3 עמודות נוספות לחישוב התפוקה שוות הערך (כמות היחידות הפיזיות מוכפלות ברמת הגמר), לעלות ליחידה ולשווי הכולל.

חישוב שווי המלאי

את חישוב השווי ניתן לעשות במועד מאוחר יותר. בחישוב השווי אין לכלול טובין שאינם שייכים לכם (כגון שנמכרו לפני תאריך המאזן) אך יש לכלול את אלה הנמצאים ברשותם של אחרים והשייכים לכם.

השווי של חומרי גלם, אריזה וטובין המשמשים למכירה יחושב בדרך-כלל לפי העלות (לא כולל מע"מ). במקרה של טובין שאינם תקינים או שמחיר מכירתם המשוער נמוך מהעלות, יחושב השווי לפי ערך המימוש הנקי והדבר יודגש ברשימה תוך ציון בסיס החישוב וסיבתו.

העלות תחושב לפי שיטת "פיפו" ("נכנס ראשון - יוצא ראשון") או לפי הזיהוי הספציפי של מחיר קניית הסחורה.

אם החישוב בעצמו נעשה שלא על-גבי גיליונות הספירה המקוריים, יש לדאוג לסימול שיאפשר מעקב הדדי בין רשימות הספירה לבין רשימות השווי הסופיות.

תוצרת בעיבוד ותוצרת גמורה

יוערכו בשיטה הנהוגה בחברתכם/עסקכם (עלויות בפועל, מחיר מכירה בניכוי אחוז רווח גולמי וכד'). בכל מקרה של ספק, או בעיות כלשהן בחישוב השווי, נבקשכם להודיענו על-כך. רשימות המלאי יסוכמו בנפרד לפי הקבוצות כגון: חומרי גלם, חומרי אריזה, חומרי עזר, תוצרת בעיבוד, מוצרים מוגמרים וכד'.

הוראות מס הכנסה לספירת המלאי

תקנות מס ההכנסה קובעות נוהלי ספירת המלאי כדלקמן:

ממצאיה ירשמו בדיו על דפים ממוספרים בציון כמויות, סוגים, סימני זיהוי (מספר קטלוגי וכו') ומקום אחסנה. מוצרים במשגור ירשמו בנפרד. תוצרת בעיבוד תרשם תוך ציון שלב העיבוד במועד הספירה.

בגמר הספירה יחוברו הדפים המקוריים ובדף האחרון יצוין מספר הדפים, תאריך הספירה וחתימת המשתתפים בה (לפחות 2 אנשים).

במקרה וחלק מהמלאי שלכם נמצא בתאריך הספירה ברשותו של אחר - יש לרשמו בנפרד בציון מקום הימצאו וסיבת החזקתו מחוץ למפעל (כמו: "נשלח לעיבוד", "סחורה בדרך" וכד'). מלאי שבהחזקתכם והשייך לאחרים, ירשם אף בנפרד.

שמירת הרשימות

רשימות הספירה המקוריות מהוות חלק בלתי נפרד ממערכת החשבונות ויש לשמרן במשך שבע שנים מתום שנת המס או שש שנים מתום שנת המס בה הוגש הדוח על ההכנסה, הכל לפי המאוחר יותר.

פקידי השומה נוהגים לדרוש לפעמים את רשימות ספירת המלאי זמן קצר לאחר תאריך המאזן, במקרים כאלה עליכם להמציא לפקיד השומה, מיד עם קבלת הדרישה, העתק אחד מרשימות המלאי המקוריות בלי להמתין לחישוב השווי.

עם גמר הספירה וחישוב המחירים והערך, יש להעביר למשרדנו עותק נוסף ומלא של רשימות הספירה, כשהוא חתום ע"י המנהל.

פרויקטים או עבודות בביצוע

יש לערוך רשימה ולהעריך את אחוז הביצוע בהתאם לעלות ההשקעה או לשלב הגמר. רצוי לתמוך הערכה זו בחוות דעת של מהנדס או מנהל העבודה בחברה.

פנקסים חדשים

ניתן להתחיל את השנה בספרי חשבונות חדשים (חשבוניות, קבלות, ספרי קופה וכו'). מי שמנהל את ספריו באמצעות תוכנת מחשב, יכול להתחיל את השנה בספרור חדש.

ספירת קופה

1. יש לספור את המזומנים בקופה ולהכין רשימה של המחאות, שוברי כרטיסי אשראי והשטרות שנמצאים בקופה ליום 31.12.2017 אשר תכלול את הפרטים הבאים: מס' ההמחאה או השטר, שם החותם, שם המסב האחרון, הבנק, מועד הפירעון והסכום בקופה.
2. בכדי להקל על הספירה יש להפקיד בבנק בתום יום העסקים האחרון בחודש 12/2017 (יום ראשון ה-31.12.2017) או מיד בבוקר ביום העסקים הראשון בחודש 1/2018 (יום שני ה-1.1.2018) את כל יתרת הכספים הנמצאת בקופה.
3. הרשימות שיכללו את סכום המזומנים בקופה ורשימת המחאות והשטרות כאמור בסעיף 1 לעיל יערכו בשלושה עותקים ויחתמו בידי עורך הספירה.

עם גמר הספירה יש להעביר למשרדנו עותק מלא של רשימות הספירה. דוגמת גיליון לספירת קופה (נספח 2).

חלק ז - תשלומים שניתן לבצע לאחר סיום שנת המס 2017

תשלומים לבעלי שליטה

ניתן להשלים תשלומים מסוימים לבעלי שליטה גם לאחר סיום שנת המס ולרשום כהוצאה בשנת 2017 בחברה המשלמת. המדובר במשכורות, מענקים, דמי ניהול, דמי שכירות עבור נכסים וכד'.

הסכומים יותרו כהוצאה בשנת 2017 בתנאי שישולמו עד 31.3.2018 או יזקפו לזכותם של בעלי השליטה והמס מהם ינוכה במקור וישולם לפקיד השומה תוך שבע מיום הניכוי בתוספת ריבית והצמדה לתקופה מיום 1.1.2018 ועד לתשלום בפועל. לעניין זה, דין זיכוי המקבל בספרים כדין תשלום, כלומר, הזיכוי לסוף שנת המס מתחייב בריבית והצמדה מיום 1.1.2018 ועד לתשלום המס לפקיד השומה.

יצוין שהתקנות לוקחות בחשבון, בתנאים מסוימים, את היתרות לזכותם של בעלי השליטה לצורך חישוב הפרשי ההצמדה המתווספים עליהם והפטורים ממס. תנאי נוסף הוא שבעל השליטה (מקבל ההכנסה) יצהיר על הכנסתו זו בדוח האישי שלו שיוגש לשנת המס 2017.

יצוין, כי התשלומים לבעלי השליטה שיבוצעו לאחר תום שנת המס וכן תשלומים חריגים ששולמו להם במהלך השנה מתווספים לסכום ההכנסה החייבת של החברה המשלמת לצורך קביעת בסיס למקדמות לשנים הבאות. רשויות המס עוקבות אחרי תשלומים כאלה והם עלולים, כתוצאה מכך, להגדיל דרישתם למקדמות שוטפות לשנת 2018.

תשלומים לתושבי חוץ

תשלומים ששולמו לתושבי חוץ המתחייבים בניכוי מס במקור כגון עמלה, ריבית וכד' (לא כולל תשלום עבור יבוא טובין) יותרו כהוצאה אצל המשלם בשנת 2017 בתנאי שהמס ינוכה במקור וישולם לפקיד השומה עד ליום 31.3.2018 וזאת בתוספת הפרשי הצמדה למדד וריבית בשיעור הקבוע על ידי מס הכנסה לתקופה מיום 1.1.2018 ועד לתשלום הניכויים לפקיד השומה.

חלק ח - חיסכון פנסיוני מאת שלומי שדה *

הפקדות לקופות גמל

הגדרות

"**הכנסה מבוטחת**" - הכנסת עבודה אשר בגינה שילם המעביד עבור עובד סכומים לקופת גמל לקצבה וכן הכנסת עבודה שבגינה לעובד זכות לקצבה על פי חוק או הסכם (למשל: פנסיה תקציבית).

"**הכנסת עמית עצמאי**" - סה"כ הכנסותיו של היחיד עד 206,400 ש"ח לשנה בניכוי הכנסה מבוטחת (כשכיר כמובן). כיום הגדרה זו אינה שימושית עוד, בשל הגדרת רובד נוסף ל"עמית מוטב" כפי שיוגדר בהמשך.

"**הכנסה נוספת**" - אצל שכיר, הכנסה לא מבוטחת עד תקרה של 103,200 ש"ח לשנה (8,600 ש"ח לחודש).

"**עמית מוטב**" - נישום יחיד שהופקדו בעבורו - בקופת גמל לקצבה - סכומים שלא פחות מ-16 אחוז מהשכר הממוצע במשק (להלן: שמ"ב הסכום כיום 9,673 ש"ח) קרי, בשנת 2017 סך של 18,572 ש"ח (1,547 ש"ח לחודש).

גם שכיר, נחשב עמית מוטב באם הפקדותיו ביחד עם מעבידו לקצבה עומדות לפחות על הסכומים לעיל. שכיר שכזה רשאי ליהנות מעוד הטבות מס הן לניכוי והן לזיכוי בגין הכנסה נוספת (כמוגדר לעיל - שכר לא מבוטח) עד 16 אחוז ועד התקרה של 103,200 ש"ח (11% ניכוי + 5% זיכוי). שכיר אשר הכנסתו המבוטחת גבוהה מ-258,000 ש"ח אינו יכול לנצל הטבה נוספת זו. ההטבות יינתנו רק בשל הפקדות העמית או בן זוגו או ילדו שמלאו לו 18 בשנת המס.

ניכויים וזיכויים בגין תשלומים לקופת גמל לקצבה

שכיר (שאינו עמית מוטב) - חל לגביו סעיף 47(ב)(2) והניכוי לפי הכללים: שיעור של 5% משכר לא מבוטח עד לסך של 8,600 ש"ח לחודש (103,200 ש"ח שנתי) וכאמור לעיל רק עד שכר מבוטח שאינו מעל 258,000 ש"ח לשנה (21,500 ש"ח לחודש). למעשה אלו שכירים בעלי שכר נמוך שכן אינם עמית מוטב (הפקדות עובד ומעביד נמוכות מסכום של 1,547 ש"ח לחודש) ולכן מן הסתם המגבלה הקבועה בתקנות אינה רלוונטית.

* שלומי שדה, סוכן פנסיוני לעצמאיים ולחברות. משנת 1993 בעלים של ש.שדה ביטוח בע"מ, במשך שנים הכשיר, הדרך ופיקח על סוכנים בחברת ביטוח ציון.

סעיף 45א(ד) זיכוי לפי הכללים:

הכנסה מבוטחת - שכיר - יוענק זיכוי בסך 35% בגין 7% מההכנסה המבוטחת ועד תקרה של 8,600 ש"ח לחודש (103,200 ש"ח לשנה).

הכנסה נוספת של שכיר (כעצמאי) - זיכוי בסך 35% בגין 5% מההכנסה ועד תקרה של 8,600 ש"ח לחודש.

עצמאי ושכיר (שהינם עמית מוטב) - חל סעיף 47(ב1) והניכוי לפי הכללים:

עצמאי - ניכוי בסך 11% עד לתקרת הכנסה שנתית של 206,400 ש"ח

שכיר - בעבור משכורת לא מבוטחת, יוענק ניכוי בסך 11% עד תקרה של 103,200 ש"ח לשנה, וכאמור לעיל ובתנאי שההכנסה המבוטחת אינה עולה על 258,000 ש"ח לשנה.

סעיף 45א(ה) - כללי זיכוי לעמית מוטב:

עצמאי - על הפקדה בסך 5% מההכנסה ועד תקרה של 206,400 ש"ח לשנה יוענק זיכוי בסך 35% מן הסכום שהופקד.

שכיר - על הפקדה בסך 5% מהכנסה לא מבוטחת יוענק זיכוי 35% עד תקרה של 103,200 ש"ח לשנה.

לנוחיותכם טבלה מפורטת ברמה חודשית ושנתית של ההטבות.

הפקדות בעבור בעלי שליטה

כידוע תיקון 190 שנכנס לתוקף כבר בשנת 2013 שיפר מאד את מצבם של בעלי השליטה ככל שזה נוגע לחסכון הפנסיוני שלהם.

בכל הנוגע להפרשות לתגמולים וכן אי כושר עבודה, הושווה מצבם לזה של שכירים רגילים, וההפרשות המוכרות בניכוי לחברה, ועד התקרה של שכר 26,870 ש"ח לחודש, יעמדו על 7.5% שהם 2,015 ש"ח לחודש בגין תגמולי מעביד ואי כושר עבודה ביחד.

לעניין הפקדה לפיצויים החברה תוכל לנכות כהוצאה לא יותר מ-12,200 ש"ח לשנה וכמובן אם השכר נמוך יותר, לא יותר משיעור של 8.33% מן השכר.

כיום נהוג להמליץ על הגדלת ההפרשה לפיצויים על מלוא השכר מהשיקולים הבאים:

1. מס החברות נמוך משמעותית מזה של היחיד (ועוד צפוי לרדת ל-23%). ההפרשה העודפת אינה מותרת בניכוי אולם אינה נזקפת למס בידי בעל השליטה.
2. מדובר לרוב בחברות קטנות ומשפחתיות אשר העתיד הרחוק ככל שמדובר בקופת המזומנים שלהן, אינו ברור ובטוח. הפקדת מירב כספי הפיצויים בזמן אמת מהווה העברת הכספים לקופה אישית משלמת קצבה.
3. אצל בעלי שכר גבוה, הימצאות הפיצויים בקופה משלמת לקצבה בסמוך לפרשה תיתן בעתיד גמישות מרבית בתכנון מס.

ביטוח אובדן כושר עבודה

לכיסוי ביטוח כנגד אובדן כושר עבודה יש כמה אפשרויות:

1. כיסוי מובנה בתוך קרן פנסיה- סובל מחסרון הגדרתי בולט במקרה תביעה.
2. כיסוי במסגרת ביטוח מנהלים קצבתי כולל הפרשה נפרדת שלרוב ממומנת בידי המעבידים.
3. כיסוי פרטי הנרכש על ידי העובד שלא כחלק מן ההסדר הפנסיוני.

תשלום הפרמיה (עד 3.5% מהשכר אך מוגבל בהפרשה כולל תגמולי מעביד לקצבה בשיעור של 7.5%) מותרת כהוצאה בתנאי:

1. הביטוח עומד בקריטריונים של תקופת כיסוי (לפחות עד גיל 60 - כיום הכיסוי ניתן לגיל 67 כסטנדרט) ותקופת תשלום התביעה (גם עד גיל 60 לפחות).
 2. הפרמיה משולמת בסעיף נפרד בידי המעביד בשיעור הנקוב לעיל.
- הכיסוי מוגבל בדרך כלל ל-75 אחוז מהשכר ברוטו או ההכנסה המזכה של העצמאי. במקרה של שכר משתנה חברות הביטוח מחויבות לחשב ממוצע שכר של 12 חודשים שקדמו למועד התביעה. במקרה של כיסוי לבעל שליטה המושך דיבידנדים יש לוודא שהפוליסה תכסה גם הכנסות אלו (דבר שלא ניתן להסדיר בקרן פנסיה למשל) כולל כאלו שאף לא חולקו. יש למלא שאלון מיוחד לשם עריכת ההסדר ולרוב חלק זה של ההכנסות יבוטח בפוליסה עצמאית, עליה יש לקבל אישור מראש. הוצאה זו, חשוב לציין אינה מותרת בניכוי.
- בעת תשלום קצבת אובדן כושר עבודה ישנה חבות מס רגילה כהכנסה מיגיעה אישית. יש לזכור כי בגין נכיויות ניתן לקבל פטורים מיוחדים.

תשלומים לקרנות השתלמות

קרן השתלמות לעצמאים - עצמאי בעל הכנסה מעסק או ממשלח יד רשאי להפקיד בקרן השתלמות 7% מהכנסתו ועד תקרה של 260,000 ש"ח בשנה. יותר לו בניכוי הסכום לאחר הפחתת 2.5% מאותה הכנסה.

כלומר תקרת ההפרשה עומדת על 18,240 ש"ח אשר מתוכם יותרו לניכוי רק 11,700 ש"ח.

קרן השתלמות לשכירים - מעביד רשאי להפריש עד 7.5% משכר העובד לקרן השתלמות ועד תקרת שכר של 188,544 ש"ח הוצאה מוכרת בניכוי ובתנאי שהעובד מפריש את חלקו בשיעור של 1/3 לפחות (במקרה של הפרשה מקסימלית בשיעור 7.5% יפריש העובד לפחות 2.5% לקרן ההשתלמות).

עצמאי שהוא גם שכיר - הסכומים שיותר בניכוי רק לאחר שיופחתו מן התקרה (260,000 ש"ח לשנה) או מהכנסתו בפועל סכום השכר שבגינן הפריש כשכיר לקרן ההשתלמות ביחד עם מעבידו.

קרן השתלמות לבעלי שליטה - בעל שליטה כשכיר רגיל חייב בהפרשה של 1/3 לפחות מהסכום ששילמה בעבורו החברה.

התקרה זהה לזו של שכיר רגיל (188,544 ש"ח) אולם 3% מהוצאת המעביד אינה מותרת לו בניכוי. כלומר רק 4.5% מהוצאת המעביד מותרת בניכוי קרי, 8,484 ש"ח יותרו לניכוי. מומלץ מאד להפקיד

את כל השיעור של 7.5% שכן אין זקיפת מס בידי העובד ובעת המשיכה הסכום פטור ממס במלואו. מס החברות צפוי עוד לרדת לשיעור של 23% בלבד מה שמגדיל את הכדאיות. הפקדות לקרנות ההשתלמות של בעלי שליטה חייבות להיעשות ברמה חודשית שוטפת.

כללי משיכה:

בתום 6 שנים ממועד התשלום הראשון.
בתום 3 שנים למי שכבר עבר את גיל הפנסיה (64 לנשים, 67 לגברים).
בתום 3 שנים באם אכן יש צורך בכספים לצורך השתלמות ובאישור פקיד השומה.
במקרה פטירת היחיד (שכיר/עצמאי/בעל שליטה).
במקרים סוציאליים מיוחדים מומלץ לפנות לנציבות.

פרישה - נוסחת שילוב ותיקון 190

נושא מיסוי קצבאות בגיל הפרישה עבר תיקון ושיפור משמעותי מאד במסגרת תיקון 190 לפקודה. הוכנס והורחב מושג ה"קצבה המוכרת" - על מנת למנוע כפל מס על סכומים שהופרשו לקופות גמל לקצבה (להוציא קרנות פנסיה וותיקות ופוליסות קצבה עד סוף שנת 1994), קבע התיקון כי קצבה מוכרת תהיה פטורה ממס, ללא תקרה, לרבות הרווחים שגלומים בה. מקורות הכספים הללו יכולים להיות אחד או יותר מאלו: תגמולי מעביד עודפים שנזקפו כשווי מס לעובד, תגמולי עובד עודפים שלא העניקו זיכוי ממס, כספי פיצויים פטורים שהועברו לקופה לא משלמת לקצבה, כספי נפטרים, לאחר מס, שהועברו לחשבון חדש בקופה לא משלמת בבעלות המוטב (היורש), כספי עמית עצמאי שבגינם לא הוענק זיכוי וניכוי (כספים עודפים מעל התקרות או מעבר להכנסה החייבת).

הפטור ממס יינתן מגיל 60 לגבר ואשה באופן זהה, ואינו קשור לפטורים אחרים כמו קצבה מזכה או פטור על כספי פיצויים. זהו מסלול פטור ממס העומד בפני עצמו ואינו תלוי בהכנסות אחרות או פעולות שנעשו בעבר.

למעשה הפטור יוצר מסלול השקעה מצוין שהרי אין כיום מסלולי השקעה או חסכון שפטורים ממס גם על הרווחים.

קיימת גם אפשרות להיוון מלא של הקצבה המוכרת עד תקרה ומעבר אליה ישולם מס מוגבל של 15 אחוז בלבד על רווח ריאלי.

בכל הנוגע לנוסחת השילוב החדשה וההגדלה ההדרגתית של הפטורים על הקצבה, אנו ממליצים להפנות את הפורשים ליועצים מומחים לצורך ייעוץ פרטני בשל מורכבות הנושא כולו ומשמעויות מיסוי רחבות ומשמעותיות. יעוץ מושכל בנוגע לשילובים השונים בגיל פרישה יכול לחסוך לפורשים עד מאות אלפי ש"ח שיהיו פטורים ממס.

בשולי הדברים נדגיש כי בכל שלב שבו עובד שעזב מקום עבודה מתלבט האם למשוך פיצויים פטורים ממס או לא- האפשרות המועדפת וההמלצה הינה שלא למשוך פיצויים ולדחות את האירוע לגיל פרישה שכן אז אפשרויות השילוב לפטורים, רבות יותר.

פיצויים ומענקי פרישה

1. כיום ניתן להפריש את רכיב הפיצויים רק לקופות גמל אישיות. ישנן שתי אפשרויות: פיצויים בלבד לקופה המוגדרת שאינה משלמת קצבה, או פיצויים ותגמולים (לפחות 5% מצד מעביד ו-5% מצד העובד במקביל) לקופה משלמת קצבה. לכך יתרונות בתכנון מס עתידי בגיל הפרישה.
 - קופה משלמת קצבה יכולה להיות קופת פנסיה או קופת ביטוח (מנהלים).
 2. כידוע מזה מספר שנים נחסמה האפשרות להפקיד בקופות פיצויים מרכזיות.
 3. השלמות חוב וותק פיצויים תעשנה לפי הכללים הקבועים, בקופה שאינה משלמת (קרן פנסיה במסלול חסכון בלבד או קופת ביטוח) קצבה.
 - נזכיר כי ניתן לפרוס חוב ותק (פער בין עתודה ליעודה - תשלומים לא קבועים) בגין פיצויים על פני 3 שנים (הפריסה נומינלית) או תשלומי השלמה קבועים באותה שנת מס.
 4. כמובן שתשלום השלמות פיצויי פיטורין מעבר לתשלומים השוטפים שהופקדו בקרן הפנסיה או בקופת הביטוח, יהיו מוכרים בניכוי למעביד רק בשנת המס בה שולמו.
 5. פריסת מענקי פרישה אצל יחיד שפרש יכולה להיעשות אחורה עד 6 שנות מס, או קדימה (לפי כללים כמובן, שנת פריסה אחת לכל 4 שנות עבודה וכו' או שנים בהן נעשה רצף פיצויים).
 - בחירה מושכלת יכולה לחסוך לפורש הרבה מאד כסף בחבויות המס. לרוב הפריסה נעשית קדימה ואז בשל מצב שאצל רוב הפורשים ההכנסה שנובעת מקצבת הגמלאי נמוכה יותר מההכנסה שבשנת העבודה האחרונה, שיעורי המס יהיו נמוכים בהרבה ומכאן גם חבות המס על המענק. פריסה תחייב הגשת דו"ח שנתי בכל אחת מן השנים ויש לתאם זאת מול פקיד השומה.
 6. סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין חל כיום למעשה על כלל השכירים במשק הן בשל צו ההרחבה הכללי לביטוח פנסיוני המחייב הפרשה מינימלית של 6% במקום פיצויי פיטורין, והן בשל הסדר מטיב אחר, אם קיים.
 - החלת סעיף 14 בהפרשה לקרן פנסיה הינה ללא כל התניה ואילו לקופת ביטוח חייבת להיות הפרשת מעביד של עד 2.5% לכיסויי אבדן כושר עבודה.
- המלצתנו, לרוב המעבידים, תהיה להפריש לפיצויים 8.33% מלא ולא רק את 6% המתחייבים לפי צו ההרחבה, הדבר מהווה יתרון שכן סעיף 14 מהווה מעין עסקה דו צדדית: העובד זוכה בפיצויים גם בעת שהוא מתפטר ואילו המעביד פטור מהשלמות חוב וותק שלעתיים הינן כבדות ביותר. השלמה זו של עוד 2.33% והחלת סעיף 14 ניתן להציגה כיתרון ביחסי עבודה. החלת סעיף 14 על מלוא הכספים בקופה אישית תגן על המעביד גם מפני הפסדים בגין השקעות של הקופה בשוק ההון.

שנת 2017 הסכם קיבוצי כללי להגדלת הפקדות לביטוח פנסיוני

להזכירכם, בעקבות החתימה על הסכם קיבוצי זה, נחתם בחודש מאי 2016 צו הרחבה אשר מחיל על כל העובדים והמעסיקים בישראל חלקים מהסכם המסגרת. הפעימה השנייה התבצעה החל מינואר 2017.

עיקרי הסכם המסגרת

1. בהתאם להוראת הסכם המסגרת, כפי שהוחלו בצו ההרחבה, שיעורי ההפקדות לביטוח הפנסיוני יוגדלו ויעמדו, לכל הפחות, על שיעור של 18.5% וזאת לכל העובדים בישראל. ההגדלה תתבצע בשתי פעימות על פי הפירוט הבא:

ינואר 2017	יולי 2016	מצב לפני ההסכם (לפי צו הרחבה לפנסיונית חובה)	רכיב ההפקדה
6.5%	6.25%	6%	תגמולי מעסיק
6%	5.75%	5.5%	תגמולי עובד
6%	6%	6%	פיצויים
18.5%	18%	17.5%	סה"כ

2. אובדן כושר עבודה: הפקדת המעסיק בשיעורים הנ"ל תכלול תשלום עבור רכישת כיסוי אובדן כושר עבודה בשיעור הדרוש להבטחת 75% משכרו של העובד וכלל שיהיה צורך להגדיל את שיעור ההפקדה בשל הכיסוי בגין אובדן כושר עבודה (מעבר ל 6.25% או 6.5% בהתאמה לתקופה), המעסיק יישא בכך עד לתקרה של 75% מהשכר הקובע.
3. שיעור התגמולים לא יפחת מ 5% מהשכר הקובע.
4. הפרשות לפיצויים:

- שיעור ההפקדה לפיצויים שנקבע בצו ההרחבה לא יפחת מ 6% אך אין בשיעור זה כדי לפגוע בעובד חדש המגיע עם תוכנית פנסיונית בה אחוז ההפרשה לרכיב הפיצויים עומד על 8.33%.
- מעסיק לא יוכל לשנות את שיעור ההפרשות לרכיב פיצויים לגבי עובד קיים, לרבות הסדר סעיף 14 אם היה קיים ערב כניסת ההסכם לתוקף.
- עובד בעל שיעור פיצויים של 8.33% העובר מביטוח מנהלים לקרן פנסיה (או קופת גמל), תימשך עבורו ההפקדה בשיעור זה גם בקופה החדשה.

הפקדות והתחשבנות בגין כספי פיצויים החל משנת 2017

להלן השינויים שנחקקו במסגרת חוק ההסדרים לשנים 2017 ו-2018.

1. הפקדות שוטפות:

החל מינואר 2017 תתבצע זקיפת הכנסה על הפקדה לכספי פיצויים בגין שכר העולה על 32,000 ש"ח וכן השלמת חוב ותק בהתאם. משיכת צבירת ערך פדיון הפיצויים שנזקף עליהם מס במועד ההפקדה לא תהיה חייבת במס פעם נוספת למעט מס רווחי הון בשיעור של 15% על הרווחים שנצברו. עובד בגיל פרישה יוכל למשוך את אותם כספי פיצויים כקצבה חודשית ולהנות מפטור מוחלט ממס מכיוון שסכומים אלו יכללו בהגדרת כספי קצבה מוכרת.

2. עזיבת עבודה:

עובד העוזב מקום עבודה וסך צבירת הפיצויים בכל קופות הגמל על שמו אינו עולה על סכום התקרה*, יראו בכספים הצבורים בקופת הגמל כאלה שהושארו למטרת קצבה (רצף קצבה) אלא אם הודיע אחרת לפקיד שומה. אם סכומי הפיצויים שנצברו לעובד בכל קופות הגמל לקצבה עולים על סכום התקרה כלהלן, על העובד לפנות לפקיד השומה.

סכום התקרה הינו הגבוה מבין:

- 360,000 ש"ח.
- משכורת עד 32,000 ש"ח כפול שנות העבודה.

3. הנחיות:

בהעדר הנחיות המבוטח באמצעות טופס 161א' או הנחיות פקיד שומה, ובתום 90 יום מיום עזיבת העבודה או בחלוף שנת המס (המאוחר מבניהם), יועדו כל כספי הפיצויים הקצבתיים בפוליסות ו/או בחשבון הפנסיה לרצף קצבה ופדיון כספים אלו בעתיד, יחייב פניה לפקיד השומה. עובד אשר נקבע לו מענק פיצויים (מכל המשלמים) בסך העולה על סכום התקרה כפי שפורט לעיל, יופנה להתחשבות מול פקיד השומה ועד לקבלת הנחיות מתאימות יישארו כספי הפיצויים במעמד "לא יועדו" ולא במעמד רצף קצבה.

שנת 2017 חוק פנסיית חובה לעצמאיים

חוק פנסיית חובה לעצמאיים ודמי אבטלה

בינואר 2017 נכנס לתוקף חוק פנסיית חובה לעצמאיים ודמי אבטלה (להלן: "החוק"). חוק זה נועד להסדיר את הפערים הקיימים בין אוכלוסיית השכירים והעצמאיים בישראל בנושאי אבטלה, ביטוח לאומי והחיסכון הפנסיוני, ובמסגרתו הוחלה החובה על אוכלוסיית העצמאיים להפקיד כספים לפנסיה במטרה להבטיח את הכנסתם לגיל הפרישה. עצמאי שלא יחסוך בהתאם לחוק, צפוי לשלם קנס ולאבד הטבות מס.

חוק פנסיית חובה לעצמאיים

הערות	גובה ההפקדה מההכנסה החייבת	נושא
הפקדה שנתית עד לגובה 2,612 ש"ח	4.45%	כמה נדרש להפקיד
הפקדה שנתית עד לגובה 7,284 ש"ח	12.55%	
		מרכיב החיסכון למטרת אבטלה

עד מחצית מהשכר הממוצע במשק (0 - 4,836 ש"ח)
מעל מחצית מהשכר הממוצע במשק ועד לגובה השכר הממוצע במשק (4,836 - 9,673 ש"ח)
מתוך סך הפקודות העצמאי בשנת המס ייוחסו למרכיב חיסכון למצב אבטלה הנמוך מבין 1/3 מהפקודות העצמאי לקופת גמל לקצבה בשנת המס או 12,200 ש"ח לכל שנת מס

החוק חל על כל עצמאי בישראל כהגדרתו בחוק.

חובת ההפקדה על פי החוק אינה חלה במקרים הבאים:

1. עצמאי שטרם מלאו לו 21 שנים בתום שנת המס.
2. עצמאי שהגיע לגיל פרישה מוקדמת בתום שנת המס (גיל 60).
3. עצמאי אשר בתום שנת המס טרם חלפו 6 חודשים מהמועד בו נרשם לראשונה כעוסק ברישומי מס ערך מוסף.
4. עצמאי אשר מלאו לו 55 ביום תחילתו של החוק (1.1.2017).

הטבות מס

1. בגין ההפקדות לקופת גמל לקצבה, זכאי העצמאי מכוח החוק להטבות מס בדמות ניכוי וזיכוי בהתאם לכללים שנקבעו.
2. ניתן להפקיד סכום העולה על הסכום המחויב בהפקדה וליהנות מהטבות מס בגין ההפקדה העודפת, הפקדה עד 16.5% מתקרת הכנסה שנתית של 206,400 ש"ח (הגדלת ההטבה ב-0.5% לטובת סעיף הזיכוי, למי שאינו מקבל הטבת מס בגין הפקדה לאובדן כושר עבודה).

מה קורה במצב של אבטלה?

מצב אבטלה לעניין עצמאי מוגדר כמצב בו הפסיק העצמאי לעסוק במשלח ידו או סגר את עסקו, או מצב שבו הגיע העצמאי לגיל פרישה (יודגש כי במצב אבטלה לא ניתן שיהיו הכנסות מעסק או משלח יד) במצב זה תתאפשר משיכה של רכיב החיסכון למצב אבטלה, עבור:

1. עצמאי שהפקיד לקופת גמל לקצבה לפי החוק לפחות שנתיים מתוך 3 שנות המס שקדמו למועד המשיכה.
2. עצמאי שהפקיד לקופת גמל לקצבה לפחות שנתיים מתוך ארבע השנים שקדמו למועד תחילת החוק (1.1.2017) ובהתאם לתנאים הקבועים בחוק אילו היה חל על העצמאי במועד ההפקדה. כמו כן, תוקנה פקודת מס הכנסה כך שבמשיכת רכיב החיסכון במצב אבטלה יחול פטור ממס לפי הנמוך מבין:
 1. משיכת כספים בידי עמית מקופת גמל לקצבה, בסכום חד-פעמי שלא בדרך של היוון קצבה, על פי הכללים שנקבעו בסעיף 23(ב) לחוק הפיקוח על קופות גמל.
 2. מכפלת שנות עבודתו ב-12,200 ש"ח בניכוי משיכות כספי פיצויים בפטור באותה תקופת עבודה. (תחולת הפטור הינה מיום 1.1.2018)

עוד יצוין כי משיכת רכיב החיסכון למצב אבטלה בפטור ממס כאמור לעיל, תילקח בחשבון בעת חישוב זכאותו של החוסך לפטור מקצבה מזכה (הקטנת הזכאות לפטור ממס בגין משיכה בדרך של קצבה או היוון קצבה).

השלכות של אי הפקדה

לא הפקיד עצמאי שחלה עליו חובת הפקדה לקופת גמל לקצבה, ושהכנסתו השנתית החייבת בהפקדה עולה על סכום השווה ל-12 פעמים שכר מינימום באותה שנת מס*, יקבל התראה מהמרכז לגביית קנסות לפיה אם לא יפקיד את התשלומים בתוך 90 ימים ממשלוח ההתראה, יוטל עליו קנס שנתי בגובה 500 ש"ח.

- נכון לחודש ינואר 2017 שכר מינימום לחודש עומד על 5,000 ש"ח.
- סכום הקנס יעודכן בהתאם לשיעור מדד המחירים לצרכן.

שנת 2017 חוזר מס הכנסה "יתרות צבורות בקופה מרכזית לפיצויים"

ביוני 2017 פרסמה רשות המיסים את חוזר מס' 4/2017 "יתרות צבורות בקופה מרכזית לפיצויים". מטרת החוזר היא להסדיר ולקבוע כללים להעברת כספים ולשימוש בכספים הצבורים בקופות המרכזיות לפיצויים.

על המעסיק לברר מהם הסכומים בקופה המהווים "חבות לעובדים הוותיקים", מהו "הסכום במחלוקת" והאם יש "סכום עודף" בקופה.

במידה וקיים חוסר פיצויים ל"עובדים הוותיקים" בקופות האישיות לפיצויים המתנהלות על שמם, יש להשלים את החוסר מתוך כספי הקופה המרכזית לפיצויים.

במידה וישאר עודף בקופה המרכזית לפיצויים הוא יועבר למעסיק וישמש תחליף להפקדות השוטפות לפיצויים או יחשב כהכנסה בידי המעסיק לפי סעיף 3(ד) לפקודת מס הכנסה.

שנת 2017 תקרת הפקדות לקרנות השתלמות וקופות גמל

קרן השתלמות

שנתי							
מעמד העמית	תקרת שכר מעסיק להטבות מס/ קובעת לעצמאי	שיעור ההטבות מס ע"ח מעסיק	תקרת הפרשות ע"ח מעסיק	שיעור ההפרשה להטבות מס ע"ח עובד/ עצמאי	תקרת הפרשות ע"ח עובד/ עצמאי	סה"כ	הערות
	ש"ח	%	ש"ח	%	ש"ח	ש"ח	
שכיר	188,544	7.50%	14,141	2.5%	4,714	18,855	משכורת קובעת מרבית - 15,712 ש"ח לחודש
שכיר בעל שליטה	188,544	7.50%	14,141	2.5%	4,714	18,855	3% מהפרשות המעסיק אינם מוכרים כהוצאה
עצמאי	260,000	אין	אין	7%	18,200	18,200	על פי חוברת ניכויים לשנת 2017

פנסיה וגמל - חודשי

חודשי												
ס"ה חיסכון במס הנכנסה נינוו-זינוי ש"ח	הניכוי המורבי לפי מס שוילי של 47%	סכום הניכוי לתועף 47	שיעור הניכוי המורבי לסעיף 47 %	סכום הזינוי ש"ח	שיעור סעיף 45 %	סכום הפרישה מס זינוי סעיף 45 ש"ח	שיעור הפרישה מס זינוי סעיף 45 %	תקרת הגמלה המזכה בהטבות מס ש"ח	תקרת הפרישות לתגמולים ע"ח מעסיק %	פרישות לפיצויים %	תקרת שכר מעסיק להטבות מס ש"ח	מעתד העמית (שכר מובטח)
210.7	אי	אי	אי	210.7	35%	602	7%	8,600	7.5% (כולל ביטוח א.ג.מ.ע)	8.33%	פיצויים 32,000 תגמולי מעסיק - 24,183 *	שכיר/גמל ש"ח של טה (שכר לא מובטח) נעמית שאינו מוטב
412.8	202.1	430	11% (עד תקרת שכר של 21,500 בניכוי השכר המובטח)	210.7	35%	602	7% (בניכוי הפרשות נעמית ש"ח)	8,600	אי	אי	אי	שכיר/גמל ש"ח של טה (שכר לא מובטח) נעמית מוטב
595.12	444.62	946	150.5 (עד תקרת שכר המובטח)	150.5	35%	430	5%	8,600	אי	אי	אי	שכיר/גמל ש"ח של טה (שכר לא מובטח) נעמית מוטב
1,190.24	889.24	1,892	11%	301	35%	860	5%	17,200	אי	אי	אי	שכיר/גמל ש"ח של טה (שכר לא מובטח) נעמית מוטב
210.7	אי	אי	אי	210.7	35%	602	7%	8,600	7.5% (כולל ביטוח א.ג.מ.ע)	8.33%	פיצויים 12,200 תגמולי מעסיק - 24,183	גמל ש"ח של טה (שכר מובטח)

פנסיה וגמל - שנתי

שנתי											
ס"ה חיסכון	הניכוי המרבי לפי מס שו"י של 47%	הניכוי המרבי לטעיף 47	סכום הניכוי המרבי לטעיף 47	שיעור הניכוי המרבי לטעיף 47	סכום הניכוי המרבי לטעיף 47	שיעור הניכוי המרבי לטעיף 47	סכום הניכוי המרבי לטעיף 47	שיעור הניכוי המרבי לטעיף 47	סכום הניכוי המרבי לטעיף 47	שיעור הניכוי המרבי לטעיף 47	תקרת הכנסה המזכה בהטבות
2,528.4	אין	אין	2,528.4	35%	7,224	7%	103,200	7.5% (כולל ביטוח א.כ.ע.)	אין	8.33%	פיצויים 384,000 תגמולי מעסיק - 290,196
4,953.6	אין	אין	2,528.4	35%	7,224	7%	103,200	7.5% (כולל ביטוח א.כ.ע.)	אין	8.33%	שכר (שכר מובטח) 290,196
7,141.44	5,335.44	11,352	2,528.4	35%	7,224	7%	103,200	7.5% (כולל ביטוח א.כ.ע.)	אין	8.33%	שכר/בעל שליטה (שכר לא מובטח) עמית שאינו מוטב
14,282.88	10,670.88	22,704	3,612	35%	10,320	5%	206,400	7.5% (כולל ביטוח א.כ.ע.)	אין	8.33%	שכר/בעל שליטה (שכר לא מובטח) עמית מוטב
2,528.4	אין	אין	2,528.4	35%	7,224	7%	103,200	7.5% (כולל ביטוח א.כ.ע.)	אין	8.33%	שכר (שכר מובטח)

* שלומי שדה, סוכן פנסיוני לעצמאיים ולחברות. משנת 1993 בעלים של ש.שדה ביטוח בע"מ, במשך שנים הכשיר, הדריך ופיקח על סוכנים בחברת ביטוח ציון.

חלק ט - הוצאות

תשלום הוצאות שכר והוצאות סוציאליות על בסיס מזומן

בהתאם לסעיף 18(א) לפקודת מס הכנסה הוצאות בגין מענק פרישה, דמי חופשה, דמי הבראה, דמי חגים, דמי מחלה, וכיו"ב יותרו בניכוי למעסיק רק בשנה שבה הם שולמו בפועל, למי שזכאי להם (לעובד ו/או לחברת הביטוח).

יש לבחון את תשלומן עד תום שנת המס על מנת שיתורו בניכוי בשנת המס הנוכחית - 2017.

תשלומי משכורות

בדיקת כדאיות תשלומי משכורות, מענקים וכדומה זאת בהתחשב במקדמות המס השוטפות ובהוצאות העסקיות השוטפות לשנה.

עוסקים המדווחים לרשות המיסים על בסיס מזומן יכולים לשלם גם את ניכויי המס לפני סוף השנה כך שיוכרו כהוצאה שוטפת.

תשלום פיצויים ומענקי פרישה

הקדמת תשלומי פיצויי פיטורין

תשלומי פיצויי פיטורין למפוטרים בעסק מעבר לסכומים השוטפים ששולמו - יותרו בניכוי לצרכי מס רק בשנת המס שבה שולמו לזכאי להם.

הקדמת תשלומים אחרים

הקדמת תשלומים בהתאם להסכמי העבודה, כגון: פדיון חופשה, דמי הבראה, חגים.

הקדמת תשלומים לתושבי חוץ ולבעלי שליטה

הקדמת תשלומים לתושבי חוץ ולבעלי שליטה שיש לנכות מהם מס במקור, או לחילופין תשלום של סכום הניכוי במקור, על מנת שההוצאה תוכר בשנת המס 2017. יש לזכור כי ניתן לשלם את סכום הניכוי במקור תוך תקופה של עד 3 חודשים מתום שנת המס בתוספת הפרשי הצמדה וריבית (ראה גם חלק ו).

תשלום הוצאות עד סוף השנה למדווחים על בסיס מזומן

המדווחים על בסיס מזומן צריכים לשלם את מלוא ההוצאות העסקיות המותרות לניכוי עד ליום 31.12.2017, לרבות תשלום למוסד לביטוח לאומי, למס הכנסה ניכויים, תשלומים לקופות גמל ולביטוח חיים ותשלומי שכר נטו לעובדים.

חובות אבודים

רצוי להקדים ולסכם הטיפול בחובות בעיתיים, קרי לקבוע את סכום ההפחתה המוסכם עם החייב ולזקוף אותו בחשבונות או להביא לסיום הליכי גבייה או פשרה. דבר זה יקל על תביעת הוצאה לצרכי מס הכנסה.

חובות אבודים מוכרים כהוצאה רק אם מוכח לפקיד השומה, כי נעשו כל המאמצים לגבותם (ולכן רצוי להיערך לביצוע פעולות לגביית החובות כגון פנייה חוזרת לחייבים, פניה לעורכי דין להגשת תביעות משפטיות וכדומה) או כשההוצאה לטיפול בגבייתם עשויה לעלות על סכום החוב שניתן לגבותו. יש לדאוג לקבל מעורך דין אישור על השקים שחזרו ואשר נמצאים בטיפולו, הליכי הגבייה שנעשו והערכה לגבי סיכויי גבייתם.

לגבי ההכרה בחובות אבודים לעניין מע"מ, להלן הוראות הפרשנות של המחלקה המקצועית של רשויות מס ערך מוסף בשילוב מבחני בית המשפט העליון והוראות תקנה 23 לתקנות מע"מ.

"חוב" לעניין מע"מ פירושו תשלום עבור עסקה שלא נגבה (ואם נגבה חלק מהסכום - החלק שלא נגבה) ושולם עבורו מס העסקאות.

מבחן שנקבע בפס"ד של בית המשפט העליון	הבהרות מע"מ
בוצעה עסקה	"עסקה" כהגדרתה בסעיף 1 לחוק מע"מ.
הוצאה חשבונית	העוסק הוציא חשבונית מס התואמת את דרישות החוק בסעיפים 54 ו-74 לחוק מע"מ וסעיף 9א להוראות מס הכנסה (ניהול פנקסי חשבונות).
מס העסקאות בגין החשבוניות שולם	על העוסק להוכיח כי החשבונית נכללה בדוח התקופתי המתייחס וכי המס המתחייב ממנה שולם.
המוכר או נתן השרות לא קיבל את התמורה	תמורה - יכול שתהא בכסף או בשווה כסף. החוב האבוד מתייחס לחלק שלגביו לא נתקבלה תמורה כלשהי.
החוב הפך ל"חוב אבוד"	<p>חוב שהוכח להנחת דעת המנהל שלא ניתן לגבותו ובלבד שהוא עומד באחד מהתנאים האמורים -</p> <ul style="list-style-type: none"> • חוב לעוסק של חייב שננקטו כנגדו הליכי פירוק או פשיטת רגל - החוב יוכר כאבוד במועד אישור המפרק או הנאמן לחלוקת דיבידנד סופי. • חוב לעוסק שננקטו לגביו הליכי הוצאה לפועל. אם לא ננקטו הליכי הוצאה לפועל, יוכר החוב כאבוד רק אם החייב נפטר ואין בעזבונו נכסים למימוש, או החייב עזב את הארץ ואין לו נכסים למימוש. • כאשר החוב האבוד אינו בסכומים גבוהים רשאי הממונה על מע"מ להכיר בו כחוב אבוד, אם יוכח שננקטו הליכי גבייה ואלה לא הניבו תוצאות. • חוב שנמחק במסגרת הסדר נושים ואושר בפס"ד סופי של בית המשפט.
ניתנה הודעה למנהל מע"מ	מתן הודעה למנהל מע"מ - חשבונית זיכוי בצירוף מסמכים התומכים בעובדות המפורטות בהודעה. ההודעה תצא לפחות שישה חודשים ולא יותר משלוש שנים מהמועד שבו הוצאה חשבונית המס בשלה נוצר החוב.

מכירת מלאי מת או שתנועתו איטית

מומלץ לבצע מכירות של פריטי מלאי שערכם ירד מהותית על מנת לשכנע את פקיד השומה שאכן ערך השוק של פריטים אלו נמוך מעלותם. לחילופין, יש לשקול לפרסם מודעות "חיסול מלאי" בעיתונות או לערוך מכרז במגמה לממש את ההפסד, או לפחות לקבל הצעות מחיר שיאפשרו הוכחה להערכת שווי השוק (הנמוך) של אותו מלאי. מאחר ולפעולות אלה יש השפעה על שיעור הרווח הגולמי, מומלץ ליידע את רואה החשבון לצורך ניתוח הדוח המוגש לרשות המיסים.

מכירות בין-חברתיות

יש להקטין את מכירות המלאי הבין חברתיות למינימום הנדרש על מנת למנוע חבות מס בחברה המוכרת ואי-ביטוי של הוצאה בחברה הרוכשת שטרם מימשה את המלאי.

מוניטין

כללים להפחתת מוניטין

בהתאם לתקנות מס הכנסה (שיעור פחת למוניטין) התשס"ג-2003 נקבע, כי החל מיום 1.7.2003 שיעור הפחת על מוניטין ששולם בעדו יעמוד על 10%. הפחת לא יתאפשר במידה והמוניטין נרכש מקרוב או מתושב חוץ, אלא אם הוכח, כי הרכישה הייתה חיונית לצורך ייצור ההכנסה ונעשתה בתום לב ומטעמים עסקיים בלבד. כמו כן נקבע כי מוניטין לא ייחשב לנכס בר פחת לעניין שחלוק נכסים לפי סעיף 96 לפקודת מס הכנסה.

מכירת מוניטין שלא שולם בעדו

שיעור המס המקסימאלי על מכירת המוניטין בידי חברה הינו כשיעור מס החברות, אצל יחיד יחול מס בשיעור 25%.

חובת ניכוי מס הכנסה במקור מתשלומים בעד שירותים או נכסים

צו מס הכנסה (קביעת תשלומים בעד שירותים או נכסים כהכנסה) קובע את החובה לנכות מס במקור מתשלומים בעד שירותים או נכסים.

החובה לנכות מס במקור משירותים או נכסים חלה על כל מי שמחזור עסקיו בשנת 2015 עלה על סך של 5.2 מיליון ש"ח (כולל מע"מ), ו/או על כל מי שחייב בניהול חשבונות בשיטה הכפולה בשנת 2017, בין שהוא יחיד או חברה.

חברה שחלה עליה חובת ניכוי מס במקור לפני שנת המס 2017, ומחזור בשנת המס 2015 ירד מתחת לסך 5.2 מיליון ש"ח, תמשיך לחול עליה חובת ניכוי מס במקור גם בשנת המס 2017.

החובה בניהול חשבונות בשיטה הכפולה נקבעת בהתאם לתוספות לפי הפרוט הבא:

תנאים לחיוב במערכת חשבונות כפולה המחייבים בניכוי במקור עפ"י הצו (התנאים אינם במצטבר)	סוגי הנישומים	התוספת להוראות שחלה על הנישום
המחזור השנתי עולה על 3.8 מיליון ש"ח או 18 מועסקים ומעלה.	יצרנים	א
המחזור השנתי עולה על 3.8 מיליון ש"ח או 4 מועסקים ומעלה.	סיטונאים	ב
המחזור השנתי עולה על 3.8 מיליון ש"ח או 7 מועסקים ומעלה.	קמעונאים	ג
עלות הבניה או מחזור עסקים עולה על 3.8 מיליון ש"ח.	קבלנים	ד
הכנסה מהפעלת 5 כלי רכב לפחות ללימוד נהיגה.	בעלי בתי ספר לנהיגה	ז
מספר התלמידים הממוצע עולה על 150.	בעלי בתי ספר	ח
מחזור עסקים בתוספת עלות המלאי עלה על 11.4 מיליון ש"ח.	סוחרי מקרקעין	ט
העמלה השנתית עולה על 620 אלף ש"ח.	מתוכי מקרקעין	ט
מחזור עסקים עולה על 11.4 מיליון ש"ח.	סוחרי רכב	י
העמלה השנתית עולה על 460 אלף ש"ח.	מתוכי רכב	י
המחזור השנתי עולה על 2.15 מיליון ש"ח.	נותני שירותים ואחרים (למעט מקצועות חופשיים)	יא
המחזור השנתי עולה על 2.95 מיליון ש"ח.	מוסכים	יא
המחזור בחקלאות עולה על 5.1 מיליון ש"ח. שטח כולל של נטיעות העולה על 375 דונם.	חקלאים	יב
בעל תחנת דלק העוסק במכירת דלק בלבד, או בנוסף עוסק במתן שרותי סיכה או רחיצה.	בעלי תחנות דלק	יד
סוכן של חברת ביטוח המורשה להדפיס פוליסות.	סוכנויות ביטוח	טו
למעט יהלומן שעיקר עיסוקו עיבוד יהלומים מחומר גלם של אחרים או מתוך.	יהלומנים	טז
מוסד ציבורי לפי סעיף 9(2), ארגון מקצועי לפי סעיף 9(א2) ומלכ"ר (כולל קופות גמל) שמחזורו (**), עולה על חצי מיליון ש"ח או המעסיק מעל ל-10 עובדים.	מוסד ציבורי/ ארגון מקצועי/ מלכ"ר	
(**) במוסד ציבורי המונח מחזור כולל גם תרומות ומענקים.		

"מחזור" - סכום המכירות וסכום התמורה בעד שירותים - לרבות מסים עקיפים, בשנת המס הקודמת או בשנת המס האחרונה שלגביה נערכת שומה סופית (להלן - "השנה הקובעת"), והכל לפי הסכום

הגבוה כשהוא מוכפל ב-12 ומחולק למספר חודשי פעילות העסק בשנת המס הקודמת או בשנה הקובעת, לפי העניין.
"מועסק" - לרבות הבעלים ובני משפחותיהם העובדים בעסק וכן שותפים העובדים בעסק.

לעניין זה - חניך או מי שעבד לא יותר מארבע שעות ביום ייחשב לחצי מועסק.
מי שעבד בעסק חלק משנת המס ייחשב לחלק ממועסק כיחס תקופת עבודתו לשנה שלמה.

מודגש ומובהר - אין חובת ניהול כפולה לתוספת ה' (בעלי מקצועות חופשיים) או תוספת ו' (רופאים) בלא קשר לרמת המחזור ו/או מספר המועסקים בהם.

נסיעה עסקית לחו"ל

הוצאה בגין נסיעה לחו"ל תותר בניכוי במידה שהייתה הכרחית לייצור ההכנסה.
הפירוט הנדרש לגבי כל נסיעה הינו:
שם הנוסע, מטרת הנסיעה, יעד הנסיעה, תקופת השהיה בחו"ל, הוצאות במט"ח והוצאות בארץ (לרכישת כרטיסים), הוצאות לינה וכיו"ב.
בשנת המס 2017 תקרת הוצאות המותרות בניכוי הינה כדלקמן:

כרטיסי טיסה

מותרת מלוא ההוצאה עד לגובה מחירו של כרטיס טיסה במחלקת עסקים.

הוצאות לינה

כנגד קבלות

1. בעבור 7 לילות ראשונים - מלוא ההוצאות עד לתקרה של \$272 ללילה.
2. מעבר ל-7 לילות ראשונים - מלוא ההוצאות עד וכולל \$119 ללינה.

במידה והוצאות הלינה מעל \$119 - תותרנה הוצאות בשיעור של 75% מן הסכום ששולם אך לא פחות מ-\$119 ועד לתקרה של \$272 ללילה.

בנוסף - תותרנה הוצאות אש"ל ללא קבלות בסך \$76 ליום.

ללא קבלות

אם לא נדרשו הוצאות לינה תותרנה הוצאות אש"ל בסך \$128 לכל יום שהיה.

שכירת רכב

הוצאות השכירות בפועל אך לא יותר מ-\$60 ליום (לרבות דלק, שירותים וכל הוצאה אחרת).

הוצאות אחרות בחו"ל

אין כל הגבלה לגבי הוצאות עסקיות אחרות הנעשות בחו"ל כגון: טלפונים ופקס, אירוח ספקים או לקוחות וכיו"ב (כנגד קבלות).

נציב מס הכנסה השתמש בסמכותו והרחיב את רשימת המדינות לגביהן ניתן להגדיל את הוצאות הלינה והשהייה המותרות בניכוי ב-25%. להלן רשימת המדינות: אוסטרליה, אוסטריה, איטליה, איסלנד, אירלנד, אנגולה, בלגיה, בריטניה, גרמניה, דובאי, דנמרק, הולנד, הונג-קונג, טייוואן, יוון, יפן, לוקסמבורג, נורווגיה, ספרד, עומאן, פינלנד, צרפת, קטאר, קוריאה, קמרון, קנדה, שבדיה ושווייץ. דו"ח נסיעה לחו"ל ראה נספח 4.

ניכוי בשל דמי ביטוח לאומי לעצמאים

יותר כניכוי מההכנסה 52% מהסכום ששולם בשנת 2017 לביטוח לאומי (למעט סכומים ששולמו עבור מס בריאות וסכומים ששולמו כקנס פיגורים).

למרות שמועד הפירעון האחרון של דמי הביטוח הלאומי לעצמאים לחודש 12/2017 הינו עד ליום 15.1.2018, הרי שמומלץ להקדים ולשלם את דמי הביטוח עד ליום 31.12.2017 וזאת על מנת שתוכלו לקבל הניכוי מההכנסה גם בגין חודש 12/2017.

בנוסף, מומלץ למי שיש חובות לביטוח הלאומי להקדים ולשלם יתרת החוב (אפילו בפריסת תשלומים באמצעות כרטיס אשראי) עד ליום שני ה- 25.12.2017 וזאת על מנת לקבל הניכוי עוד השנה.

מתנות ושי לחג

מתנות לתושבי ישראל - מותרות בסכום של עד 210 ש"ח לשנה למקבל בשנת 2017.

מתנות לתושבי חוץ - מותרות בסכום של עד 15 דולר של ארה"ב לאדם לשנה.

התנאי להתרת ההוצאה הינו קיומו של קשר עסקי בין מקבל המתנה לבין העסק (ספקים, לקוחות וכן עמיתים לעיסוק או למקצוע).

מתנות לשכירי העסק לרגל אירוע אישי - מתנה שניתנה לעובד לרגל אירוע אישי (חתונה, בר מצווה, לידה וכד') תותר בניכוי עד לסך של 210 ש"ח לשנה ואילו היתרה העולה על 210 ש"ח תוגדר כהוצאה עודפת.

שי לחג לשכירי העסק - שי לחג הניתן לעובד נחשב כתוספת לשכרו ומתחייב במס הכנסה ובביטוח לאומי.

בסוף השנה יש להכין רשימה מפורטת של מקבלי המתנות.

אירוח

הוצאות אירוח כולל הוצאות כיבודים שלא במקום העסק אינן מותרות בניכוי, פרט להוצאות אירוח אורחים מחו"ל. הוצאה לאירוח אורחים מחו"ל תותר בניכוי ללא תקרה, בתנאי שתהיה סבירה. על מנת שהוצאה זו תותר בניכוי יש לדאוג לרישום פרטים כגון שם האורח, ארץ מוצאו והקשר העסקי עם אותו אורח. לפיכך, יש להפריד ברישומי הנהלת החשבונות הוצאות לאירוח אורחים מחו"ל.

הוצאות כיבוד

יותר בניכוי 80% מההוצאות שהוצאו לכיבוד קל ב"מקום העיסוק" של הנישום. כ"כיבוד קל" ייחשבו שתייה קרה וחמה, עוגיות וכיו"ב הניתנים לאורח המבקר במקום העסק. על יתרת ה-20% מההוצאות אשר לא יותרו בניכוי יחולו ההוראות בדבר תשלום מקדמות בשל הוצאות עודפות. ארוחות הניתנות לאורח (למעט ניכוי הוצאה סבירה לאירוח אדם מחו"ל) לא יותרו כלל בניכוי.

הוצאות לינה בארץ (כולל ארוחת בוקר)

לא יותרו הוצאות לינה בתפקיד, אם הלינה נעשתה במרחק של פחות מ-100 ק"מ ממקום העיסוק הקבוע או ממקום המגורים - אלא אם כן פקיד השומה אישר כי הייתה הכרחית לייצור ההכנסה. על הוצאות לינה בתפקיד שנעשתה במרחק של 100 ק"מ ויותר, ממקום העיסוק הקבוע או ממקום המגורים, או לינה שפקיד השומה אישר כאמור תחול תקרת הסכומים הקבועה בתקנות לגבי הוצאות לינה בחו"ל החל מהלינה השמינית ואילך, כשהיא מתורגמת לשקלים לפי השער היציג הידוע במועד הלינה. נכון לשנת 2017, סכומי התקרה עבור הלינה הינם כלהלן:

1. לינה שעלותה נמוכה מ-\$119 - כל ההוצאות.
 2. לינה שעלותה גבוהה מ-\$119 - 75% מההוצאה אך לא פחות מ-\$119 ולא יותר מ-\$204.
- כ"הוצאות לינה" עליהן חל המוסבר לעיל, ייחשבו גם הוצאות ארוחת בוקר הכלולה במחיר הלינה.

כל האמור לעיל לא יחול על לינה הנדרשת לצורך השתתפות בכנס בתחום העיסוק.

היבטי מיסוי בנופש שמממן מעסיק לעובדיו

סעיף 2(2) לפקודת מס ההכנסה מהווה מקור נפרד ועצמאי לתקבולים הנובעים מהכנסת עבודה ובין היתר כולל בהגדרת "הכנסת עבודה" כל טובות הנאה הניתנות לעובד ממעסיקו, בכסף או בשווה כסף ובין שניתנו במישרין או בעקיפין. בגין הכנסה כאמור יש לזקוף לעובד שווי בגין "טובת הנאה" ולנכות בגינה מס הכנסה וביטוח לאומי וזאת בהתאם לשיעורי המס השולי של העובד מקבל טובת ההנאה.

בפסק דין שניתן לאחרונה בעניין ניכוי דמי ביטוח לאומי בגין אירועי גיבוש שערכה חברת "טרפיק" לעובדיה נקבעו מבחנים מסייעים להבחנה האם השתתפות העובד באירוע של המעסיק מהווה "טובת הנאה" בידי העובד או שמא מדובר באירוע המשרת את "נוחות המעביד" אשר אינו מחייב זקיפת הכנסה לעובד.

כבוד השופט טננבוים הסביר בפסק הדין כי הקושי בהפעלת מבחן זה - "נוחות המעביד או הנאת העובד" - מתעורר במצבים מעורבים בהם ההוצאה משרתת את נוחות המעביד ובד בבד גורמת הנאה לעובד. כמו כן הסביר בית הדין כי הן נוחות המעביד והן הנאת העובד אינם נבחנים ב"משקפי המעביד" כי אם ב"משקפיים אובייקטיביים", תוך התייחסות לעובד ולתפקיד שהוא ממלא. כחלק מיישום מבחן נוחות המעביד או הנאת העובד בעניין טראפיק, בית הדין נתן משקל, בין היתר, למבחנים הבאים:

- החברה ערכה את אירועי הגיבוש רק בישראל.
- אירועי הגיבוש נערכים אך ורק במהלך שבוע העבודה, על חשבון ימי העבודה.
- העובדים מקבלים שכר בעבור השתתפותם בימי הגיבוש.
- לעובדים אין אפשרות לצרף בני משפחה.
- עובד שנעדר נדרש לספק למעסיק הסבר מתקבל על הדעת.
- החברה קובעת את סדרי הישיבה באוטובוסים ואת אופן חלוקת העובדים בפעילויות החברתיות בהתאם לצורכי הגיבוש של החברה.
- שלושה עובדים לנים בכל חדר ואין לעובדים זמן חופשי לעצמם.

מכאן הגיע בית הדין למסקנה כי העובדים אינם מפיקים "טובת הנאה ניכרת" מאותם אירועי גיבוש. זאת ועוד, נקבע כי אירועי הגיבוש נועדו לאפשר היכרות ושיתוף בין העובדים ובין המחלקות השונות ובכך לסייע ביצירת תרבות ארגונית אחידה אשר תומכת בהשגת המטרות העסקיות של החברה. נוכח חשיבות הגיבוש לתפקודה של החברה קבע בית הדין כי, החברה היא הנהנית העיקרית מהאירועים שהפיקה. לפיכך, קיבל בית הדין את תביעתה של החברה וקבע כי לא היה מקום לחייב את החברה בניכוי דמי ביטוח לאומי משכרם של העובדים בגין אירועי הגיבוש.

לדעתנו, דומה כי אין חולק על כך שפעילויות חברתיות עשויות לשפר את הגיבוש בין העובדים ואת הזדהותם עם מקום העבודה, ובכך הן תורמות לתפוקה והפריון של העובדים. הפרשנות שניתנה על ידי בית הדין בעניין טראפיק לקחה בחשבון את האינטרס המובהק של המעסיק בקיומן של פעילויות חברתיות בקרב עובדיו תוך הפנמה שאף שהעובדים נהנים לא אחת מהפעילות, מטרתן העיקרית

אינה להיטיב עמם אלא לקדם אינטרסים של המעסיק. עדין לא ברור האם רשות המסים תבקש לאמץ את ההכרעה בעניין טראפיק שניתנה בקשר לדמי הביטוח הלאומי או שמא החברה צפויה לסבב משפטי נוסף בקשר עם שאלת ניכוי מס ההכנסה במקור בגין השתתפות העובדים באירועי הגיבוש.

הוצאות ביגוד

הוצאות ביגוד יוכרו כלהלן:

1. אם לא ניתן להשתמש בביגוד שלא לצרכי העבודה, כגון סרביל טייסים, חלוק אחיות, גלימה שחורה של עורכי דין, קסדה וכיו"ב - ההוצאה תוכר במלואה.
2. אם מדובר בביגוד שניתן להשתמש בו גם שלא לצרכי העבודה, כגון חליפת מדים ייצוגית להופעת עורכי דין, חליפת מדים ייצוגית (גם אם סמל העסק מוטבע בה) - יותרו לניכוי 80% מההוצאה.
3. נקבע, כי "בגדים המשמשים לצרכי העבודה" הינם אלה שניתן לראות בהם באופן בולט את ההשתייכות לעסק, או שעל פי דין קיימת חובה ללבושם. אם לא מתקיימים תנאים אלה אזי אין מדובר ב"ביגוד לצרכי העסק". בנסיבות אלה, אם ביגוד ממומן ע"י המעסיק עבור עובדיו, הוא יחשב כטובת הנאה ששוויה ייזקף להכנסת העובד ויחולו כל הכללים החלים על משכורת.

הוצאות אחזקת טלפון שאינו נייד

על מנת שיתורו הוצאות בשל אחזקת טלפון במקום המגורים, יש להוכיח כי בית המגורים משמש את עיקר עיסוקו או משלח ידו של הנישום. המדובר במקום המגורים של הנישום שהוא בעל העסק עצמו, או של בעל שליטה בחבר בני אדם שבבעלותו העסק.

ההוצאות שיתורו בשל שיחות טלפון עסקיות ממקום המגורים

שיחות טלפון בארץ

1. אם ההוצאה לא עלתה על 23,600 ש"ח בשנה - 80% מההוצאות או חלק מההוצאות העולה על 2,400 ש"ח, לפי הנמוך.
2. אם ההוצאה עלתה על 23,600 ש"ח לשנה - חלק מההוצאות העולה על 4,700 ש"ח.
3. אם מקום המגורים שימש את עיקר העיסוק בחלק מהשנה, יותר חלק מההוצאות הנ"ל באופן יחסי לתקופת השימוש.

שיחות טלפון לחו"ל

שיחות טלפון לחו"ל יותרו כבעבר, אם נוהל רישום כנדרש. להבדיל מהוצאות טלפון בארץ, אין חובה שמקום המגורים ישמש את עיקר עסקו של הנישום.

הוצאות אחזקת טלפון נייד (סלולרי)

מותר לעסק או למשלח יד לנכות את כל הוצאותיו בשל טלפון נייד אשר הועמד לרשות עובדיו. אם העובד משלם למעסיק עבור חלק מהשימוש אזי יופחת סכום זה מההוצאה המותרת. כאשר הטלפון הנייד **לא הועמד לרשות העובד** - לא יותרו בניכוי הוצאות בסכום של 1,260 ש"ח לשנה או מחצית מההוצאות, הנמוך שבהם. סכום ההוצאה שאינו מותר בניכוי מוגדר כ"**הוצאה עודפת**", והחייבים בתשלום מקדמות בגין הוצאות עודפות צריכים לשלם בגינה מקדמה.

חיוב במס של שכיר שמעסיקו העמיד לרשותו טלפון נייד

אם מעסיק מעמיד לרשות עובדו טלפון נייד כאמור, או משתתף בהוצאותיו לטלפון כאמור, יחויב העובד במס על 50% מסכום ההוצאה החודשית, או על 105 ש"ח לחודש, **לפי הנמוך מביניהם**. מסכום השווי, הנחשב כהטבה חייבת במס של העובד, יש להפחית את הסכום ששילם העובד בשל טלפון נייד זה. סכום השווי יתואם כפי שמתואמות תקרות מס הכנסה. תקנות אלה אינן חלות על טלפון נייד המותקן במרכזיית העסק.

הוצאות אחזקת רכב

"רכב" - כל רכב המוגדר ברישיון מסוג M1 ו-N1 ואופנוע שסיווגו L3 (אופנוע שנפח המנוע שלו עולה על 33 כ"ס).
הוצאות לאחזקת רכב תוכרנה במגבלות המפורטות להלן:

רכב תפעולי

נוספה הגדרת "רכב תפעולי" שהינו רכב שהוכח להנחת דעתו של פקיד השומה, כי נתקיימו בו אחד מאלה:

1. רכב ביטחון - כהגדרתו בתקנות התעבורה. הכוונה לאמבולנסים, רכבי משטרה וכיבוי אש.
 2. רכב שלא הועמד על ידי המעסיק לרשות עובד והרכב משמש אך ורק לצורך העסק ואינו יוצא ממקום העסק בתום שעות העבודה. במקום העבודה הכוונה למקום העסק שאינו בבית המגורים.
- לגבי רכב תפעולי נקבע כי לא נדרשת בגינו זקיפת שווי וכי כל ההוצאות בגינו יותרו בניכוי.**

רכב הצמוד לעובד

הוצאות בגין רכב צמוד לעובד (שבגינו חייבים לזקוף שווי רכב), יותרו בניכוי במלואן.

יש לשים לב, שבעיקרון אצל חברה לא אמור להיות רכב שהוא אינו תפעולי וגם אינו צמוד. במידה וקיים רכב שאינו צמוד לעובד אחד, כלומר מספר עובדים "נהנים" ממנו ולא ניתן לייחס את ההטבה בין העובדים, הרי שמקרה כזה שבו לא נזקף שווי שימוש בגין אותו רכב, כל ההוצאה לא תותר לחברה בניכוי.

הוצאות רכב אצל עצמאים

- הוצאות רכב של עצמאי (ברכב שאינו צמוד לעובד שלו), יותרו בניכוי על פי הגבוה מבין השניים:
- 45% מתוך הוצאות אחזקת הרכב (ובאופן נוסף - 25%).
 - סך הוצאות אחזקת הרכב, בניכוי שווי רכב מסוג זה אילו היה מוצמד לעובד.

ביום 25.5.2010 פורסם תיקון לתקנות הקיימות אשר נכנס לתוקף ביום 1.1.2008.

בתקנות החדשות שונתה הגדרת "רכב" ונקבע, כי רכב הינו כל רכב מסוג M1 ורכב מסוג N1.

בנוסף נקבע, כי הוצאות אחזקת רכב יותרו בניכוי בשנת מס כמפורט להלן:

רכב מסוג M1 שסיווג המשנה שלו אוטובוס ציבורי או מונית - סכום הוצאות אחזקת רכב בניכוי שווי השימוש ברכב או סכום בגובה 90% מהוצאת אחזקת הרכב לפי הגבוה.

רכב מסוג M1 שסיווג המשנה שלו רכב סטור או מדברי - סכום הוצאות אחזקת הרכב בניכוי שווי השימוש ברכב או סכום בגובה 80% מהוצאת אחזקת הרכב לפי הגבוה.

בניכוי שווי הכוונה למעשה ל"אומדן" השימוש הפרטי ברכב.

דגשים

- בכל מקרה בו עצמאי מעמיד לרשות עובדיו רכב צמוד, יש לזקוף שווי רכב ולגביהם הוצאות הרכב תותרנה במלואן, כאמור לעיל.
- התקנות החדשות, לא בטלו את החובה לדווח לפקיד השומה את מונה הקילומטראז' של הרכב, בתחילת השנה ובסופה (ראה נספח 3).

שווי רכב - רכב שנרכש עד 31.12.2009

בשנת 2017 יעמוד סכום שווי הרכב החודשי כדלקמן:

שווי רכב	קבוצת מחיר
2,700	1
2,920	2
3,760	3
4,510	4
6,240	5
8,090	6
10,410	7
900	L3

בשנת המס 2017, שווי השימוש ברכב היברידי יופחת בסכום קבוע של 490 ש"ח לחודש, הן לרכב חדש שנרשם מ-1.1.2010, והן לרכב שנרשם לראשונה לפני המועד האמור.

שווי שימוש ליניארי - רכב שנרשם לאחר 1.1.2010

בחודש 1/2010 נכנס לתוקף תיקון לתקנות מס הכנסה (שווי השימוש ברכב). על-פי התיקון, יחושב שווי השימוש של כלי רכב חדשים (שנרשמו לראשונה מ-1.1.2010) לפי השיטה הליניארית, לפיה סכום שווי השימוש יהא התוצאה המתקבלת מהכפלת מחיר הרכב לצרכן בשיעור שווי השימוש.

משנת 2011 ואילך שיעור שווי השימוש הוא 2.48% מהמחיר לצרכן של כלי הרכב. תקרת המחיר לצרכן לצורך חישוב שווי השימוש בשנת 2017 נקבעה לסכום של 500,030 ש"ח. לגבי כלי רכב שנרשמו לראשונה לפני 1.1.2010, תמשיך לחול שיטת קבוצות המחיר.

רשות המסים מפרסמת את המחיר לצרכן ואת סכומי שווי השימוש לדגם, באתר רשות המסים באינטרנט, בכתובת הבאה: www.shaam.gov.il/mmm-usecar. המידע באתר מובא במתכונת של שאילתא לחיפוש לפי קוד תוצר וקוד דגם (בהתאם לשיטת הקודים של משרד הרישוי, כפי שאלה מוטבעים על גבי רישיון הרכב) וכן במתכונת של קבצי Excel להורדה.

החלטת מיסוי בעניין שווי שימוש ברכב

ביום 30.7.2012 פורסמה החלטת מיסוי 4586/12 הדנה בעניין שווי שימוש ברכב לטכנאי שירות. המדובר בחברה העוסקת במתן שירות בכל רחבי הארץ המעסיקה טכנאי שירות המטפלים באלפי לקוחות. השירות ניתן במהלך 24 שעות ביממה שבעה ימים בשבוע. בכל יום כ-10% מהטכנאים הינם כוונים בשעות שמעבר לשעות העבודה. לטענת הטכנאים למעלה מ-75% מהשימוש ברכב (על-פי קילומטרים) הינו שימוש לצרכי מתן השירות, ולפיכך ביקשו הטכנאים לקבוע את שווי השימוש הפרטי על פי חישוב פרטני לכל עובד.

לפי החישוב המוצע ע"י המבקשים, שווי השימוש ברכב לעובד יהיה בהתאם לחלק היחסי מסך העלות הכוללת של השימוש ברכב, לפי יחס הנסיעות הפרטיות בפועל של אותו עובד מסך הנסיעות ברכב.

החלטת המיסוי:

הבקשה נדחתה והובהר כי, יש לחייב את הטכנאים בשווי שימוש ברכב כאמור בתקנות מס הכנסה (שווי השימוש ברכב), התשמ"ז-1987.

עוד הובהר כי, שווי השימוש ברכב נקבע בתקנות מכוח סמכותו של שר האוצר לפי סעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה ובהתאם לרכב שהוצמד לעובד.

מיסוי שווי שימוש ברכבי מאגר

ביום 21.10.2014, פרסמה רשות המיסים חוזר מקצועי בנוגע להקלות בזקיפת שווי רכב בכל הנוגע ל"רכב מאגר".

ההנחיה מתייחסת לרכב מאגר שהשימוש בו הוא לפעילויות שוטפות של המעסיק ואינו מוקצה לעובד כלשהו ובלבד שלא הוצמד רכב אחר כלשהו לאותו עובד והכל בניסבות מיוחדות של העמדת הרכב, הן באשר לחריגה משעות העבודה הרגילות והן באשר לפעילות מחוץ למקום העבודה הקבוע וכן בכפוף לאישורים של הדרג הבכיר אצל המעסיק ולניהול רישומים מפורטים לצרכי ביקורת המס.

החוזר אינו משליך על ההוראות באשר לקביעת שווי שימוש לעובד בשל רכב צמוד. כאשר מדובר ברכב צמוד יש לקבוע את השווי בהתאם לתקנות מס הכנסה (שווי השימוש ברכב), התשמ"ז - 1987.

יובהר כי באופן עקרוני, באותם מקרים בהם יש שימוש פרטי ברכב או פוטנציאל שימוש כאמור, יש לזקוף שווי לעובדים, גם אם לא מדובר ברכב צמוד במשמעות הרגילה של המושג (למשל - רכב הנותר בחניית עובד).

יחד עם זאת, רשות המיסים אישרה הקלה, לפיה אם הרכב נותר בידי העובד ללילה לצורך חניה בביתו באופן **חד פעמי** בחודש, ביום שבו עבד העובד עד לשעות הלילה, **לא בסופי שבוע** (החל מיום ה' בערב), באופן אקראי ולא שיטתי - אין צורך לזקוף שווי לעובד. הקלה נוספת שאושרה ע"י רשות המיסים הינה במקרים של שימוש ברכב מאגר יותר מפעם אחת בחודש. נקבע כי אם לא מדובר ברכב הנותר בידי העובד לסוף שבוע יש לזקוף שווי יחסי על פי היחס שבין מספר הימים שהרכב נותר ברשות העובד ללילה לבין מספר הימים בחודש (30 יום) ובלבד והתקיימו על התנאים הבאים:

1. הועמד/ו לרשות העובד רכב/י מאגר (לרבות חניית לילה בחניית העובד) במהלך חודש קלנדרי מספר ימים מוגבל שאינו עולה על עשרה ימים וכן במספר ימים מוגבל במהלך שנה קלנדרי שאינו עולה על מאה ימים.
2. לא הועמד לרשותו של העובד רכב אחר באותו חודש (אין לו רכב צמוד).
3. לא מדובר ברכב המוצמד לעובד אלא רכב מאגר המיועד לפעילויות שוטפות.
4. הרכב נותר בידי העובד למשך הלילה בלבד (החל מתום יום העבודה המלא של העובד בתום פעילות מחוץ למקום העבודה הקבוע והסתיים לאחר שעות העבודה הרגילות או לקראת פעילות מחוץ למקום העבודה הקבוע ביום המחרת הדורשת יציאה לעבודה לפני שעות העבודה הרגילות). הרכב יוחזר למחרת בבוקר למקום העבודה הקבוע למעט אם נדרש לפעילות כאמור לעיל ביום המחרת.
5. הרכב מועמד לשימוש העובד באופן אקראי ולא שיטתי בשל צרכי העבודה ועל פי אישור של הגורם המוסמך במקום העבודה.
6. הרכב לא נמצא בידי העובד החל מסוף יום ה' ועד יום א', בחגים, בשבתות, ימי חופשה, ימי מחלה או בכל יום היעדרות אחר מהעבודה.

יודגש כי:

1. בכל מקרה שאינו עומד בכללים אלו, יש לזקוף שווי שימוש חודשי מלא.
2. יובהר כי בגין רכב מאגר אחד לא ייזקף יותר משווי שימוש חודשי מלא אחד.

ניכוי הוצאות רכב שרכש תאגיד ונרשם ע"ש אחר במשרד הרישוי

על פי הנחיה מיום 13.6.2007 שהוציא היועץ המשפטי לרשות המיסים, החל מיום 1.9.2007, לא תינתן עוד לחברות האפשרות לטעון, כי כלי הרכב הנרכש הינו בבעלות החברה, אם במרשמי משרד הרישוי כלי הרכב אינו רשום על שם החברה, אלא על שם בעל המניות.

מאוחר יותר, אף הובהר כי מי שיפעל בניגוד להוראה יראו אותו כמי שמשך כספים מהחברה ולפיכך יש לחייבו במס בהתאם.

הננו לציין, כי קיימות חוות דעת משפטיות הטוענות, כי הנחיה זו מנוגדת לדיני הקניין ולעקרונות ההכרה בהוצאה לצרכי מס.

אנו ממליצים ללקוחות אשר בוחרים לפעול בשונה מהנחיית היועץ המשפטי של רשות המיסים, לפנות לשם קבלת ייעוץ.

חלק י - דיווחים והודעות לרשויות המס

חובת דיווח על רווחי הון ממכירת נכס ותשלום מקדמה

חלה חובה לדווח תוך 30 יום על כל מכירה הונית, בין אם נבע מהמכירה רווח הון או שנוצר הפסד הון ולשלם מקדמה מסכום המס החל על הרווח, במידה והיה כזה.

לגבי ניירות ערך הרשומים למסחר בבורסה (בישראל או מחוץ לישראל) או לגבי מכירת קרן נאמנות נקבע שבכל מקרה בו נוכח במועד מכירתן מס במקור מרווח ההון, לא יהיה צורך בדיווח כאמור.

באם לא נוכח מס במקור מרווח ההון והמוכר חייב בהגשת דוח שנתי, נקבע כי המוכר יהיה חייב בהגשת דוח על רווח ההון ותשלום המקדמה בגין רווח ההון, פעמיים בשנה: ביום 31 ביולי בשל מכירות שהיו במחצית הראשונה של השנה וב-31 בינואר של השנה העוקבת, בגין מכירות שהיו במחצית השנייה של השנה.

חובת דיווח על הקצאת מניות באיגוד מקרקעין

על פי סעיף 75 לחוק מיסוי מקרקעין, חלה חובה לדווח תוך 30 יום על הקצאת מניות באיגוד מקרקעין, ודגש, כי החל מתיקון 76 לחוק (1.8.2013) כל הקצאת מניות כאמור חייבת במס רכישה.

חובת דיווח על תכנוני מס

במסגרת תיקון 147 לפקודת מס הכנסה החל מיום 1.1.2006 נקבעה חובת דיווח על תכנוני מס מסוימים.

אי דיווח על תכנון המס החייב בדיווח הינו עבירה פלילית על פי סעיף 216 לפקודה. כמו כן, באם פקיד השומה לא יקבל את תכנון המס הנ"ל יהא הנישום חייב בקנס בשיעור של 30% מסכום הגרעון שנוצר בשל תכנון המס.

להלן הרשימה של תכנוני המס החייבים בדיווח:

מס הכנסה

1. העברת תשלומים בסך 2 מיליון ש"ח לשנה לפחות, בשל דמי ניהול/יעוץ בין צדדים קשורים, כשבעקבות העברתם פחת סכום המס שהיה צריך להשתלם אילולא הועברו וזאת לאור העובדה ששיעורי המס החלים על מקבל ההכנסה נמוכים/פטורים.
2. מכירת נכס לצד קשור, שיצרה הפסד בר קיזוז למוכר בסכום של 2 מיליון ש"ח לפחות.

3. מכירת נכס לאחר, אם הנכס הגיע לידי המוכר במכירה פטורה ממס מקרוב והמוכר מכר את הנכס תוך 3 שנים מיום שהגיע לידי ונוצר לו בעקבות המכירה הפסד בסכום של 2 מיליון ש"ח לפחות, הניתן לקיזוז.
4. מכירת נכס לאחר, אם הנכס הגיע לידי המוכר במכירה פטורה ממס מקרוב והמוכר מכר את הנכס תוך 3 שנים מיום שהגיע לידי וכנגד הרווח שנוצר לו בעקבות המכירה קוזז הפסד קודם שהיה לו, בסכום של 2 מיליון ש"ח לפחות.
5. מחילת חוב בין צדדים קשורים, כשנוצר הפסד או רווח בסכום של מיליון ש"ח לפחות, אשר קוזז מהכנסות המוחל/נמחל ובעקבות המחילה פחת סכום המס שהיה צריך להשתלם אילולא מחילת החוב.
6. פירעון יתרת חובה בסכום של מיליון ש"ח לפחות, של יחיד בעל מניות בחברה ברבעון האחרון של שנת המס, כאשר ברבעון העוקב גדלה יתרת החובה שלו ב-25% לפחות מהסכום שנפרע.
7. רכישת אמצעי שליטה בחבר בני-אדם כשלרוכש הומחתה זכותו של אחר כלפי חבר בני-האדם והרוכש הגיע במקביל להסדר לתשלום מקצת החוב לצד ג' ונוצרה לרוכש יתרת זכות.
8. רכישת 50% מאמצעי השליטה של חברה בתקופה של 24 חודשים, כשלחברה הפסד בר קיזוז בסכום של 3 מיליון ש"ח לפחות.
9. רכישה או החזקה של תושב ישראל ב-25% או יותר מאמצעי השליטה בחבר בני-אדם תושב מדינה שאינה מדינת אמנה וקבלת תקבולים מאותו חבר בני-אדם בשווי כולל של מיליון ש"ח לפחות, בשנת המס.
10. רכישה או החזקה של תושב ישראל ב-25% או יותר מאמצעי השליטה בחבר בני-אדם תושב מדינת אמנה, שמעל 50% משווי נכסיה או השימוש בהם נעשה בישראל, במישרין או בעקיפין וקבלת תקבולים מאותו חבר בני-אדם בשווי כולל של מיליון ש"ח לפחות, בשנת המס.
11. העברת הפסדים בסכום של חצי מיליון ש"ח לפחות, מחברה משפחתית לנישום המייצג שמקורם בתשלומים ששולמו לו, ונדרשו על ידה כהוצאה.

מיסוי מקרקעין

12. כל התקשרות עם בעלים של מקרקעין בעסקת מתן שירותי בניה או למתן שירותי מימון לבניה, כשהתמורה מחושבת לפי התמורה ממכירת המקרקעין וכן התקשרות עם בעלים של מקרקעין למכירת זכות במקרקעין לקבוצת רוכשים המתארגנת לקבוצה לבניה על המקרקעין באמצעות גורם מארגן.

מס ערך מוסף

13. כל התקשרות עם בעלים של מקרקעין למכירת זכות במקרקעין לקבוצת רוכשים המתארגנת לקבוצה לרכישת הזכות ולבניה על המקרקעין באמצעות גורם מארגן.
14. כל החזקה במישרין ובעקיפין, של מלכ"ר או מוסד כספי ב "עוסק" בשיעור של 75% לפחות.

חובת הדיווח בקבלת חוות דעת ובנקיטת עמדה חייבת בדיווח

סעיפים 131ד ו-131ה לפקודת מס הכנסה קובעים הנחיות דיווח מסוימות לגבי שימוש בחוות דעת שניתנה מיום 1.1.2016 ואילך, וכן לגבי מה שהם הגדירו כעמדה החייבת בדיווח משנת 2016 ואילך.

חוות דעת תהיה חייבת בדיווח אם שכר הטרחה בגינה כולל מענק הצלחה וגבוה מ-100,000 ש"ח או שהמדובר בחוות דעת שמי שכתב אותה עשה זאת מעל שלוש פעמים (נותן חוות הדעת צריך לציין שהיא חוות דעת מדף). ההנחיות חלות על יחיד או חבר בני אדם, בתנאי שהכנסתם בשנת המס, למעט רווח הון, עולה על שלושה מיליון ש"ח וההכנסה הקשורה לחוות הדעת עולה על מיליון וחצי שקלים חדשים. חוות דעת שדווחה ככזו לא חייבת להימסר לרשות המיסים.

עמדה חייבת בדיווח היא עמדה בנושא שדומה לעמדות שרשות המיסים מפרסמת באינטרנט מעת לעת. עמדות הרשות משקפות את עמדתה ביחס לסוגיות מיסוי שונות. במידה ובדוח יושמה גישה הנוגדת את עמדת הרשות כאשר יתרון המס (בין אם זה הנחה, הקלה, דחייה של תשלום מס או הימנעות מניכוי מס ועוד) הנובע מכך עולה על חמישה מיליון ש"ח באותה שנת מס או על עשרה מיליון ש"ח במהלך ארבע שנות מס לכל היותר.

אי דיווח כאמור הן על "חוות דעת" והן על "עמדה חייבת בדיווח" מהווה עברה פלילית.

חלק יא - ביטוח לאומי אורנה צח-גלרט, רו"ח *

שיעורי דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות בשנים 2009 עד 2017

שיעורי דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות (להלן: "דמי ביטוח"), למבוטחים בגיל 18 עד גיל פרישה, שאינם בעלי שליטה, בשיעורים הרגילים (טור 1 בטופס 102) החל מינואר 2009

שיעור מלא (%)	שיעור מופחת (%)		
12.00	9.61		הכנסות שאינן מעבודה
16.23	9.82	עד 12/2016	עובד עצמאי
17.83	5.97	החל מ-1/2017	
12.00	3.50		שכיר (חלק העובד)
5.43	3.45	1-7/09	חלק המעסיק
5.43	3.85	8/09-3/11	
5.90	3.45	4/11-12/12	
6.50	3.45	2013	
6.75	3.45	2014	
7.25	3.45	2015	
7.50	3.45	2016-2017	
11.79	3.49		פנסיה מוקדמת

בחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2017 ו-2018), התשע"ז-2016 (להלן: "חוק ההסדרים" או "חוק ההסדרים לשנת 2017"), נעשו שינויים בשיעורי דמי הביטוח של העובד העצמאי כמפורט בטבלה שלעיל.

* הכותבת הגב' אורנה צח-גלרט, רואת חשבון, בעלת משרד ליעוץ בנושאי הביטוח הלאומי, מרצה על חוק הביטוח הלאומי ומנכ"ל חברת אורנה צח בע"מ לפתרונות בתחום הביטוח הלאומי. בין תפקידיה הציבוריים משמשת גם כיו"ר ועדת הקשר של לשכת רואי חשבון עם המוסד לביטוח לאומי ונציגת הלשכה בכנסת בנושא זה.

שיעורי דמי ביטוח באחוזים לבעלי שליטה (טור 2 בטופס 102)
להלן פירוט שיעורי דמי הביטוח בעבור בעלי שליטה בחברת מעטים, המדווחים כשכירים בחברה שבבעלותם (מבוטחים בגיל 18 עד גיל פרישה בשיעורים הרגילים):

שיעור מלא (%)	שיעור מופחת (%)		
11.79	3.49		שכיר (חלק העובד)
5.37	3.41	1-7/09	חלק המעסיק
5.37	3.81	8/09-3/11	
5.80	3.41	4/11-12/12	
6.36	3.41	2013	
6.59	3.41	2014	
7.05	3.41	2015	
7.28	3.41	2016-2017	
17.16	6.90	1-7/09	
17.16	7.30	8/09-3/11	
17.59	6.90	4/11-12/12	
18.15	6.90	2013	
18.38	6.90	2014	
18.84	6.90	2015	
19.07	6.90	2016-2017	

נתונים לדיווח ולתשלום דמי ביטוח

השכר הממוצע במשק, לעניין תשלום דמי ביטוח	הכנסה מרבית לעניין שיעור מופחת	ההכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח	
ש"ח לחודש	ש"ח לחודש	ש"ח לחודש	
7,928	4,757	38,415	1-7/09
7,928	4,757	76,830	8-12/09
8,015	4,809	79,750	2010
8,307	4,984	73,422	2011
8,619	5,171	41,850	2012
8,828	5,297	42,435	2013
9,089	5,453	43,240	2014
9,260	5,556	43,240	2015
9,464	5,678	43,240	2016
9,673	5,804	43,240	2017

1. שיעור מופחת - עד הכנסה בשיעור 60% משכר ממוצע במשק
2. שיעור מלא - עד הכנסה מרבית

מקדמות דמי ביטוח בסכום מינימום למי שאין הכנסות חייבות בדמי ביטוח

מבוטחים במעמד של "לא עובד ולא עובד עצמאי" (ללא הכנסות חייבות בדמי ביטוח), תלמיד, תלמיד, תלמיד ישיבה, עובד בחל"ת, מי שמצוי בהכשרה מקצועית ומי שמשלם דמי ביטוח בריאות בלבד, משלמים מקדמות דמי ביטוח בסכום מינימום, בהתאם לסיווג הביטוח.

המקדמות הרבעוניות נגזרות מן השכר הממוצע במשק שהוא 9,673 ש"ח בשנת 2017. בסיס המינימום שלפיו מחושבים דמי ביטוח לאומי למבוטח שאינו עובד ואינו עובד עצמאי שאין לו הכנסות - הוא 4,353 ש"ח לרבעון (15% כפול שכר ממוצע במשק לכל חודש), ולתלמיד (לרבות תלמיד ישיבה) ולמי שמצוי בהכשרה מקצועית - 1,451 ש"ח לרבעון (5% כפול שכר ממוצע במשק בכל חודש).

דמי ביטוח בריאות מחושבים בסכום קבוע של 103 ש"ח בחודש בשנים 2014 עד 2017. התשלום מחושב כדלקמן:

$$\text{לרבעון } 510 = 309 + (4,353 \times (9.61\% - 5\%)) \times (\text{שהם } 170 \text{ ש"ח לחודש}).$$

$$\text{לרבעון } 376 = 309 + (1,451 \times (9.61\% - 5\%)) \times (\text{שהם } 125 \text{ ש"ח לחודש}).$$

שינויים בשכר הממוצע במשק החל בחודש ינואר 2006 וקביעת "הסכום הבסיסי"

החל בחודש ינואר 2006 נוסף מושג חדש לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה-1995 (להלן: "חוק הביטוח הלאומי") והוא "הסכום הבסיסי". הסכום הבסיסי משמש בעיקר בסיס לתשלומי גמלאות ולחישוב ההכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח.

הסכום הבסיסי לגמלאות, כגון: נכות כללית, דמי פגיעה, דמי לידה, דמי תאונה וגמלאות נידות, הוא 8,757 ש"ח לחודש (הכנסה מרבית - 43,785 ש"ח לחודש) בשנים 2015, 2016 ו-2017.

הסכום הבסיסי לגמלאות, כגון גמלאות אזרח ותיק (זקנה) ושאיירים וכן חישוב ההכנסה המרבית לעניין תגמולי מילואים ולעניין דמי ביטוח, הוא 8,648 ש"ח לחודש (הכנסה מרבית - 43,240 ש"ח לחודש) בשנים 2014 עד 2017.

דמי אבטלה מרביים מבוססים על השכר הממוצע במשק (9,673 ש"ח לחודש בשנת 2017).

ההכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח

עד חודש דצמבר 2005, נגזר חישוב דמי הביטוח במלואו מן השכר הממוצע במשק על פי סעיף 2 בהגדרה שבסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי. שכר זה מבוסס על נתוני השכר הממוצע למשרת שכיר, מוכפל במקדם פיצוי.

החל בחודש ינואר 2006, השכר הממוצע האמור משמש בסיס רק לחלק מהחישובים בדמי הביטוח. לא חל שינוי בשיטת עדכונן של השכר הממוצע האמור, כפי שעולה מסעיף 2 לחוק הביטוח הלאומי. החל בחודש ינואר 2006, ההכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח (להלן גם: "התקרה" או "המקסימום") אינה נגזרת מן השכר הממוצע במשק כפי שהיה בעבר, אלא לפי חמש פעמים הסכום הבסיסי. החל בחודש אוגוסט 2009 ההכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח בלבד (לא לתשלום גמלאות) הייתה עשר פעמים הסכום הבסיסי, והחל מינואר 2011 ההכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח בלבד (לא לתשלום גמלאות) היא תשע פעמים הסכום הבסיסי (73,422 ש"ח לחודש).

ההכנסה המרבית בשנת 2012 הייתה אמורה להיות שמונה פעמים הסכום הבסיסי, אולם הוראת השעה בוטלה במסגרת החוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ב-2011. ההכנסה המרבית בשנת 2012 היא סכום של חמש פעמים הסכום הבסיסי (בשנת 2012 סך של 41,850 ש"ח לחודש, בשנת 2013 סך של 42,435 ש"ח לחודש ובשנים 2014 עד 2017 סך של 43,240 ש"ח לחודש. עתירה לבג"ץ שהוגשה נגד הגדלת ההכנסה המרבית - נדחתה (6304/09).

תשלום דמי ביטוח בריאות

תשלום דמי ביטוח בריאות מבוסס על אותם הנתונים שעליהם מבוססים תשלומי דמי הביטוח הלאומי. זאת, למעט סכומי המינימום שנקבעו בחוק ביטוח בריאות ממלכתי ומעודכנים במועדים ובשיעורים שבהם מתעדכנות הגמלאות.

שינוי בשיעורי דמי הביטוח הלאומי של עובד עצמאי

- חוק ההסדרים תיקן את שיעורי דמי הביטוח הלאומי של העובד העצמאי בלבד (אין שינוי בשיעורי דמי ביטוח הבריאות ובשיעורי דמי הביטוח הלאומי בשיעור המופחת משיעור של 6.72% לשיעור של 2.87%. כלומר, יחד עם 3.1% דמי ביטוח בריאות השיעור המופחת החדש של העובד העצמאי הוא 5.97% במקום 9.82%.
2. הוגדל חלק הביטוח הלאומי בשיעור המלא בשיעור של 1.6%. כלומר, יחד עם דמי ביטוח בריאות בשיעור של 5% השיעור המלא החדש של העובד העצמאי הוא 17.83% במקום 16.23%.

שיעורי דמי הביטוח של עצמאים בשנת 2017 ואילך הוא כדלקמן:

- "עובד עצמאי" בשיעור המופחת של דמי הביטוח - 5.97%.
- "עובד עצמאי" בשיעור המלא של דמי הביטוח - 17.83%.
- מי שאינו עונה להגדרת עובד עצמאי בשיעור המופחת של דמי הביטוח - 9.61%.
- מי שאינו עונה להגדרת עובד עצמאי בשיעור המלא של דמי הביטוח - 12%.

סוגיות הקשורות לעצמאים ולבעלי הכנסות שאינן מעבודה

עובד עצמאי

- "עובד עצמאי" על פי סעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי הוא מי שעוסק בשנת מס פלונית (או חלק ממנה) במשלח ידו שלא כעובד שכיר (בקשר לאותו משלח היד), ומתקיים בו אחד מאלה:
1. הוא עוסק במשלח ידו לפחות שנים עשרה שעות בשבוע במוצע, והכנסתו החודשית הממוצעת ממשלח ידו היא לפחות 15% מהשכר הממוצע במשק.
 2. הוא עוסק במשלח ידו לפחות 20 שעות בשבוע במוצע.
 3. הכנסתו ממשלח ידו היא לפחות 50% מן השכר הממוצע במשק.
- מי שמתקיימת בו אחת החלופות לעיל נחשב "עובד עצמאי" במוסד לביטוח לאומי. מבטוח מוגדר גם כעובד עצמאי על פי התוספת השנייה לצו סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים, לדוגמה: נהג מונית ומי שעובד רק בביתו - בתנאים שמפורטים בצו.
- על פי פסק דין של בית הדין האזורי לעבודה בת"א מיום 4 בדצמבר 2003 (רזנבאום חיים נ' המוסד לביטוח לאומי, בל/001176/02) נקבע, שההכנסה שעל פיה נקבע מעמדו של העובד העצמאי בהגדרה שבסעיף 1 לחוק, תהיה ההכנסה שלפי השומה, לפני הפחתת ההפקדה בקופת גמל ודמי הביטוח הלאומי, המותרים בניכוי. כלומר, על פי ההכנסה בשומה, ולא על פי ההכנסה החייבת בדמי ביטוח.

האחריות לדיווח ולתשלום של עצמאים במוסד לביטוח לאומי

האחריות על הדיווח למוסד לביטוח לאומי ולתשלום דמי הביטוח חלה רק על העצמאי. אי רישום כ"עובד עצמאי" או אי תשלום דמי הביטוח במועד, או דיווח על הכנסה נמוכה מדי לצורך תשלום מקדמות, יכולים בתנאים מסוימים, לשלול זכויות לגמלאות, כולן או חלקן. סעיף 342 - מי חייב לדווח ולשלם דמי ביטוח:
"א) מבוטח שהוא עובד עצמאי, ומבוטח שאינו עובד ואינו עובד עצמאי, חייבים בתשלום דמי ביטוח בעד עצמם; ואולם מבטוחת לפי פרק ג' בלבד מכוח היותה אשת מבוטח אינה חייבת בתשלום דמי הביטוח".

רישום עובד עצמאי

יש לבצע רישום עובד עצמאי במוסד לביטוח לאומי מיד עם תחילת העיסוק, שמא המבוטח ייפגע תוך כדי ועקב העבודה ולא יהיה מבוטח. על פי תקנות הרישום, עובד עצמאי חייב אמנם להירשם תוך 90 ימים מהיום שבו החל לעבוד כ"עובד עצמאי", אך לעניין ביטוח נפגעי עבודה עליו להירשם מיד (סעיף 77 לחוק הביטוח הלאומי).

החייב בדמי ביטוח של עובד עצמאי

החייב בדמי ביטוח של העובד העצמאי הוא שנתי ומבוצע בהתאם לשומת המס של המבוטח, כאמור בסעיף 345 בחוק הביטוח הלאומי. החבות בדמי ביטוח היא על ההכנסות בשומה של המבוטח על פי סעיפים (1) ו-2(8) לפקודת מס הכנסה (נוסח חדש), התשכ"א-1961 (להלן: "פקודת מס הכנסה" או "הפקודה") לפני כל פטור, ניכויים או זיכויים לפי פקודת מס הכנסה, למעט ניכויים בשל תשלומים לקופת גמל ודמי ביטוח לאומי, המותרים בניכוי לצורכי מס. מי שאין לו הכנסות משלם דמי ביטוח מינימליים.

כל עוד לא נערכה שומה סופית, המבוטח משלם מקדמות על חשבון דמי הביטוח על פי הצהרה, או לפי שומה אחרונה המצויה במערכת הביטוח הלאומי.

סעיף 345 - חישוב הכנסתו השנתית של מבוטח אחר (שאינו עובד שכיר).
"א) עובד עצמאי יראו כהכנסתו השנתית את הכנסתו מהמקורות המפורטים בפקודת (1) ו-8 של סעיף 2 לפקודת מס הכנסה, ומי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי יראו כהכנסתו השנתית את הכנסתו מהמקורות המפורטים בסעיף 2 האמור, והכול - בשנת המס שבעדה משתלמים דמי הביטוח (להלן - השנה השוטפת) ולאחר שנכחו ההוצאות הקשורות במישרין בהשגת הכנסה.
(ב) (1) ההכנסה בשנה השוטפת תיקבע על פי השומה הסופית של ההכנסה כאמור לאותה שנה לפני כל פטור, ניכויים וזיכויים לפי פקודת מס הכנסה (להלן - ההכנסה בשומה), בהפחתת סכומים אלה:

(א) סכומי דמי ביטוח ומס מקביל המותרים בניכוי מההכנסה בשומה לפי סעיף 47 לפקודת מס הכנסה;

(ב) סכום שהותר בניכוי לפי סעיף 47(ב) לפקודת מס הכנסה;...
ואולם כל עוד לא נערכה שומה סופית כאמור ישולמו מקדמות על חשבון דמי הביטוח בהתאם להוראות שנקבעו בתקנות, ודין המקדמות לעניין חוק זה כדין דמי ביטוח; בתקנות כאמור ייקבעו גם התנאים והכללים שלפיהם תקודם הכנסה של שנות כספים קודמות, כפי שנקבעה בתקנות, לצורך תשלום המקדמות בשנה השוטפת.

(2) לגבי מבוטח שלא נערכה לו שומה כאמור והוא חייב על פי התקנות להגיש דין וחשבון על הכנסות, תיקבע ההכנסה לפי הדין וחשבון של המבוטח..."

עובד לשעה

לפי סעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי ולפי התקנות, עובד לשעה הוא מבוטח שהקשר בינו לבין מעסיקו הוא לתקופה שאינה עולה על שבעה ימים רצופים. חובת הרישום ותשלום דמי הביטוח הם כדלקמן:

1. "עובד לשעה" בעבודה שאינה לצורך עסקו או משלח ידו של המעסיק, משלם את דמי הביטוח בעד עצמו.
2. "עובד לשעה" בעבודה לצורך עסקו או משלח ידו של המעסיק, אם כלל מספר שעות העבודה אצל אותו מעסיק אינו עולה על 4 לשבוע, מדווח ומשלם את דמי הביטוח בעד עצמו. אם מספר שעות העבודה אצל אותו מעסיק עולה על 4 שעות, המעסיק חייב בניכוי ובתשלום דמי הביטוח בעדו. עובד לשעה כפוף לחובת הרישום לעניין זכאותו לגמלאות בשל פגיעה בעבודה.

קביעת מעמד המבוטח

מעמד מבוטח במוסד לביטוח לאומי נקבע בדרך כלל על פי הצהרת המבוטח, בהתאם לחוק ולתקנות. מומלץ לבחון את ההתאמה בין המעמד האמיתי למעמד המוצהר, כדי למנוע שלילת גמלאות בעת הצורך, או לחלופין - כדי למנוע תשלום מיותר (ראה בהמשך התייחסות להחזר דמי ביטוח בעת שינוי מעמד רטרואקטיבי והתייחסות לקביעת מעמד של בעלי שליטה ובני משפחה). עדכון מעמד כולל, בין היתר, עדכון מעמד אישי כגון: ידועים בציבור. עדכון של ידועים בציבור נעשה בטופס שמצוי באתר הביטוח הלאומי באינטרנט, שאליו יש לצרף מסמכים מאמתים.

כלומר, מבוטח שנפגע בעבודה ולא היה רשום במוסד לביטוח לאומי כ"עובד עצמאי" או כ"עובד לשעה" בעת הפגיעה, אינו מבוטח לעניין זה.

כאשר עצמאי מקבל הודעה על קביעת מעמדו כעובד עצמאי וחולק על כך, עליו לפנות מיד למוסד לביטוח לאומי לשינוי המעמד. עמדת המוסד לביטוח לאומי בשינוי סוג מעובד עצמאי למי שאינו עונה להגדרת עובד עצמאי שלא לתקן שינוי סוג רטרואקטיבית בשל הכיסוי הביטוחי.

מבוטח שאינו עובד ואינו עובד עצמאי

בקבוצה זו נכללים סוגי מבוטחים החייבים בתשלום דמי ביטוח בעד עצמם, כדלקמן:

1. מבוטח שיש לו הכנסות שאינן מעבודה או מעסק או ממשלח יד (להלן: גם "הכנסות שאינן מעבודה" או "הכנסות פסיביות").
2. עצמאי שאינו עונה להגדרת עובד עצמאי.
3. מובטל.
4. תלמיד במוסד להשכלה גבוהה, או בישיבה, או במכללה, שאין לו הכנסות.
5. תושב ישראל השוהה בחו"ל שהות של ארעי (שלא נשלח לעבוד בחו"ל אצל מעסיק ישראלי).
6. ספורטאי - בתנאים שנקבעו בתוספת השלישית בצו סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים.
7. מבוטח שאין לו הכנסות.
8. הכנסות מועברות מחברה משפחתית או מחברת בית.

אחריות לדיווח ולתשלום:

סוגים אלה, כמו העובד העצמאי, חייבים לדווח על מעמדם ולשלם את דמי הביטוח בעצמם (סעיף 345 לחוק הביטוח הלאומי). החיוב מבוסס על שומת המס השנתית, על פי סעיף 2 לפקודת מס הכנסה, לפני כל פטור, ניכויים או זיכויים לפי הפקודה, למעט ניכוי בשל קופת גמל ודמי ביטוח לאומי, המותרים בניכוי לצורכי מס. מי שאין לו הכנסות משלם דמי ביטוח מינימליים.

הכנסות שאינן מעבודה בגיל פרישה אינן מחויבות בתשלום דמי ביטוח לאומי כאמור בסעיף 351 לחוק הביטוח הלאומי.

איחור בתשלום דמי הביטוח עלול בתנאים מסוימים לשלול מן המבוטח זכאות לגמלאות, כאמור בסעיף 366 לחוק הביטוח הלאומי.

עצמאי שאינו כלול בהגדרת "עובד עצמאי"

קיימים מצבים שבהם אדם נחשב עצמאי אצל רשויות המס, אך במוסד לביטוח לאומי ההכנסה מסווגת כהכנסה פסיבית. המצבים הללו מתקיימים כאשר לא מתקיימים התנאים שבהגדרת "עובד עצמאי" בסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי.

מי שלא מתקיימים בעניינו התנאים אינו מוגדר "עובד עצמאי" והכנסותיו כעצמאי נחשבות להכנסה אחרת: הכנסה של מבוטח שאינו עובד ואינו עובד עצמאי (הכנסה פסיבית).

מי שבעת רישומו כ"עובד עצמאי" בביטוח הלאומי התקיימו התנאים בעניינו, ולאחר מכן שונו התנאים, המוסד לביטוח לאומי ממשיך לראות בו עובד עצמאי וכל עוד לא שינה את סיווגו במוסד לביטוח לאומי, הוא נהנה מזכויות ביטוחיות ומשלם מקדמות דמי ביטוח כעובד עצמאי.

יזכר ויודגש כי מי שבעקבות שינוי בתנאים עומד בהגדרת "עובד עצמאי" חייב לשנות מיד את סיווג הביטוחי (בטופס 6101). האחריות לדיווח על עיסוקו ועל תשלום דמי הביטוח חלה עליו בלבד. מבוטח שלא עשה את המוטל עליו כדי להירשם כעובד עצמאי, אינו מבוטח בענף נפגעי עבודה.

מבוטחות שאינן חייבות בדמי ביטוח לאומי/ואו בדמי ביטוח בריאות

עקרת בית היא אישה נשואה (לרבות ידועה בציבור ולמעט עגונה, כמפורט בחוק), שכן זוגה תושב ישראל המבוטח בביטוח הלאומי כחוק לענף אזרחים ותיקים ושאיירים, והיא אינה עובדת כשכירה ואינה "עובדת עצמאית" על פי ההגדרות בחוק הביטוח הלאומי ("עקרת בית נכה" נחשבת "מבוטחת חובה" כמפורט בחוק הביטוח הלאומי).

עקרת בית כאמור פטורה מתשלום דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות, אף על פי שהיא מבוטחת בביטוח בריאות ומבוטחת באופן חלקי לענפי הביטוח הלאומי.

בג"ץ דחה עתירה להכיר בגבר "עקר בית" לצורך פטור מתשלום דמי ביטוח (1046/09 מיום 15.8.2010).

אלמנה בת קצבה היא אלמנה, המקבלת קצבת שאירים או קצבת תלויים מן המוסד לביטוח לאומי בישראל. כאשר אלמנה בת קצבה אינה עובדת כשכירה ואינה "עובדת עצמאית" על פי ההגדרה בחוק הביטוח הלאומי, היא אינה משלמת דמי ביטוח לאומי. דמי ביטוח בריאות מנוכים מהקצבה. לאלמנה בת קצבה יש מעמד מיוחד בתקנות הביטוח הלאומי (הוראות מיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח).

בחינת הסיווג הביטוחי של המבוטח (ההכנסה המדווחת ומועד השינוי)

חשוב מאוד לבדוק התאמה בין סוגי העיסוקים של המבוטח לבין הרישום במוסד לביטוח לאומי, ולבחון את סכום ההכנסה המדווח למוסד לביטוח לאומי המהווה את הבסיס למקדמות. אפשר לראות את הסיווג הביטוחי ואת ההכנסה האמורה בהודעה על המקדמות או במערכת ייצוג הלקוחות.

חשוב לעדכן רישום עובד עצמאי לביטוח למקרה של פגיעה בעבודה ודמי לידה, וחשוב להגדיל המקדמות כאשר הבסיס למקדמות נמוך מההכנסה האמיתית, לאור חסימת השומה כאשר מבוטח נפגע בעבודה או נפטר כתוצאה מפגיעה בעבודה וגמלתו תהא חסומה.

ההכנסה שעל פיה מחושבות המקדמות בשנה השוטפת נקבעת על פי אחת מהאפשרויות הבאות:

1. לפי הצהרה עדכנית על ההכנסות.
2. אם לא הייתה הצהרה עדכנית - לפי שומת המס האחרונה שהתקבלה במוסד לביטוח לאומי.

אם למבוטח יש הכנסות כעצמאי שמהן מנוכים דמי ביטוח כעובד שכיר על פי צו הביטוח הלאומי (סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים), התשל"ב-1972 (להלן: "צו הביטוח הלאומי בדבר סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים") אזי אין לכלול הכנסות אלה בחשבון בעת עריכת החישוב בדבר סך ההכנסות של המבוטח כעצמאי. זאת כיוון שהמוסד לביטוח לאומי מתייחס להכנסות אלה כעיסוק נפרד - כאילו המבוטח שכיר. כדי להימנע ממצב של כפל דמי ביטוח על אותן הכנסות בשנים הקודמות - פעם אחת כשכיר לפי הצו, ופעם שנייה מההכנסה המדווחת ממקור עצמאי למס - יש להעביר לפקיד הגבייה בסניף הביטוח הלאומי את אישור מקבל השירות על ניכוי דמי הביטוח הלאומי ודמי ביטוח הבריאות, כדי שיפחית מהשומה את ההכנסות שמהן נוכו דמי הביטוח.

חשוב שהאישור יכלול את כל המידע הקשור להכנסות שמהן נוכו דמי הביטוח ולחודשים שבהם בוצעה העבודה. המוסד לביטוח לאומי מבקש להשתמש בנוסח של טופס 806 (אישור שנתי על ניכוי מס הכנסה מתשלומים המחייבים ניכוי מס במקור) שנמצא באתר רשות המסים (מי שמגיש תביעה לתגמולי מילואים אמור להגיש פירוט חודשי לפי מועדי מתן השירות ולא סכום שנת).

חישוב דמי ביטוח בעבור שנים קודמות

המוסד לביטוח לאומי אמור לשלוח הודעות על הפרשי שומה לאחר קבלת השומה ממס הכנסה. אם המעמד של המבוטח הוא של עובד שכיר וגם של עובד עצמאי, כדאי לבדוק אם סכום המשכורת מעודכן ברישומי המוסד לביטוח לאומי (סכום זה משפיע על החישוב בשיעור המופחת או המלא של דמי הביטוח).

הכנסות נכים מתקבלות במוסד לביטוח לאומי בסכום אחד ללא פירוט ובדרך כלל נשלח למבוטח מכתב המבקש את הפירוט. יש לבדוק קליטת ההכנסות כאשר הנכה הוא בן/ת הזוג. רצוי ומומלץ לשלוח את הפירוט וההסברים עם אסמכתאות.

בהפרשי דמי הביטוח בעקבות קליטת שומת מס הכנסה לשנת 2016 במוסד לביטוח לאומי נכללו גם הכנסות פטורות מדמי ביטוח (כמו קצבת ילדים ושכר דירה פטור ממס) כהכנסות חייבות. מומלץ לבדוק היטב את כל הפרשי השומה שהמוסד לביטוח לאומי שולח למבוטחים. לשכת רואי חשבון פנתה בעניין זה למוסד לביטוח לאומי.

עדכון גמלאות בעקבות הפרשי דמי ביטוח

עדכון הפרשי השומה אמור לעדכן גם את הגמלאות שהתקבלו מן המוסד לביטוח לאומי, למעט במקרה שהשומה חסומה בשל "גמלה חוסמת" כתוצאה מפגיעה בעבודה (או בהתנדבות מוכרת). בגמלאות: דמי פגיעה, אימהות (מאפריל 2016) ותגמולי מילואים, המוסד לביטוח לאומי עורך חישוב משולב של הפרשי דמי ביטוח והפרשי גמלאות.

הכנסה הונית

הכנסה הונית, שהיא הכנסה שמקורה אינו בסעיף 2 לפקודת מס הכנסה, אינה חייבת בתשלום דמי ביטוח (למעט בשנים 2008 עד 2013 כשמקור ההכנסה בחברה משפחתית, על פי עמדת המוסד לביטוח לאומי).

בפסק דין גילאון מתן נגד המוסד לביטוח לאומי (עב"ל 22517-02-12 מיום 6.1.2014) קבע בית הדין הארצי שלעניין תשלום דמי ביטוח קיימת זיקה ברורה בין חוק הביטוח הלאומי ובין פקודת מס הכנסה ויש חשיבות גדולה לאופן שבו מוצגת ההכנסה. בונסו כשמו כן הוא - בגדר הכנסת עבודה ולא מענק פרישה.

הכנסה ממשכורת המופקת בחו"ל

בעקבות הרפורמה במס הכנסה מיום 1.1.2003 ושינוי שיטת המיסוי לשיטה הפרסונלית, גם הכנסות תושב ישראל המופקות בחו"ל נבחנות לעניין חיובן בדמי ביטוח על פי חוק הביטוח הלאומי ותקנותיו. המוסד לביטוח לאומי פרסם חוזר בשנת 2004 (שמוצג בהמשך המאמר), שעל פיו משכורתו של תושב ישראל שעובד רק בחו"ל אצל מעסיק זר מסווגת בביטוח הלאומי כהכנסה של מי שאינו עובד שכיר ואינו עצמאי, על כל המשתמע: שיעור דמי הביטוח הוא כהכנסה פסיבית (12% בשיעור המלא) והגמלאות על פי החוזר האמור הן כמו למבוטח שאינו עובד כלל (יישום החוזר בגמלאות מיושם בעיקר בגמלאות מחליפות הכנסה).

כלומר, אף שבדוח המוגש למס הכנסה מסווגת הכנסה זו בדרך כלל כהכנסה ממשכורת, המוסד לביטוח לאומי מסווג את ההכנסה ככזו שאינה מעבודה, ממשלח יד או מעסק. מעמד מבוטחים שעובדים גם בארץ וגם בחו"ל אצל המעסיק הזר נבחן לגופו של עניין, ולעתים נעשה החיוב כמבוטח שכיר המשלם בעד עצמו.

כאשר המבוטח מודיע למוסד לביטוח לאומי על עיסוק בחו"ל, הוא מצהיר על ההכנסה שחייבת במס בארץ מעיסוק זה. הכנסה זו תתעדכן לפי השומה. בכל מצב אחר - המוסד לביטוח לאומי מחייב לפי השומות שבידו, או לעתים לפי הכנסה משוערת (לדוגמה: לפי השכר הממוצע במשק), כאשר אין שומות.

החל משנת 2014 המוסד לביטוח לאומי מחייב מבוטחים שעובדים בחו"ל באופן אוטומטי על פי השומות שהתקבלו ממס הכנסה, כפוף להתיישנות לפי סעיף 363א לחוק הביטוח הלאומי.

דמי אבטלה ו"מצב אבטלה" בהקשר של עובד עצמאי

עצמאי בתקופת האבטלה

הכנסות מעיסוק כעצמאי מופחתות מדמי האבטלה: בשלב הראשון לפי הצהרה שמצהיר המבוטל בביטוח הלאומי על גובה הכנסותיו הצפויות, ובשלב השני לפי ההכנסות בפועל בשומה. פסק דין בעניין נמרוד גרון בבית הדין הארצי לעבודה מיום 26.3.2017 (39009-02-16) קבע כי המוסד לביטוח לאומי ניכה את הכנסות המבוטח כ"עובד עצמאי" מדמי האבטלה – כדין, ודחה את

הערעור. ההכנסות כעצמאי בתקופת הזכאות לדמי אבטלה אינן שוללות את הזכאות לדמי האבטלה, אך הן מופחתות מדמי האבטלה.

מובטל שפתח עסק עצמאי ושב להיות מובטל

תיקון בחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009 מאפשר למובטל שפתח עסק עצמאי ושב להיות מובטל, למצות את זכותו לדמי אבטלה בתנאים שפורטו בחוק. חשוב לשים לב שההתייצבות בלשכת התעסוקה ובחינת הזכאות לדמי אבטלה, חייבות להיות לפני פתיחת העסק. התיקון בחוק מחייב הודעה גם לרשות המסים וגם למוסד לביטוח לאומי על תחילת העיסוק במשלח היד ועל הפסקת העיסוק במשלח היד.

"מצב אבטלה" לעצמאי בתקופה שאינו עובד והפקדות העצמאי לקופת גמל לקצבה
להלן עיקרי התיקונים בחוק ההסדרים לשנת 2017 בפרק חיסכון וסיוע לעצמאים:

הפקדה לקופת גמל לקצבה

חוק ההסדרים מחייב עצמאי להפקיד לקופת גמל לקצבה (בלי קשר לסיווגו במוסד לביטוח לאומי) לפי קריטריונים שנקבעו בחוק. הקריטריונים האלה נבחנו בתום שנת המס.

חובת ההפקדה לקופת גמל לקצבה **אינה חלה** על עצמאי שמתקיים לגביו בתום שנת המס אחד מהקריטריונים המפורטים להלן:

1. טרם מלאו לו 21 שנים.
2. הוא הגיע לגיל 60 (גיל פרישה מוקדמת כמשמעותו בחוק גיל פרישה).
3. טרם חלפו שישה חודשים מהמועד שבו נרשם כעוסק במע"מ בפעם הראשונה (פטור חד פעמי).
4. מי שמלאו לו 55 ביום 1.1.2017 (הוראת מעבר).

ההכנסה החייבת בהפקדה

ההכנסה החייבת בהפקדה היא ההכנסה לפי סעיף 2(1) או 2(8) לפקודה, לאחר הניכויים שהותרו ממנה במגבלות מסוימות כמפורט בחוק (ללא הניכויים הקשורים בהפקדות לגמל או לתשלומים למוסד לביטוח לאומי), לפני הקיזוזים והפטורים שהותרו ממנה לפי כל דין, ולמעט תשלומים ממרכיב חיסכון למצב אבטלה.

סכום ההכנסה החייבת, שביגו חייב העצמאי להפקיד לקופת גמל לקצבה, מבוסס על השכר הממוצע במשק לעניין גמלאות הביטוח הלאומי וחישוב דמי הביטוח (בשנת 2017 סכום של 9,673 ש"ח לחודש), והוא כדלקמן:

1. על חלק ההכנסה החייבת שיש להפקיד בביגו לקופת גמל לקצבה, שאינו עולה על מחצית השכר הממוצע במשק (סך של 58,038 ש"ח לשנה בשנת 2017) - 4.45% מההכנסה (2,583 ש"ח לשנה).

חשוב לציין שמחצית השכר הממוצע במשק היא גם המגבלה לעניין הגדרת העובד העצמאי לפי חוק הביטוח הלאומי.

2. על חלק ההכנסה החייבת שיש להפקיד בגינו לקופת גמל לקצבה, שעולה על מחצית השכר הממוצע במשק ועד השכר הממוצע במשק (מסך של 58,039 ש"ח לשנה ועד סך של 116,076 ש"ח לשנה בשנת 2017) - 12.55% מההכנסה (7,284 ש"ח לשנה).
3. מתשלומים שחייב עצמאי להפקיד לקופת הגמל לקצבה ינוכו תשלומים שהפקיד או שהופקדו בעדו בשל הכנסתו המבוטחת כשכיר.

הגדרת "מצב אבטלה" של עצמאי

החוק קבע הגדרה ל"מצב אבטלה" של עצמאי: מצב שבו העצמאי חדל לעסוק במשלח ידו (לרבות בשל מחלה ממושכת), או סגר את עסקו, או שהגיע לגיל פרישה כמשמעותו בחוק גיל פרישה (גבר, לדוגמה, גיל 67, ואישה בהתאם לגיל הקבוע לגביה בחוק גיל פרישה) **ואין לו הכנסה חייבת בהפקדה.**

סכומים שיופקדו ל"מצב אבטלה" של עצמאי

- מתוך ההפקדה של העצמאי לקופת גמל לקצבה ייוחס בכל שנה סכום מסויים למרכיב חיסכון ל"מצב אבטלה". הסכום יהיה הנמוך שבין:
1. שליש מהתשלומים שהפקיד העצמאי.
 2. הסכום הנקוב בסעיף 9(א7)(א)(2) לפקודת מס הכנסה (12,200 ש"ח בשנת 2017).

משיכה מהקופה ב"מצב אבטלה" של עצמאי

חוק ההסדרים לא הוסיף זכאות לדמי אבטלה לעצמאים כמקובל בחוק הביטוח הלאומי, אולם החידוש שקבע החוק הוא, שעצמאי במצב אבטלה רשאי למשוך תשלום מסויים מתוך הכספים שצבר בקופת הגמל לקצבה (גם מתוך הפקדות שלפני תחילת החוק, בתנאים מסויימים) כדי שתהיה לו הכנסה בתקופה שבה הוא אינו עובד.

נקבע בתיקון לפקודת מס הכנסה כי הסכומים שמושך העצמאי יראו אותם כהכנסה שהתקבלה בידו, כאמור בסעיפים 1(2) או 2(2) לפקודה [סעיף 3(ה7) החדש לפקודה]. כלומר, סכומים אלה כפופים לחיוב בדמי ביטוח לפי חוק הביטוח הלאומי כיוון שמקורם בסעיף 2 לפקודה.

מתוך הסכום שמשך העצמאי מהקופה במצב אבטלה נקבעו סכומים שיהיו פטורים ממס [סעיף 9(ב7) החדש לפקודה].

סעיף 345ב לחוק הביטוח הלאומי מחייב כל משלם פנסיה מוקדמת כהגדרתה בסעיף לנכות את דמי הביטוח מהפנסיה המוקדמת, כאשר מקור הפנסיה המוקדמת מכוח חיקוק או הסכם עבודה לעובד או למי שהיה עובד. בהתאם לפירוש זה העצמאים יהיו חייבים בתשלום דמי הביטוח בעד עצמם מהפנסיה שיקבלו בעתיד, כהכנסה שאינה מעבודה. המוסד לביטוח לאומי אמור לפרסם הנחיות.

הכנסות פסיביות

הכנסות פסיביות אשר אינן חייבות בתשלום דמי ביטוח על פי סעיף 350(א) לחוק הביטוח הלאומי
בסעיף 350(א) לחוק הביטוח הלאומי מפורטת רשימה של הכנסות אשר אינן חייבות בתשלום דמי ביטוח. בשנת 2008 חלו שינויי חקיקה בהכנסות אלה כמפורט להלן, ובמיוחד חל שינוי מהותי בחיוב הכנסות מדיוידנדים.

דיוידנד, ריבית ודמי ניכיון

על פי סעיף 350(א)(6) לחוק הביטוח הלאומי, ההכנסות שלהלן אינן חייבות בתשלום דמי ביטוח החל משנת 2008:

1. הכנסות מדיוידנדים שחל עליהן שיעור מס מוגבל בסעיף 125ב לפקודה (למעט הכנסה בחברה משפחתית, בחברת בית ובחברה שקופה). בין היתר, פטורה מתשלום דמי ביטוח הכנסה מדיוידנד שמקבל בעל מניות מחברה (לרבות בעל שליטה).
2. הכנסות ריבית ודמי ניכיון שחל עליהן שיעור מס מוגבל בסעיפים 125ג(ב) ו-125ג(ג) לפקודה. ריבית המחויבת בשיעור מס שולי חייבת בדמי ביטוח.

דמי שכירות והכנסות פטורות ממס

על פי סעיף 350(א)(7) לחוק הביטוח הלאומי, ההכנסות שלהלן אינן חייבות בתשלום דמי ביטוח, החל משנת 2008:

1. הכנסות מדמי שכירות שחל עליהן מס בשיעור מוגבל:
בארץ - לפי סעיף 122 לפקודה (הכנסות ממגורים בלבד, החייבות במס בשיעור 10%). מחו"ל - לפי סעיף 122א לפקודה (כל שכר דירה שבמסגרת הסעיף: הכנסות בניכוי פחת וניכוי בשל פחת החייבות במס בשיעור 15%).
2. הכנסה שאינה הכנסה כעובד שכיר או כ"עובד עצמאי" הפטורה ממס לפי כל דין, לרבות שכר דירה פטור ממס מהשכרה למגורים, למעט הכנסה מפנסיה מוקדמת כהגדרתה בסעיף 345ב(א) לחוק הביטוח הלאומי, ולמעט הכנסות ששר האוצר יקבע בעתיד בתנאים שבסעיף.

הרחבות בעניין שכר דירה למגורים בישראל

בחוזר הביטוח הלאומי (כללי 219/04 מיום 26.10.2004) הוצגה הבהרה בהתאם לחוות דעת משפטית, שעל פיה הכנסות משכר דירה למגורים בישראל פטורות מדמי ביטוח ללא הגבלת סכום. הכנסות מדמי שכירות למגורים בישראל פטורות ללא הגבלה, בהתאם לאותה חוות דעת משפטית, גם משנת 2008 ואילך לפי חוזר ביטוח/1368 ממאי 2008.

לגבי שכר דירה למגורים בחו"ל - הפטור מדמי ביטוח ניתן רק אם שיעור המס בישראל מוגבל, כמפורט בסעיף 350(א) לחוק הביטוח הלאומי.

להלן הבהרות נוספות הקשורות לחוזר 219/04 ועל הטיפול בפועל בביטוח הלאומי בנושא שכר הדירה למגורים בישראל:

1. הפטור מדמי ביטוח לפי החוזר על הכנסות מהשכרת דירה למגורים בישראל אינו מוגבל בשל זה בגובה ההכנסה מדמי השכירות (באופן שונה מהוראות מס הכנסה), ובלבד שמדובר בדירת

- מגורים בישראל המושכרת למטרת מגורים. מדובר בהכנסות שאינן מעבודה, ואינן מעסק או ממשלח יד (ה"ל"ע).
2. הטיפול במוסד לביטוח לאומי כל עוד אין שינוי - כדי להפחית מהשומה הכנסה מהשכרת דירה למגורים שחויבה בשיעור מס שולי, המבוטח מעביר לפקיד הגבייה את העתק הדוח שהגיש למס הכנסה עם הנספח המעיד על חישוב ההכנסה משכר הדירה, את שומת המס ואת הסכמי שכר הדירה.
3. השכרת דירת מגורים לצורך עסק לא הייתה פטורה בעבר ואינה פטורה מתשלום דמי ביטוח (לדוגמה, משרד או גן ילדים).

חלוקת הכנסות שאינן מעבודה בין בני זוג

חוזר מספר 242/2004 מחודש דצמבר 2004 והבהרות נוספות של מנהל הביטוח והגבייה בביטוח הלאומי, מפרטים את דרך הטיפול בחלוקת הכנסות שאינן מעבודה המשותפות לשני בני הזוג, שמקורן מנכסים הרשומים על שם שני בני זוג, או על שם אחד מהם.

המידע האמור מגיע למוסד לביטוח לאומי באמצעות פנייה של המבוטח או ממקורות אחרים (לדוגמה, תביעה לגמלה).

החוזר עוסק בבני זוג נשואים, באלמנים ובגרומים.

תקציר הנחיות הביטוח הלאומי באשר לחלוקת הכנסות שאינן מעבודה בין בני זוג

נישואין אחרי יום 1.1.1974	נישואין לפני יום 1.1.1974	חלוקת ההכנסות שאינן מעבודה
חלוקת ההכנסות בשנה השוטפת ובשנתיים שלפניה - תתבצע עם המצאת אישור שהנכס רשום על שם שני בני הזוג.	חלוקת ההכנסות בשנה השוטפת ובשנתיים שלפניה - תתבצע על פי בקשת אחד מבני הזוג או שניהם, ללא בקשת אישור נוסף.	הנכסים רשומים על שם שני בני הזוג
חלוקת ההכנסות בשנה השוטפת ובשנתיים שלפניה - תתבצע עם הצהרה בכתב של שני בני הזוג על כוונת שיתוף בנכסים. נוסח ההצהרה מצורף כנספח לחוזר ומצוי באתר הביטוח הלאומי באינטרנט (בל/631).		הנכסים רשומים על שם אחד מבני הזוג

הערות:

1. לבת זוג נחשבת גם "ידועה בציבור".
2. ההצהרות הן חד פעמיות. אין צורך להצהיר מחדש על אופן החלוקה בכל שנה.
3. כאשר המוסד לביטוח לאומי מקבל מידע מגורמים נוספים, הוא רשאי לנהוג במידע על פי הכללים שבחוזר. לדוגמה: בעת ביקורת גבייה בתביעה לגמלה.

4. האפשרות לחלוקת הנכסים על פי החוזר ניתנת בשנה השוטפת ובשנתיים שקדמו לה (על פי מכתב מיום 17.8.2006, שהרחיב את ההוראות משנה אחת לשנתיים שקדמו לשנה השוטפת). כאשר בני הזוג מעוניינים לחלק את ההכנסה שאינה מעבודה כאמור לעיל, על כל אחד מהם לפתוח עיסוק של מבוטח עם הכנסות שאינן מעבודה בטופס 6101 ולצרף הצהרה חתומה על ידי שניהם.

שיעורי דמי ביטוח נמוכים לזכאים לקצבאות מהביטוח הלאומי

פטור ממס לפי סעיף 59(5) לפקודה אינו מזכה באופן אוטומטי את הנכה בפטור מדמי ביטוח לאומי. פטור או הנחה מדמי ביטוח לאומי ניתנים רק למי שמקבל קצבת נכות כללית מלאה לשנה לפחות, או למי שמקבל קצבת נכות כללית מלאה לצמיתות (ועוד 36 חודשים בתנאים מסויימים לזכאים), או למי שמקבל קצבת נכות מעבודה בשיעור 100% לצמיתות, או שהוא מקבל קצבת אזרח ותיק (זקנה) בפועל, או שהוא זכאי לקבל קצבת אזרח ותיק אך בחר לקבל קצבת נכות מעבודה בגיל פרישה במקום קצבת אזרח ותיק.

עובד עצמאי שזכאי לקבל קצבת אזרח ותיק ובחר לקבל קצבת נכות מעבודה, פונה לפקיד גבייה מלא שכירים בסניף הביטוח הלאומי עם האישור ממחלקת אזרחים ותיקים כדי להקטין את שיעורי דמי הביטוח.

סעיף 320(ד) לחוק הביטוח הלאומי קובע שאם "היה אדם זכאי, לולא הוראות סעיף זה, ליותר מגמלה אחת, הברירה בידו לקבל אחת מהן". כלומר, כאשר למבוטח מגיעות שתי קצבאות: קצבת נכות מעבודה וקצבת נכות כללית - בו זמנית, הוא חייב לבחור באחת מהן.

סוגיות הקשורות למעסיקים ולשכירים

מבוטח שכיר במוסד לביטוח לאומי

קיימת חשיבות רבה לבחינה של מעמד העובד השכיר במוסד לביטוח לאומי לאור הזכויות שמעניק החוק לשכירים. מומלץ לשים לב למבחנים שקבעה הפסיקה ולצו הביטוח הלאומי בדבר סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים שהתקין המוסד לביטוח לאומי, כיוון שמעמד המבוטח השכיר נבחן בעת הבקשה לגמלה ולא בעת הרישום על ידי המעסיק.

המבחנים "המסורתיים" לקביעת יחסי עבודה

המבחנים לקביעת יחסי העבודה התפתחו במהלך השנים. בית הדין נוקט ב"מבחן המעורב", כלומר, בוחן את משקלם של מספר מבחנים כאשר החשוב ביותר הוא "מבחן ההשתלבות". בעבר, מי שהיו בידיו השליטה והפיקוח היה המעסיק, ויתר המבחנים היו חשובים פחות. כיום, חלה התפתחות רבה במבנה ההעסקה. עובדים רבים עובדים מהבית או דרך חברות העסקה, קשה לפקח עליהם, כלי העבודה שייכים להם, שעות העבודה אינן מוגדרות ובכל זאת הפסיקה מכירה בהם כעובדים.

חשוב לציין, שהעובדה שהעובד מקבל כל חודש תלוש משכורת ומדווח כשכיר, אינה, כשלעצמה, תנאי מספיק לכך שמתקיימים יחסי עבודה. כאשר מתקיימים יחסי עבודה, המעסיק חייב לפרט את רכיבי המשכורת בתלוש השכר ולדווח כחוק על העובד.

חשיבות הגדרת "יחסי עבודה"

בכל תקופה נתונה משתנים תנאי ההעסקה הקשורים למושג "עובד". מתוך כלל השכירים במשק השאלה לגבי קיום יחסי עבודה מתעוררת רק בקבוצה קטנה של עובדים, שפעמים רבות מגיעים לבתי הדין לעבודה לצורך בחינת השאלה מבחינה משפטית.

חובת המעסיק לדווח ולשלם דמי ביטוח הינה מוחלטת ואינה ניתנת להתניה. אם נכרת הסכם עבודה, ששולל מהעובד זכויות המוקנות לו בחוק, ההסכם בטל מעיקרו בהקשר להתניה זו.

יש חשיבות רבה להגדרה נכונה של מעמד המבוטח:

1. עובד שכיר מבוטח במוסד לביטוח לאומי גם אם מעסיקו לא דיווח או לא שילם את דמי הביטוח במועד. במקרים אלה, המוסד לביטוח לאומי אינו רשאי לשלול גמלה.
2. מעמדו של העובד השכיר במוסד לביטוח לאומי שונה מזה של העובד העצמאי. לדוגמה: עובד שכיר זכאי לדמי אבטלה, וזכאי לגמלאות במקרה של פשיטת רגל של המעסיק או בעת פירוק התאגיד.

ניכוי הוצאות מהכנסת עבודה

המוסד לביטוח לאומי פרסם ביום 1.1.2017 את עמדתו בקשר להתרת ניכוי הוצאות של שכירים באופן כללי, ואת עמדתו בעניין התרת הוצאות דמי חבר ודמי טיפול במשכורתו של העובד לצורך חישוב דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות למעסיק ולעובד.

לפי עמדה זו, התרת הוצאות שמותרות בניכוי לצורך חישוב מס הכנסה לפי סעיף 17 לפקודה אינה רלוונטית לעניין חישוב דמי ביטוח, בין אם ניכוי הוצאות נעשה בתלוש המשכורת ובין אם בדוח השנתי.

פקודת מס הכנסה

סעיף 17 לפקודת מס הכנסה קובע כי "לשם בירור הכנסתו של אדם ינוכו, זולת אם הניכוי הוגבל או לא הותר על פי סעיף 31 - יציאות והוצאות שיצאו כולן בייצור הכנסתו בשנת המס ולשם כך בלבד...". סעיף 31 לפקודה מסמיך להתקין תקנות להגבלה או לאי התרת ניכוי הוצאות מסוימות.

תשלום נוסף

"תשלום נוסף" הוא שכר שניתן לעובד נוסף על השכר החודשי הרגיל, למעט הפרשי שכר. ל"תשלום נוסף" נחשבים, בין היתר, רכיבי השכר הבאים: ביגוד, דמי הבראה, "משכורת 13", בונוס, מענק השתתפות ברווחי מעסיק, מענק יובל, ביטוח רכב וכדומה, לרבות כל גילום מס בעבור כל אחד מהרכיבים הללו, וכן כל תשלום תקופתי שלא נהוג לשלמו מדי חודש, למעט הפרשי שכר (שאותם כאמור יש לייחס לכל אחד מהחודשים שבגינם שולמו).

כאשר השכר ברוטו כולל יותר מרכיב אחד של "תשלום נוסף", כגון: גם דמי הבראה וגם ביגוד, יש להביא בחשבון את סך כל ה"תשלומים הנוספים" באותו חודש.

כשמעסיק משלם לעובד בונוס או תשלום כלשהו נוסף על שכרו החודשי הרגיל, עליו לערוך דוח על תשלום נוסף בהתאם לתקנות הביטוח הלאומי (תשלום ופטור מתשלום דמי ביטוח).

הארכת חופשת הלידה ללא זכאות לדמי לידה

המוסד לביטוח לאומי פרסם בעבר הבהרות בעניין מבוטחות בחופשת לידה, שמאריכות את החופשה ללא שמגיעים להן דמי לידה בתקופת ההארכה, לפי תיקון 46 לחוק עבודת נשים. לפי ההוראות, המעסיק מתייחס לחופשת הלידה שאין בגינה תשלום דמי לידה כחל"ת, אף שהמבוטחת נמצאת עדיין בחל"ת.

הפרשי גמלה בשל תשלום נוסף או הפרשי שכר

מעסיק ששילם בונוס שחייב בפריסת שכר (גם אחרי ניתוק יחסי העבודה), או ששילם לעובדים הפרשי שכר בשל תקופות קודמות, חייב לפנות למוסד לביטוח לאומי ולקבל השלמה לגמלאות שהוא קיבל בעבור העובד (לדוגמה: תגמולי מילואים), ולהפנות את העובד למוסד לביטוח לאומי כדי לקבל השלמה לגמלאות מחליפות שכר שהעובד קיבל, כגון: דמי לידה. **יש לשים לב למגבלת השיהוי** (בדרך כלל שנה מיום מתן הבונוס).

המוסד לביטוח לאומי מזכיר למעסיקים בעקבות ביקורת ניכיים שיש להודיע לעובדים על זכאותם לתבוע הפרשי גמלה (על פי חוק הודעה לעובד), לדוגמה, לעובד שהוסיפו למשכורתו בביקורת הניכיים שווי רכב, ומשלם הפרשי גמלה בתנאים מסוימים.

הבסיס לתשלום גמלאות מחליפות שכר כאשר השכר מורכב גם מעמלות

כאשר שכר עבודה כולל עמלות, יש לבחון מראש אם העמלות הן בונוס או שכר רגיל. הבעיה מתעוררת בעיקר בחישוב הבסיס לקביעת דמי לידה או דמי פגיעה בעבודה, שהרי בונוס נפרס לפי כללי הפריסה ל-12 חודשים.

בהתאם לתקנות, סבור המוסד לביטוח לאומי כי לאחר שהעובד או העובדת יחזרו לעבוד ויצברו בונוסים נוספים, יוכלו לתבוע את הפרשי הגמלה ולכן דמי הלידה לא ייפגעו. בפועל, הפרשי הגמלה בדרך כלל נמוכים משמעותית.

יולדת, לדוגמה, אינה עובדת בזמן חופשת הלידה ולכן לא תקבל בונוס בתקופה הזאת, כך שהבונוסים שתקבל לאחר הלידה יהיו נמוכים באופן משמעותי מאשר אלה שלפני הלידה.

לדעת המוסד לביטוח לאומי, קיימות שלוש אפשרויות על פי התקנות לרישום עמלות רבעוניות:

1. כשכר רגיל המשולם לעובד מדי חודש. המעסיק מגיש דוחות מתוקנים לחודשים שבעבורם שולם התשלום, אם התשלום שולם באיחור.
2. כתשלומים המדווחים בחודש שלאחר החודש שבעבורו הם אמורים להשתלם (כמו שעות נוספות).
3. כתשלומים נוספים שיש לפרוס לפי תקנות הפריסה.

צו סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים

מי שמשלם תשלומים בעבור הרצאות, הדרכות, שמירה, תשלומים למורי דרך ולאחרים, יבחן אם תנאי העבודה מחייבים אותו לנכות דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות מנותני השירות ולדווח עליהם כשכירים למוסד לביטוח לאומי, כמחויב בצו הביטוח הלאומי בדבר סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים. החיוב בדמי הביטוח נעשה לפי החודש שבו ניתן השירות ולא לפי חודש התשלום. חשוב שהמשלם יקפיד על מילוי האישור לעובד. בין היתר עליו לכלול באישור את הסכום שממנו נוכו דמי ביטוח, את

דמי הביטוח הלאומי שנוכו, את דמי ביטוח הבריאות שנוכו, את התשלום שהמשלם העביר למוסד לביטוח לאומי ואת פרטי סניף הביטוח הלאומי.

מי שמשלם תשלום על פי הצו האמור ומנכה דמי ביטוח ממקבל התשלום, מדווח למוסד לביטוח לאומי מדי חודש בטופס 102. פעם ברבעון יש להעביר את קובץ המבוטחים הללו למוסד לביטוח לאומי, על פי הוראות שמצויות באתר הביטוח הלאומי באינטרנט (לשידור קובץ מרצים ואומנים) בטופס בל/652. עבור קבלת תגמולי מילואים יש להעביר למוסד לביטוח לאומי אישור חודשי ולא אישור שנתי. החל מינואר 2010 המוסד לביטוח לאומי דורש לדווח בדיווח רבעוני ממוכן את הטופס האמור באתר קשרים עסקיים של המוסד או באמצעות האינטרנט. החל משנת 2011 המוסד פרסם שלא יתקבלו דיווחים ידניים.

על סדר היום של ועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת הועלתה הצעה לבטל את הצו, אך לאחר דיון ההצעה נדחתה, ובשלב זה הצו חל כבעבר.

מעמד מבוטחים בענפי הספורט

ביום 13.4.2014 פרסם המוסד לביטוח לאומי חוזר ביטוח מספר 1418 שבו נערכת הבחנה בין ספורטאי מקצועי אשר עיסוקו בספורט הוא על פי רוב משלח ידו העיקרי ועל כן הוא נחשב עובד שכיר לפי צו סיווג מבוטחים, לבין ספורטאי חובב.

עובד שכיר על פי צו סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים

להלן הבהרה מאת **מר שלמה אשכנזי**, מנהל תחום הביטוח במוסד לביטוח לאומי לשעבר: מבוטח שהצהיר שהוא עובד כ"עובד שכיר" אצל מעסיק בהתאם לכללים הרשומים בצו לסיווג מבוטחים וקביעת מעבידים, לדוגמה מרצה לפי פרט 6 בתוספת הראשונה לצו האמור, ההתייחסות אליו תהיה כאל שכיר שמעסיקו חייב בתשלום דמי ביטוח בעבורו, ובאחריות סניף הביטוח הלאומי להשלים את הפרטים החסרים. בתקופת תהליך הברור המבוטח ייחשב לפי המעמד שקיים במערכת.

חובת דיווח חודשית

המשכורת המדווחת למוסד לביטוח לאומי מהווה בסיס לגמלאות. לכן, לפי סעיף 344 לחוק הביטוח הלאומי, יש לדווח מדי חודש על השכר הרגיל, גם אם השכר שולם באיחור. על בעלי שליטה להקפיד **לקבל** שכר באופן שוטף, כפי שנהוג לשלם לשאר העובדים. בעלי שליטה ולעתים גם בני משפחה מתבקשים לצרף לתביעה לגמלה מחליפת שכר, כמו דמי לידה, דף בנק שכולל הפקדת שלוש משכורות אחרונות.

תשלום דמי ביטוח בתקופת חופשה ללא תשלום (חל"ת)

מי שנמצא בחל"ת בהסכמת המעסיק לפחות חודש קלנדרי אחד מלא (או בחל"ת ללא זכאות לדמי לידה), ובתקופה זו אינו עובד אצל מעסיק אחר ואינו עובד עצמאי, מעסיקו ינהג כאמור להלן: בכל אחד מהחודשיים הראשונים (2 חודשים) של החל"ת על המעסיק לדווח על העובד ולשלם דמי ביטוח מינימליים. המעסיק רשאי לנכות סכום זה מכל סכום שיגיע לעובד ממנו [כמפורט בתקנה 6(ג)] להוראות המיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח].

סכום דמי הביטוח המינימליים נגזר משכר המינימום כפול 6.57%. בתקופה הזו העובד בחל"ת מבוטח לכל ענפי הביטוח, למעט לענף פגיעה בעבודה ולענף זכויות בפירוק חברה ופשיטת רגל של מעסיק.

הכוונה לחודש מלא או לחודשיים מלאים, שבהם העובד נמצא בחופשה ללא תשלום. כאשר העובד עובד אפילו יום עבודה אחד בחודש, ישולמו דמי ביטוח בעד יום העבודה בלבד. החל מהחודש השלישי של החל"ת על המבוטח לשלם דמי ביטוח בעצמו, לרבות מבטחת בחל"ת (לפי עמדת המוסד לביטוח לאומי יחסי העבודה הושעו ולא נותקו). יש לפנות למוסד לביטוח לאומי בסניף המגורים, למחלקת גבייה ממבוטחים שאינם שכירים (גל"ש). כל עוד לא נותקו יחסי העבודה, לא תיחשב מבטחת כאמור שאינה עובדת לעקרת בית נשואה או לאלמנה בת קצבה לעניין הפטור מתשלום דמי ביטוח.

תקופת אכשרה לדמי לידה

בבחינת תקופת אכשרה לדמי לידה מובאים בחשבון החודשיים הראשונים של חל"ת, כאמור לעיל, אם הם לפני היום הקובע לזכאות לדמי הלידה.

מבוטחת בחופשת לידה

המוסד לביטוח לאומי פרסם הבהרה בעניין מבטחות בחופשת לידה, שמאריכות את החופשה ללא שמגיעים להן דמי לידה לתקופת הארכה, לפי תיקון מספר 46 לחוק עבודת נשים, התשי"ד-1954. בגין מבטחות אלה המעסיק משלם דמי ביטוח במעמד של חופשה ללא תשלום, ולכן החל מהחודש השלישי המלא של החל"ת חובת התשלום מוטלת על המבוטחת כפי שהוסבר לעיל. החידוש בהבהרה של הביטוח הלאומי הוא ההתייחסות לחופשת הלידה כאל חל"ת, אף שהמבוטחת נמצאת עדיין בחופשת לידה. כיוון שלא משתלמים לה דמי לידה - רואים בה עובדת בחל"ת לעניין הביטוח הלאומי.

התשלום של המעסיק הוא בעבור חודש מלא שלא הייתה בו העסקה, ולכן המעסיק לא ישלם את המינימום בעבור חודש שבו המבוטחת עדיין מקבלת דמי לידה, אלא מהחודש העוקב. כמו כן לא ישולם המינימום בחודש שבו חזרה העובדת לעבוד, שכן בגין חודש זה ישלם המעסיק בעבורה בגין ימי עבודתה בפועל.

מבוטח שלא עבד בשל סיבה שאינה תלויה בו

לפי תקנה 11 להוראות המיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח - מבוטח שלא עבד מחמת מחלה, תאונה, שביתה, השבתה או אבל במשפחה, עד חודשיים רצופים בשנת מס אחת, פטור מתשלום דמי ביטוח לאומי, אך חייב בתשלום דמי ביטוח בריאות, אם ימלא טופס וימציא למוסד לביטוח לאומי אישורים ואסמכתאות. חוזר ביטוח 1433 מיום 11.2.2016.

העסקת עובדים זרים (תושבי חוץ)

סעיף 2 לחוק הביטוח הלאומי קובע החל משנת 2003 כי לעניין חוק זה לא יראו כתושב ישראל, בין השאר, את מי שבידו אשרה ורישיון לישיבת ביקור בישראל (אשרות מסוג 1/ב, 2/ב, 3/ב, 4/ב, לרבות רישיון עבודה).

הדיווח על העובדים הזרים נעשה לפי שיעורי דמי ביטוח מיוחדים במוסד לביטוח לאומי או באמצעות לשכת שירות התעסוקה (להלן: "לשכת התעסוקה").

דיווח ללשכת התעסוקה

מעסיקי עובדים זרים שמקום מושבם בשטחים (למעט עובדים זרים במשק בית) שמועסקים בתחומי מדינת ישראל, מדווחים באמצעות מדר התשלומים שליד לשכת התעסוקה [תקנה 3(ב) לתקנות הביטוח הלאומי (גביית דמי ביטוח), התשי"ד-1954].

ביום 29 ביולי 2012 פרסמה רשות האוכלוסין וההגירה הבהרה בעניין דמי הביטוח הלאומי והיטל ההשוואה. על פי ההבהרה, הגבייה לביטוח הלאומי כוללת את ענפי הביטוח: נפגעי עבודה, אימהות ופשיטת רגל והיתרה כוללת את היטל ההשוואה.

סך שיעורי דמי הביטוח הלאומי והיטל ההשוואה הנגבים מהעובדים הפלשתינים המועסקים בישראל זהים לחלוטין לשיעורי דמי הביטוח הלאומי המוטלים על עובדים ישראלים.

דיווח במוסד לביטוח לאומי

הדיווח למוסד לביטוח לאומי על העסקת עובד זר נעשה לפי קריטריונים שונים המפורטים להלן:

1. תושבי כל המדינות, למעט תושבי מדינות שחתומות עם ישראל על אמנה לביטחון סוציאלי [לרבות פליטים ומבקשי מקלט בעלי אשרות לפי סעיף 2(א)(5) לחוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952].
2. תושבי שטחים שאינם תושבי ישראל שעובדים במשק בית – המעסיק מדווח ומשלם דמי ביטוח לאומי ישירות למוסד לביטוח לאומי ולא ללשכת התעסוקה.
3. עובדים זרים המועסקים ב"אזור" - הדיווח למוסד לביטוח לאומי נעשה לפי תיקון בחוק הביטוח הלאומי מיום 1.10.2005.
4. תושבי חוץ ממדינות אמנה (כמוסבר להלן).

על פי חוזר מעסיקים מספר 1451 מתאריך 18.2.2013 החזר דמי ביטוח למעסיק בעבור תושב חוץ (לרבות תושב שטחים) שדווח בטעות כתושב ישראל, ייעשה עד שבע שנים לאחור ועוד השנה השוטפת.

ביטוח בריאות ממלכתי

מי שאינו נחשב תושב ישראל בביטוח הלאומי אינו מבוטח על פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי. בעניין זה הותקן צו הקובע הסדר מפורט המחייב מעסיק לבטח עובד זר בישראל במסגרת ביטוח רפואי פרטי, לרבות עובדים זרים השוהים בישראל שלא כדין.

חשיבות הדיווח על ההכנסה הנכונה של עובד לעניין הגמלאות

משכורתו של עובד קובעת את סכום הגמלה שיקבל כאשר הגמלאות מבוססות על שכרו לפני האירוע המזכה בגמלה (כמו דמי פגיעה בעבודה).

עובדי משק בית - בסעיף 369 אין החרגה לגבי מעסיקי עובדי משק בית ולכן כל עוד אין הוראה אחרת, מעסיקי משק בית כלולים בהוראות האלה בדומה למעסיקים אחרים.

חיוב שווי בגין הפרשה לפיצויים - לעניין השווי החייב בדמי ביטוח חשוב להזכיר כי חוק ההסדרים לשנת 2017 מחייב לזקוף שווי בגין הפרשה לפיצויים מעל סכום שנקבע בחוק, בתנאים שנקבעו. זקיפת השווי כאמור חייבת בדמי ביטוח.

תשר (טיפ) למלצרים

ביוני 2010 קבע בג"ץ בעניין אסתר כהן (2105/06) כי לעניין תשלום קצבת תלויים לאלמנה שבעלה נהרג כתוצאה מהצלת נערים מטביעה (התנדבות מוכרת), התשר שקיבל המנוח ולא דיווח למוסד לביטוח לאומי יהיה חלק מבסיס ההכנסה שעל פיו תחושב הגמלה (האלמנה הוכיחה לבית הדין כי הסכומים השתלמו בפועל).

בית המשפט התייחס לכך שהסעיף הדין בפיגור בתשלום דמי ביטוח (סעיף 366 לחוק הביטוח הלאומי) אינו חל על התנדבות, והסכים כי הטיפים למלצר הם הכנסת עבודה שאינה מגיעה מהמעסיק.

ביום 14.4.2013 דחה בית המשפט העליון (ברוב של 4 שופטים מול 3) את הדיון הנוסף (דנג"צ 5967/10). לאור הדחייה נשארה בתוקף הלכת ספארי הולדינגס (ע"א 476/87).

התוצאה מדחיית הדיון הנוסף היא שטיפים שקיבל עובד באופן וולונטרי שלא נרשמו בספרי המעסיק, הם הכנסה לפי סעיף 2(2) לפקודה, אך לא מהמעסיק אלא מצד שלישי, לעניין זכאות לקצבת תלויים. בית המשפט העליון קבע כי הכנסה מעבודה לפי סעיף 2(2) לפקודה אמורה לנבוע ממערכת יחסים בין עובד למעסיק, אולם השתכרות או רווח מ"עבודה" יכולים להגיע גם מצד שלישי ולא רק מהמעסיק. המוסד לביטוח לאומי לא פרסם הנחיות בעקבות פסקי הדין.

עד פרסום פסק הדין הוראות הביטוח הלאומי היו שרק תשר שעובר דרך ספרי המעסיק הוא משכורת (ולא טיפ), כפי שנקבע בפסק הדין מלון רנסנס נגד המוסד לביטוח לאומי (עב"ל 1349/01) מיום 14.8.2005, ולא פחות משכר המינימום.

תשלום לאחר ניתוק יחסי עבודה

לעתים משולם לעובד שכיר תשלום לאחר שנותקו יחסי העבודה, ויש לשלם בגינו דמי ביטוח. יש להבחין בין תשלום שניתן לאחר ניתוק יחסי עבודה אשר מוגדר כשכר עבודה (כגון: הפרשי שכר ובנוסף), לבין מצב שבו התשלום במהותו הוא פיצוי שניתן רק לאחר שנותקו יחסי העבודה ועקב ניתוקם (כגון: פיצויי פיטורין ופדיון ימי חופשה).

נקבע במוסד לביטוח לאומי שדמי הביטוח בעבור תשלום שכר עבודה למי שנותקו יחסי העבודה, ישולמו כמקובל לעניין מי שלא נותקו בעבורו יחסי העבודה, אך המועד שאליו ייוחס החיוב יהיה המועד שבו נותקו יחסי העבודה וחלוקת ה"תשלום הנוסף" תתבצע בהתאם. קביעה זו הובהרה על ידי המוסד לביטוח לאומי בבית הדין הארצי לעבודה בפסק דין שרון טופז ושרון זלצמן (עב"ל 574/07). התשלום בפועל של דמי הביטוח יהיה לפי מועד תשלום שכר העבודה.

מילוי טופס 101 וטופס 103

יש לבקש מכל עובד למלא טופס 101 מיד עם תחילת העבודה, לצרף צילום של תעודת הזהות שלו ומסמכים הקשורים לקצבאות שהוא מקבל מהמוסד לביטוח לאומי. טופס 103 ממלא מי שחל עליו צו הביטוח הלאומי בדבר סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים, בייחוד אם זה מקום עבודתו היחיד כ"שכיר".

יש להקפיד לדרוש דיווח מעודכן מדי שנה, לרבות פרוט ההכנסות הנוספות באופן ברור. כפי שיובהר בהמשך לעניין הקביעה אם מעסיקו של העובד הוא עיקרי או משני, חשוב לוודא שהעובד ממלא את הטופס כראוי וחותם עליו.

טופס 126 מקוון שמועבר למוסד לביטוח לאומי החל בחודש יולי 2016

במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב 2015 ו-2016), התשע"ה-2015 נוסף סעיף 355(א1) לחוק הביטוח הלאומי.

הנחיות פורסמו בחוזר מעסיקים 1463 בחודש יוני 2016 ועדכון פורסם ביולי 2016.

להלן ההוראות שעולות מהחוק, מהחוזר ומהסיכומים בישיבת ועדת העבודה והרווחה שדנה בחוק: לפי סעיף 355(א1) מעסיק או מי שמשלם פנסיה מוקדמת יגיש למוסד לביטוח לאומי באופן מקוון דין וחשבון על שכר עבודה או על פנסיה מוקדמת ששילם למי שבעדו הוא חייב או היה חייב בתשלום דמי ביטוח, למעט עובד במשק בית, במועדים אלה:

1. עד יום 18 ביולי בכל שנה - לגבי החודשים ינואר עד יוני של אותה שנה (שידור ראשון התבצע מיום 3 ביולי 2016).
 2. עד יום 18 בינואר בכל שנה - לגבי החודשים ינואר עד דצמבר של השנה שקדמה לה (שידור ראשון בחודש ינואר 2017).
- שידור טופס 126 שלעיל מתבצע לפי המידע הקיים, ללא צורך בהתאמות הנדרשות בדרך כלל לפני הגשת טופס 126 למס הכנסה. הנחיות לשידור הטופס מפורטות בחוזר.
3. עד יום 30 באפריל בכל שנה - לגבי שנת המס שקדמה לה, אלא אם ניתנה לכלל המעסיקים ארכה להגשת הדוח.

הכוונה בסעיף זה למבנה זהה למבנה הדיווח של טופס 126 שמשודר למס הכנסה פעם בשנה (בתוספת של מספר תיק הניכויים הפעיל במוסד לביטוח לאומי). הטופס האמור ישודר גם למוסד לביטוח לאומי במועד שהוא משודר למס הכנסה, ובגינו ממילא יתבצעו כל ההתאמות הדרושות לדיווחים השוטפים ולספרי המעסיק, כמקובל.

הגדרת עובד לעניין טופס 126 מקוון - סעיף 342 מחייב את המעסיק בתשלום דמי ביטוח בעד העובד. הכוונה לכל מי שהמעסיק חייב בתשלום דמי ביטוח בעדו, לרבות בעלי שליטה, ולרבות מבוטחים הנחשבים שכירים לפי צו הביטוח הלאומי בדבר סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים, למעט עובד במשק בית (שלא לצורך עסקו או משלח ידו של המעסיק).

פנסיה מוקדמת לעניין טופס 126 מקוון - פנסיה מוקדמת כהגדרתה בסעיף 345ב(א) היא פנסיה המשולמת לפני גיל פרישה לפי חיקוק או לפי הסכם עבודה, לרבות תשלום המשולם בשל אובדן כושר עבודה או בשל נכות.

מעסיקים שמגישים טופס 102 באופן לא מקוון - מעסיק שאין באפשרותו לשדר טופס 126 ידווח בטופס מקוון באינטרנט.

השפעה עקיפה על טופס 102 למוסד לביטוח לאומי - החל מהדיווח בעד חודש ינואר 2016 בוטל הדיווח בגב הטופס בעבור עובדים שאינם בעלי שליטה. חברות ימשיכו לדווח על משכורות בעלי השליטה בגב הטופס.

שינויים במס הכנסה - בעקבות תיקון חוק הביטוח הלאומי בוטלה הדרישה של מס הכנסה לדווח דיווח שלישוני של טופס 126 (דרישה שלא יושמה בפועל).

מס הכנסה רשאי לקבל מהמוסד לביטוח לאומי את המידע מטופס 126 שהועברו אל המוסד לביטוח לאומי לצורך קביעת שומה או עריכת ביקורת, רק אם נדרש, כמפורט בסעיף 140א לפקודת מס הכנסה (לדוגמה: לעריכת חישוב למס הכנסה שלילי).

בעת שידור טופס 126 יש קוד "מזהה פנקס". בשנת 2017 יש קוד שונה מאשר הקוד של שנת 2016 ויש לוודא שידור בקוד הנכון. בכל בעיית שידור טופס 126 סופי או חציוני, מומלץ לפנות למספר טלפון 02-6709970.

טופס בל/100 - פירוט שנתי של השכר וניכוי דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות לעובד ולמעסיק
טופס בל/100 הוא צילום מצב ליום מסוים והוא כולל פירוט שכר ותשלום דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות של 12 חודשים מכל מקורות ההכנסה, כאשר "תשלומים נוספים" מיוחסים בהתאמה לחודשים הרלוונטיים. לדוגמה, כאשר שולמו דמי הבראה או שולמו הפרשי שכר לחודשים קודמים. את הטופס (בל/100) יש לבקש מהמעסיק או ממשלם הפנסיה. תוכנות השכר מפיקות את הטופס על פי הוראות שקבלו מן המוסד לביטוח לאומי, עד שבע שנים רטרואקטיבית. המוסד לביטוח לאומי אינו מקבל טופס בל/100 אשר ממולא בכתב יד, אלא רק טופס מודפס וחתום על ידי המעסיק, עם ציון מועד הפקת הטופס וסימון של בית התוכנה. חשוב להקפיד על סימול הרכיבים החייבים בפריסה.

החל משנת 2016 אפשר לעדכן את הטופס באופן מקוון ישירות ממערכת השכר של המעסיק לסניפי ניסוי במוסד לביטוח לאומי במקום לשלוח תלושי משכורת וגם כדי לקצר את משך הטיפול בתביעה לגמלה. בשלב זה מתבצע השירות כניסוי בסניפי ביטוח לאומי מסוימים. עדיין לא כל בתי התוכנה ולשכות השירות ערוכים לשירות.

תיאום דמי ביטוח מראש והחזר דמי ביטוח בדיעבד

מבוטח שיש לו הכנסות משני עיסוקים או יותר (לרבות מפנסיה מוקדמת המשולמת לפני גיל פרישה), משלם דמי ביטוח על פי סדר החיוב המפורט להלן ובאופן המפורט להלן, אך לא יותר מההכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח וזכאי לשיעור מופחת רק פעם אחת:

1. מהכנסותיו כעובד שכיר המעסיק מנכה את דמי הביטוח.
2. כאשר הוא נכלל בהגדרת "עובד עצמאי" בחוק הביטוח הלאומי, הוא משלם דמי ביטוח בעד עצמו.
3. מהכנסות "פסיביות": הכנסות שאינן מעבודה כעובד שכיר או כעובד עצמאי (ואינן פטורות מדמי ביטוח על פי החוק או על פי התקנות), הוא משלם דמי ביטוח בעד עצמו.
4. מהכנסותיו מפנסיה מוקדמת כהגדרתה בחוק הביטוח הלאומי, משלם הפנסיה מנכה את דמי הביטוח.

פנסיה מוקדמת (פנסיה המשולמת לפני גיל פרישה)

פנסיה מוקדמת היא פנסיה המשתלמת מכוח חיקוק או הסכם עבודה לעובד או למי שהיה עובד בטרם הגיע לגיל פרישה, לאחר שפרש מעבודתו פרישה מוחלטת או פרישה חלקית, לרבות קצבה המשתלמת כאמור בשל נכות או בשל אובדן כושר עבודה מלא או חלקי.

אם אדם עובד כשכיר ויש לו גם הכנסות מפנסיה מוקדמת, אזי מקום העבודה שבו הוא עובד שכיר הוא המעסיק העיקרי ומשלם הפנסיה הוא "המעסיק המשני", גם אם בעבור מס הכנסה התיאום מבוצע באופן שונה.

אם משולמת פנסיה מוקדמת לגמלאי שהוא גם עובד שכיר, ו/או מקבל פנסיה מוקדמת ממקור נוסף, ו/או גם עצמאי, משלם הפנסיה מנכה מהמבוטח את השיעור המלא של דמי הביטוח, אלא אם המבוטח המציא למשלם הפנסיה אישור על ניכוי בשיעור שונה.

לעקרת בית שנסואה למבוטח ופטורה מתשלום דמי ביטוח, אין לערוך תיאום. עקרת הבית חייבת להודיע למשלם הפנסיה על כל שינוי שחל במעמדה במוסד לביטוח לאומי. עליה להודיע מיד על התחלת העבודה כשכירה כדי שמשלם הפנסיה ינכה דמי ביטוח מהפנסיה המוקדמת.

תיאום דמי ביטוח מראש בשיעור המופחת

עובד אצל שני מעסיקים או יותר (לרבות מי שמקבל פנסיה מוקדמת ממקור אחד או יותר), שהכנסתו אצל המעסיק העיקרי נמוכה מ-60% מהשכר הממוצע במשק, זכאי לתיאום דמי ביטוח. המעסיק (או משלם הפנסיה המוקדמת) מתבקש לערוך את התיאום בשיעור המופחת בעבור העובד לפי טופס בל/644 או לקבל מהעובד אישור שהופק באינטרנט, כדי לוודא שלא ינוכו מהעובד דמי ביטוח עודפים.

תיאום דמי ביטוח בשל הכנסה שעולה על ההכנסה המרבית

עובדים או מקבלי פנסיה מוקדמת שהכנסתם מעל ההכנסה המרבית החייבת בדמי ביטוח מקבלים אישור לתיאום דמי ביטוח לשנה השוטפת במוסד לביטוח לאומי לפי טופס בל/753 שנמצא באתר הביטוח הלאומי באינטרנט.

ביקורת המוסד לביטוח לאומי

המוסד לביטוח לאומי שומר לעצמו את הזכות לבדוק את הצהרת העובד או מקבל הפנסיה על הכנסתו אצל המעסיק העיקרי או משלם הפנסיה, על פי טופס 126 המדווח על ידי המעסיקים או משלמי הפנסיה. לכן המעסיק המשני או משלם הפנסיה אינם חייבים לבדוק את ההצהרה של העובד או של מקבל הפנסיה, אך הם חייבים לשמור את ההצהרות האמורות עם טופס 101 (או טופס 103), המעידים על הצהרת העובד על עבודה יחידה או על עבודה נוספת.

החזר דמי ביטוח בשיעור המופחת

כאשר לא נערך תיאום דמי ביטוח באופן שוטף, המבוטח רשאי לתבוע מהמוסד לביטוח לאומי החזר של דמי הביטוח ששולמו ביתר החל משנת המס הבאה.

החזר דמי ביטוח מעל ההכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח

החזר דמי ביטוח מעל ההכנסה המרבית ששולמו ביתר בשל תיאום שלא נערך מראש, מבוצע בסניפי המוסד לביטוח לאומי בתחום גבייה ממעסיקים (טופס 752). מבוטח שיש לו חשבון דמי ביטוח בגבייה בשל הכנסות מעסק, ממשלח יד או הכנסות פסיביות – אמור לקבל את החזר לאחר חישוב דמי הביטוח על הכנסות אלה.

ככלל, החזר מתבצע רק בעבור שנה שלמה ולא בעבור חלקי שנה. החזר בעבור השנה השוטפת מתבצע באמצעות קובץ זיכויים על ידי המעסיק אך ורק בהתאם לאישור שהתקבל מהמוסד לביטוח לאומי.

התיישנות של החזר דמי ביטוח

החזר דמי ביטוח בשל תיאום שלא נעשה מראש ניתן עד שבע שנים לאחור (לא כולל את השנה השוטפת).

החזר דמי ביטוח למקבל פנסיה מוקדמת

"פנסיה מוקדמת" (לרבות תקבול בשל אובדן כושר עבודה) כהגדרתה בחוק הביטוח הלאומי נחשבת "מעסיק משני", אף על פי שבמס הכנסה הפנסיה המוקדמת נחשבת למעסיק עיקרי לעניין תיאום מס. מבטוח שהוא עובד שכיר במקום אחד או יותר וגם מקבל פנסיה מוקדמת, או מבטוח שמקבל פנסיה מוקדמת מכמה מקומות, זכאי לקבל החזר דמי ביטוח לאומי. ההחזר הוא עד שבע שנים לאחור (לא כולל השנה השוטפת).

עובד עצמאי (או עובד שכיר ועצמאי) ו/או מי שיש לו הכנסות פסיביות, שיש לו גם פנסיה מוקדמת, זכאי לקבל החזר דמי ביטוח ששולמו ביתר מהפנסיה המוקדמת, לאחר שתיערך התאמה על כל הכנסותיו.

חישוב דמי ביטוח של עצמאי שהוא גם שכיר

מי שהוא עובד שכיר במקום עבודה אחד והוא גם עובד עצמאי (או שיש לו הכנסות פסיביות החייבות בדמי ביטוח), חישוב דמי הביטוח עד התקרה מבוצע בהפרשי השומה בתיק העצמאי שלו בביטוח הלאומי. אם נעשתה טעות במשכורת, אזי יש לפנות למוסד לביטוח לאומי כמקובל.

מעסיקי עובדים במשק בית

עד חודש יולי 2005 קיבל המוסד לביטוח לאומי גם דיווחים שנעשו בלי שנמסרו פרטים מלאים על עובדי משק בית. כיום, על פי הוראת המוסד לביטוח לאומי אי אפשר לדווח על העסקת עובד משק בית ללא פרטים מלאים של העובד. יש לבקש מן העובדים את הפרטים המלאים כדי שניתן יהיה לדווח ולשלם את דמי הביטוח.

יש לדווח גם על עובד תושב חוץ ולרשום את מספר הרכון במקום מספר תעודת זהות. יש לחשב את דמי הביטוח בשיעור המתאים בעד עובד תושב חוץ.

החל בחודש ינואר 2014, מטופל סיעודי שמעסיק עובד זר דרך חברת כוח אדם שמשלמת שכר לאותו העובד, פטור בתנאים מסויימים מתשלום דמי ביטוח לאומי על השלמת השכר שהמטופל משלם לעובד הזר (בין התנאים: התשלום לעובד הזר נעשה בהעברה בנקאית לחשבון העובד או בהמחאה לפקודת העובד, התשלום אינו עולה על סך של 3,000 ש"ח לחודש וקיים תיק העסקה במשק בית לאותו מטופל סיעודי).

מומלץ לוודא שלעובד האמור יש אשרת עבודה תקפה לעבוד באותו משק הבית (לא מומלץ להעסיק עובד שאינו חוקי אך מי שמעסיק עובד כאמור חייב לבטח אותו במוסד לביטוח לאומי).

יש לזכור שמעסיק שאינו משלם דמי ביטוח בעבור עובד עלול להידרש לשלם את דמי הביטוח בצירוף הצמדה וקנסות, ולעתים אף להיתבע להחזיר גמלה שהמוסד לביטוח לאומי שילם וישלם לעובד. כאשר העובד תובע גמלה, אשר ייתכן שלא היה זכאי לה בשל העובדה שהוא עובד במשק בית, עלול המעסיק להיחשד כמי שסייע לעובד לקבל גמלה שלא כדין אם לא דיווח כדין על העובד.

החל מהדיווח של חודש יולי 2010, מעסיקי עובדים במשק בית נדרשים לדווח על העובדים פעם ברבעון בעד הרבעון שקדם: ביום 20 ביולי, ביום 20 באוקטובר, ביום 20 בינואר וביום 20 באפריל. הדיווח כולל את פרטי העובד וכן את פירוט השכר ושעות העבודה בכל חודש. באתר הביטוח הלאומי באינטרנט אפשר לדווח מדי חודש.

מי מוגדר עובד משק בית?

המוסד לביטוח לאומי פרסם הוראות בחודש נובמבר 2008 כדי ליצור אחידות בטיפול במשק בית בין סניפי הביטוח הלאומי. ההוראות מופיעות באתר הביטוח הלאומי באינטרנט.

עובד במשק בית מוגדר במוסד לביטוח לאומי כמי שמועסק בעבודות שוטפות ורגילות במסגרת ביתו הפרטי של המעסיק או בעבודות ניקיון בבניין משותף. נכללים גם מי שעוסקים בטיפול בילדים, במבוגרים, בקשישים ובסיעודיים. לא נכללים מי שעוסקים בעבודות לצורך עסקו או משלח ידו של המעסיק.

מדובר בעבודות שבטבען נחוצות לשמירה על אחזקה תקינה ועל תפקוד משק הבית הפרטי (ולא העסק) ו/או הבניין המשותף וסיוע לבעל הבית הפרטי ו/או לבני ביתו בניהול משק הבית.

בין היתר נקבעו בהוראות מי שאינם כלולים בין העבודות במשק הבית: הוראה פרטית והנחיית סדנאות, גננים שעיקר עיסוקם בגננות וכן ניקיון ואחזקת עמדות, לרבות בתי כנסת.

הרשימה שמוצגת להלן אשר מופיעה באתר הביטוח הלאומי באינטרנט היא רשימה סגורה ויש לפעול לפיה בכל מקרה של ספק אם העובד עצמאי או עובד שכיר במשק הבית. לדוגמה, הזמנת עבודת סיוד בבית אינה כלולה בין העבודות המוגדרות כעבודות במשק הבית.

עבודה בבית העובד

בדרך כלל עובד שכיר מבצע עבודה אצל המעסיק. לעתים העבודה מתבצעת בביתו של העובד. וסביר שהוא מנהל עסק עצמאי. דוגמה לכך ניתנה בפסק דין פרפרה נגד המוסד לביטוח לאומי (ב"ל-41382-08-11, מיום 9.5.2012).

על פי ההוראות שפרסם המוסד לביטוח לאומי, כאשר העבודה מתבצעת בביתו של מבצע העבודה, הוא ייחשב עצמאי ולא עובד שכיר.

פנסיה מוקדמת מחו"ל

ככלל, פנסיה מוקדמת מחו"ל היא הכנסה שמקורה בסעיף 2 לפקודה ולכן היא חייבת בדמי ביטוח לפי הכללים החלים על הכנסה שאינה מעבודה. לסוג הכנסה זה אין פטור בסעיף 350 לחוק הביטוח הלאומי. בהתאם לכך, גם עולים חדשים ותושבים חוזרים ותיקים חייבים בדמי ביטוח על פנסיה מוקדמת אף שהם פטורים ממס ומדיווח על הכנסה זו לפי תיקון 168 לפקודה. נציגי לשכת רואי חשבון נפגשו עם מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי ועם הנהלת אגף הביטוח בעניין זה. הובטח לבחון את הנושא ולתקן את חוק הביטוח הלאומי.

עסקים משפחתיים ובעלי שליטה

על פי חוק הביטוח הלאומי, תקנותיו והלכות מפסקי דין, מפורטים להלן סוגי המבוטחים בעסקים משפחתיים, כדלקמן:

- העובד השכיר.
- העובד העצמאי.
- מי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי.
- עזרה הדדית טבעית בין בני משפחה - באותם המקרים בהם בני משפחה עוסקים בעבודה אצל בן המשפחה האחר והם אינם נחשבים כעובדים, כיוון שמדובר בעזרה בין בני המשפחה.

בפסק דין - פד"ע כ"ו 283 פייגלשטוק נ. המוסד לביטוח לאומי, דב"ע נג/ 78-0, מיום 11.11.93, נקבע:

"כאשר הצדדים הם קרובי משפחה, יש מקום לבחון בקפידה את טיב היחסים שנוצרו: יחסים וולונטריים, התנדבותיים או קשר חוזי להסדרת מערכת זכויות וחובות, ויש לתת את הדעת, בין היתר, לסימני היכר כגון מסגרת שעות העבודה, שכר ריאלי או 'סמלי' וכדומה".

המבחנים לקביעת המעמד של בעל שליטה בחברה שבשליטתו נקבעו בפסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה - עב"ל 2018/97, דב"ע נז/02-182 המוסד לביטוח לאומי נ' יוסף צבי גרוסקופף - שניתן באפריל 1999. פסק הדין מהווה בסיס להחלטות בביטוח הלאומי לעניין מעמד ולעניין סכום ההכנסה המזכה בגמלה.

בית הדין הארצי קובע בפסק דין גרוסקופף את המסקנות שלהלן:

1. הכלל הוא - שאדם המבצע עבודה בעבור חברה הוא "עובד" החברה.
2. על החריגים לכלל מוטלת חובת ההוכחה לעניין קיום יחסי עבודה, בין היתר במצבים שבהם קיימת קרבה משפחתית.

בפסק הדין גרוסקופף ערך בית הדין מבחנים, ובעזרתם קבע שהמבוטח שהוא בעל שליטה בחברה היה עובד שכיר בחברה. מבחנים אלו הפכו למבחנים מובילים בפסקי הדין בבתי הדין לעבודה, והמוסד לביטוח לאומי משתמש בהם כדי לקבוע את אופן ביטוחם של בעלי השליטה בחברות.

המבחן הראשון - האם ניתן להבחין בין תפקידו ופעילותו של בעל השליטה כ"עובד" לבין פעילותו כדירקטור, בעל מניות או קרוב משפחה.

המבחן השני - האם הסדר העבודה בחברה הוא אמיתי או פיקציה. כלומר האם בעל השליטה עובד בחברה בפועל.

המבחן השלישי - האם ניתן לקבוע מה היה "שכרו" של האדם כ"עובד":

- א. האם היה לתשלומים אופי של שכר?
- ב. האם יש עירוב נכסים? כלומר, האם נשמרת ההפרדה בין החברה לבין בעלי המניות בנכסים, בחובות ובהכנסות (האם יש הפרדה בפועל בהנהלת החשבונות בין חשבון משכורת לחשבון הלוואה, לחשבון משיכות וכדומה).

יישום הלכת גרוסקופף

מומלץ לשלם שכר וסוציאליות ולהתנהג כעובד שכיר ולא כבעלים, כדי שהביטוח הלאומי יכיר בפעילות הזו כמשכורת שמקנה גמלאות. כאשר המשכורת בסכומים שונים ואינה קבועה, בדרך כלל על פי רווחי העסק, עמדת הביטוח הלאומי שמדובר בשכר בסיס ובנוסחים שיש לפרוס בהתאם לתקנות.

סעיף 348 ולוח י"א לחוק הביטוח הלאומי, קובעים שדמי ביטוח בעד עובד שכיר ישולמו לפחות לפי משכורת בסכום שכר המינימום במשק לפי חוק שכר מינימום (חודשי, חלקי, יומי או שעתי). אין החרגה בסעיף האמור לבעלי שליטה או לבני משפחה.

שינוי מעמד מבעל שליטה בחברה לעצמאי

לפי הוראות שפרסם המוסד לביטוח לאומי בשנת 2009, כאשר בעל השליטה מדווח על משכורת כשכיר בחברה בשליטתו, והחברה אינה משלמת דמי ביטוח למוסד לביטוח לאומי באופן עקבי, ממושך ושיטתי, המוסד לביטוח לאומי רשאי לשנות את מעמדו של בעל השליטה לעצמאי ולגבות ממנו חובות שהחברה חייבת בגין משכורתו כאילו הייתה זו הכנסתו כעצמאי.

הרמת מסך ההתאגדות בחברה

בחוק ההסדרים לשנת 2017 נוסף סעיף 367 לחוק הביטוח הלאומי שלפיו הועמדו לרשות המוסד לביטוח לאומי מספר אמצעים אשר מקנים למוסד לביטוח לאומי אמצעי איפה אפקטיביים. בין היתר יכול המוסד לביטוח לאומי להרים את מסך ההתאגדות ולגבות חוב בדמי ביטוח במקרים שבהם חברה שהיה לה חוב בדמי ביטוח העבירה נכסים או פעילות ללא תמורה או בתמורה חלקית במטרה להתחמק מתשלום דמי הביטוח.

המועד שבו נבחן עובד שכיר לעניין זכאותו לגמלאות

להבדיל מהעובד העצמאי שמעמדו נבחן בעת פתיחת התיק במוסד לביטוח לאומי, מעמד העובד השכיר נבחן על פי רוב בעת הגשת תביעה לגמלה. כתוצאה מכך, ייתכן שמבוטח יראה עצמו במעמד של עובד במשך שנים רבות וכשיגיש תביעה לגמלה יתברר שמעמדו לא תאם לדיווח. לדוגמה: חברה דיווחה על אישה נשואה כשכירה בחברה שהיא ובעלה הם בעלי השליטה בה. אם יתברר שלא התקיימו יחסי עבודה בין האישה לבין החברה ואין היא נכללת בהגדרת "עובד עצמאי", היא אינה מבוטחת לגמלאות מחליפות הכנסה וייתכן שהיא תקבל קצבת אזרח ותיק (זקנה) כעקרת בית ולא כמבוטחת שעבדה. ככלל, מי שעובד בפועל זכאי לקבל דמי לידה, דמי פגיעה, תגמולי מילואים וכדומה, בין שמתקיימים יחסי עבודה ובין שהוא נכלל בהגדרת "עובד עצמאי". דמי אבטלה מקבל רק שכיר שמתקיימים לגביו יחסי עובד ומעסיק ושאינו בעל שליטה בחברת מעטים.

דמי אבטלה לבעלי שליטה ולבני משפחה של בעלי שליטה

בעלי שליטה בחברת מעטים אינם זכאים לגמלאות דמי אבטלה וזכויות בעת פירוק חברה, לכן אין לשלם דמי ביטוח בעד גמלאות אלה. בן זוג שאינו מחזיק במניות חברה בה בן זוגו נחשב כבעל שליטה, יכול בתנאים מסויימים להיחשב כעובד ולא כבעל שליטה.

כאשר בת זוגו של בעל השליטה מועסקת בחברה שבשליטת בעלה (נכון גם כאשר בן הזוג עובד אצל בעלת השליטה) ואין לה מניות (או שליטה) בחברה במישרין או בעקיפין (הכוונה בפסיקה לשליטה בעקיפין: לפי התנהלות בני הזוג ומידת השפעת בת הזוג וסמכויותיה בחברה), אין לדווח עליה כבעלת שליטה בטופס 102 המדווח למוסד לביטוח לאומי מדי חודש, אלא כעובדת שכירה, כפוף לקיום יחסי עובד ומעסיק כהלכתם בין בת זוגו של בעל השליטה שאין לה כלל מניות בחברה, לבין החברה.

ככלל, כאשר לכמה בני משפחה יש מניות בחברת מעטים, מחברים את אחוזי המניות של כולם ומחלקים במספר בני המשפחה. אחוז נמוך מ-10% מאפשר לקבל דמי אבטלה, כפוף כמובן לקיום יחסי עבודה וליתר התנאים המזכים בדמי אבטלה.

זכאות בעלי שליטה לגמלאות הביטוח הלאומי

מאז התיקון בחוק שהוציא את בעלי השליטה מהביטוח בענף אבטלה ובזכויות בפירוק חברה המוסד לביטוח לאומי ובתי הדין כמעט ואינם נדרשים לקבוע את מעמדם של בעלי השליטה. כל זאת כאשר ברור מעל לכל ספק שההכנסה המהווה בסיס לגמלה מקורה בעבודה, וכאשר המשכורת שמושך בפועל בעל השליטה היא משכורת ראויה, שמקורה בעבודה האמורה ומשולמת לפי כללים ברורים, ואין שינויי שכר קיצוניים סמוך לפני הגשת התביעה לגמלה.

לצורך החלטה בתביעה לגמלה של בעלי שליטה, פקיד התביעות שולח שאלון לתובע הגמלה לברור אופי העבודה על פי המבחנים בפסק דין גרוסקופף ומבקש דף בנק עם הוכחה על הפקדת 3 משכורות אחרונות (לשאלון זה יש להתייחס כחלק מהתביעה. אי מתן מענה במועד ישלול את הזכאות, והתביעה תידחה).

המוסד לביטוח לאומי ממשיך לבדוק ולחקור כאשר קיים ספק באשר לעצם עבודתו של בעל השליטה, וכאשר המשכורת אינה סדירה או אינה משולמת בפועל לבעל השליטה.

פקיד הביטוח הלאומי בודק בין היתר את הזכאות לגמלה כאשר תקופת העבודה קצרה; במצב של עזרה משפחתית; כאשר משולמים תשלומים שאינם כנגד עבודה; כאשר העבודה אינה חיונית; או שאינה נחוצה (במקום בעל השליטה אין צורך להעסיק עובד בשכר); כאשר יש שינויים גדולים במשכורתו של בעל השליטה; כאשר בעל השליטה אינו מושך את המשכורת בפועל והוא ביתרה גדולה בחברה; וכאשר החברה חייבת דמי ביטוח למוסד לביטוח לאומי.

מבחנים בהעסקת בן משפחה

כאשר הצדדים הטוענים ליחסי עבודה הם בני משפחה, בית הדין בוחן בקפידה רבה את טיב היחסים. לכן, במקרים של העסקת בני משפחה, יש לדאוג לקיומם של מספר עקרונות מצטברים שפורסמו על ידי המוסד לביטוח לאומי:

1. מתבצעת עבודה בעסק או במפעל. יש לוודא שלא מדובר ביחסים וולונטריים התנדבותיים במסגרת עזרה טבעית בין בני משפחה, אלא בקשר חוזי להסדרת מערכת זכויות וחובות בין עובד ומעסיק.

2. העבודה מתבצעת באופן סדיר (ולא מדי פעם בפעם כשיש צורך).

3. העסקת בן המשפחה מתבצעת בעבודה שאילולא עשה אותה בן המשפחה - הייתה נעשית בידי עובד אחר. כלומר, העבודה נחוצה וחיונית. יש לתת את הדעת, בין היתר, לסימני היכר כגון מסגרת שעות העבודה, שכר ריאלי ולא "סמלי" וכדומה.

הדיווח למוסד לביטוח לאומי מבוצע באופן שוטף, ולעתים אין המבוטח או מעסיקו מודעים לכך שאין התאמה בין הדיווח כפי שהם רואים אותו לבין המעמד במוסד לביטוח לאומי. בעניין זה, מעמדם ובסיס השכר הקובע של מבוטחים שכירים נבחנים רק בדיעבד, בדרך כלל בעת בקשת גמלה מן המוסד לביטוח לאומי.

קרוב משפחה שטוען שהיחסים בינו לבין קרובו חורגים מגדר עזרה משפחתית הדדית, חובת ההוכחה מוטלת עליו, ועליו לשכנע את המוסד לביטוח לאומי כי קיימת מערכת חוזית של חובות וזכויות המאפיינת עובד שכיר.

כאשר מוגשת תביעה לגמלה מחליפת שכר (כגון, תביעה לדמי לידה), בוחן המוסד לביטוח לאומי את המתאם בין השכר המדווח לבין הפקדת הכספים. אם טרם הפסקת העבודה הייתה העלאת שכר לעובדת, אזי יש להביא ראיות מתאימות המעידות כי העלאת השכר אמיתית.

בני זוג העובדים בעסק משותף (שאינו מאוגד כחברה)

תקנה 24 להוראות המיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח מחייבת יחס חלוקה בין בני זוג העובדים בעסק משותף. ההכנסה של כל בן זוג שמובאת בחשבון לעניין דמי ביטוח כפופה להכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח.

עמדת המוסד לביטוח לאומי היא שחלוקת הכנסה בין בני זוג על פי תקנה 24 האמורה אפשרית רק אם בת הזוג עונה לכללים של "עובדת עצמאית".

בני זוג המדווחים על הכנסתם על פי תקנה 24 האמורה וההכנסה מחולקת ביניהם, רשאים להצהיר על יחס החלוקה (לפי התקנה) עד ליום 30 באפריל בכל שנה, למעט בעת זכאות לקצבת אזרח ותיק.

מצבים שבהם בת זוג שכירה בעסק של בעלה (בעסק שאינו מאוגד כחברה)

אין מניעה חוקית כי אישה יתחשב עובדת שכירה של בעלה (בעסק פרטי). בת זוג נחשבת לשכירה בעסק של בעלה אך ורק אם מתקיימים ביניהם יחסי עבודה כהלכתם.

החזר דמי ביטוח כתוצאה משינוי מעמד בדיעבד

אדם שמועסק על ידי בן משפחה שלא באופן סדיר (יותר כעזרה משפחתית מאשר עבודה נחוצה וחיונית), שכל הנראה לא היה מועסק במקומו עובד אחר בשכר, אינו נחשב עובד שכיר על פי חוק הביטוח הלאומי. מכאן, שאין מקום לדווח על בן המשפחה כעל עובד שכיר, שכן העובד לא ייחנה מגמלאות הביטוח הלאומי, ולא יוחזרו למעסיק ולעובד דמי הביטוח, אלא לפי כללים שפורטו בחוזר פנימי של הביטוח הלאומי מיום 21 באוגוסט 2007.

העיקרון המנחה בגיבוש הכללים הוא שהכנסה אשר דווחה כהכנסת עבודה של בן משפחה שלא הוכר כשכיר - היא הכנסה חייבת של המעסיק, שכן היא הוכרה כהוצאה מוכרת. דמי הביטוח יוחזרו כפוף לאישור מתאים ממס הכנסה כי הוצאות השכר של המעסיק הופחתו, כפוף להגשת דוחות מתוקנים במוסד לביטוח לאומי וכפוף לתקופת ההתיישנות.

השלכות הקמת חברה על ידי שכיר או על ידי עצמאי

בטרם תתקבל החלטה אם לעבור ולפעול באמצעות חברה מומלץ לבחון את כל ההשלכות והעלויות. בתנאים מסוימים הקמת חברה לא רק שלא תשרת את אינטרס החיסכון של היחיד אלא אף תפגע נגדו.

בחנית התארגנות באמצעות חברה חייבת להיעשות בשיקול דעת מעמיק, תוך חישובי עלות-תועלת ונטילת הסיכונים שמקצתם מפורטים להלן:

1. עצמאי, שכיר, או בעל שליטה - לכל אחד מאלו דרך התארגנות שונה והשלכות מיסוי שונות (לרבות חובת דיווח מפורט למע"מ).
2. לעתים הסכום הנחסף בשל העברת הפעילות לחברה עולה על הוצאות תפעול החברה.
3. קיימת חשיפה לטענות מצד פקיד השומה והמוסד לביטוח לאומי כדוגמת טענת המלאכותיות.
4. העברת פעילות עסקית של עצמאי לחברה היא בבחינת אירוע מס. לפיכך, יש להעביר את הפעילות בצורה מסודרת בהתאם להוראות פקודת מס הכנסה. בהקמת חברה והעברת פעילות מעסק של יחיד לחברה, יש להתחשב גם בהעברת נכסים לא מוחשיים, דוגמת מוניטין, ידע וכדומה.

5. בדוח מבקר המדינה לשנת 2016 הנחה המבקר את המוסד לביטוח לאומי לבחון במסגרת ביקורת הניכויים, אם המעסיק מפריש כחוק את דמי הביטוח בעבור כל העובדים, לרבות נושאי תפקידים בכירים שהתגמול בעבור עבודתם משולם באמצעות חברת ארנק.
6. בחוק ההסדרים לשנת 2017 מוקדש פרק שלם למיסוי רווחי חברה. החוק כולל שלושה תיקונים

כדלקמן:

- 6.1 נוסף סעיף 3(ט) לפקודה שלפיו משיכות של בעלי מניות יחויבו במס.
- 6.2 נוסף סעיף 62א לפקודה המחייב בתנאים מסויימים הכנסת חברות ארנק כאילו היו הכנסות היחיד.
- 6.3 סעיף 77 לפקודה תוקן ולפיו רשאי פקיד השומה לחייב במס כדיווידנד הכנסות חברה שלא חולקו לבעלי המניות בתנאים מסויימים.
- המוסד לביטוח לאומי טרם פרסם את עמדתו בעניין השלכות התיקונים האמורים על החבות בדמי ביטוח ועל הזכאות לגמלאות.
7. לפי סעיף 348 ולוח י"א בחוק הביטוח הלאומי כל עובד שכיר חייב לקבל משכורת לפחות לפי שכר מינימום (חודשי, חלקי, יומי או שעותי), ללא החרגת הסעיף לגבי בעלי שליטה. כלומר יש לשלם משכורת לבעל השליטה שעובד בחברה כשכיר לפחות לפי חוק שכר מינימום (שווי רכב אינו נכלל בתוך שכר המינימום).
8. מומלץ לחברה לשלם משכורת ראויה לבעל השליטה כפוף ליכולתה מבחינת הכנסות וכפוף לקיומם הכלליים לפי פסק דין גרוסקופף.
- הפחתת משכורת לצורך חישובים כלכליים בלבד עלולה לפגוע בזכאות לגמלאות מחליפות הכנסה כגון דמי פגיעה בעבודה, קצבת נכות מעבודה, קצבת תלויים (לא למנה שבן זוגה מת כתוצאה מפגיעה בעבודה, ובתנאים מסויימים גם לאלמן), דמי לידה, דמי תאונה ותגמולי מילואים.
9. בעל שליטה שמושך משכורת נמוכה, חייב לבדוק היטב את הכיסוי הביטוחי לאובדן כושר עבודה בחברת ביטוח. הגדלת כיסוי ביטוחי בעתיד כפופה להצהרת בריאות חדשה.
10. בעל שליטה שמפקיד לקרן פנסיה חייב לבדוק את הכיסוי הביטוחי למצב של אובדן כושר עבודה.
11. במעבר של שכיר לפעילות באמצעות חברה, צריך לתקן את הסכם העבודה. תוך כדי השינויים בהסכם העבודה הזכויות עלולות להיפגע, בין במודע או שלא במודע.
12. עצמאי שמעסיק עובדים שמעביר את עיסוקיו לחברה חייב לשמור על רציפות זכויות העובדים בעת העברתם לחברה.
13. בעל שליטה בחברת מעטים אינו זכאי לדמי אבטלה ואינו זכאי לזכויות מן המוסד לביטוח לאומי כעובד שכיר בעת פירוק החברה שבשליטתו, והוא אינו משלם דמי ביטוח לאומי בעד ענפי ביטוח אלה.
14. חשיפה לשיבוב - בהתאם לסעיף 82(א) לפקודת הנזיקין (נוסח חדש), התשכ"ח-1968, כאשר עובד שנפגע בעבודה זכאי לפיצוי ממעסיקו (שאחראי לנזק אשר נגרם לעובד), יש לנכות מסכום הפיצוי את סכום הגמלה שהעובד מקבל מן המוסד לביטוח לאומי בשל אותה פגיעה בעבודה. בהתאם לסעיף 328 לחוק הביטוח הלאומי בשילוב סעיף 82 לפקודת הנזיקין, אין המוסד לביטוח לאומי רשאי לתבוע "תביעת שיבוב" כנגד צד שלישי שהוא מעסיקו של האדם שניזוק, שדיווח על העובד למוסד לביטוח לאומי ושילם את דמי הביטוח כדן, אם רשלנותו גרמה נזק לעובדו.

כאשר השכיר נותן שירות למעסיק באמצעות חברה בבעלותו ודרכה משולמים תשלומי דמי הביטוח, נוצרת חשיפה למעסיק בפועל שאצלו מתקיימים יחסי עבודה לפי דיני העבודה, ושאינו מי שמשלם את דמי הביטוח.

15. שינוי מעמד - כאשר מבוטח משנה מעמד מעובד עצמאי לעובד שכיר הוא חייב להודיע למוסד לביטוח לאומי בכתב. כל עוד לא שונה המעמד במוסד לביטוח לאומי, ההכנסות לעניין דמי הביטוח מתחלקות באופן יחסי על פני כל התקופה שבה המבוטח "עובד עצמאי".

16. דיני עבודה - בעל שליטה חייב לרשום את ימי המחלה וימי החופשה שצבורים לו על פי דיני עבודה, וכפוף לביקורת על יישום חוקי העבודה.

17. זכאות לדמי תאונה - תנאי לזכאות לדמי תאונה מהמוסד לביטוח לאומי הוא שהנפגע אינו זכאי לדמי מחלה ממעסיקו, או לתשלום מכוח חיקוק או קופת גמל או חברת ביטוח מטעם המעסיק. בעל שליטה זכאי לדמי מחלה, לפחות על פי חוק.

LLC הכנסות חברת

המוסד לביטוח לאומי פרסם ביום 22.1.2017 הוראות לסניפים בעניין הכנסות מארצות הברית מתאגיד מסוג LLC.

בעקבות ישיבות שקיים המוסד לביטוח לאומי עם רשות המסים הגיע המוסד לביטוח לאומי למסקנה כי דין הכנסות מחברת LLC כדין הכנסות שמקורן מדיווידנד של חברה רגילה (ולא של חברה משפחתית) ולפיכך, הוראות סעיף 373א לחוק הביטוח הלאומי אינן חלות על הכנסות אלה ולכן ההדיווידנד האמור אינו חייב בדמי ביטוח החל משנת 2008 ואילך.

חברת בית, חברה משפחתית וחברה שקופה

בחברת בית, בחברה משפחתית ובחברה שקופה, לפי סעיפים 64 עד 64א1 לפקודה, בהתאמה, רואים את הכנסתה החייבת של החברה כחייבת במס הכנסה בידי בעלי המניות (בחברה משפחתית - הנישום המייצג), ואילו רווחים שחולקו בפועל לבעלי המניות, רואים אותם כאילו לא חולקו לעניין החיוב במס, על פי פקודת מס הכנסה.

הוספת סעיף 373א לחוק הביטוח הלאומי בשנת 2008

החל משנת 2008 נוסף סעיף 373א לחוק הביטוח הלאומי. על פי הסעיף האמור, כאשר חברה משפחתית, חברת בית או חברה שקופה מפיקות הכנסה חייבת לפי סעיף 1 לפקודה בשנת מס פלונית, רואים את ההכנסה האמורה כאילו חולקה בסוף אותה שנת המס לבעלי המניות. זאת גם אם ההכנסה טרם חולקה בפועל, והכול בהתאם לזכאותם היחסית ברווחי החברה (לרבות בחברה משפחתית). על פי חוזר 1368 מחודש מארס 2008, הכנסות מדיווידנדים שמקורן בחברה משפחתית או בחברת בית או בחברה שקופה, חייבות בדמי ביטוח בסוף אותה שנה שבה הופקה ההכנסה, ולא במועד חלוקת הדיווידנד בפועל כפי שהיה עד 2007. רווחי החברה המשפחתית אמורים להיות מחולקים בין בעלי המניות בחברה לפי חלקם היחסי ברווחי החברה.

כלומר, על פי החוזר, התיקון התאים את מועד החיוב בדמי הביטוח למועד החיוב במס הכנסה, וההכנסה החייבת בדמי ביטוח הושוותה להכנסה החייבת במס הכנסה, למעט הכנסה הפטורה מדמי ביטוח עד לשיעור 25% מן השכר הממוצע במשק. על פי החוזר, שיעור דמי הביטוח הוא 12%.

להלן דוגמה מן החוזר:

לחברה משפחתית ארבעה בעלי מניות, ולכל בעל מניות 25% מהרווחים.

רווחי החברה המשפחתית שיוחסו לבעל מניות אחד לצורך מס הכנסה היו 200,000 ש"ח. לצורך ביטוח לאומי תיוחס הכנסה שנתית של 50,000 ש"ח לכל בעל מניות. החיוב בדמי ביטוח בשיעור 12% לכל בעל מניות יהיה כדלהלן:
החלק הפטור בשנת 2008 (25% מהשכר הממוצע במשק) - 22,980 ש"ח לשנה, והחלק החייב - 27,020 ש"ח לשנה.

מיסוי רווחי חברה - השלכות על הביטוח הלאומי

חוק ההסדרים לשנת 2017 קובע כמה תיקונים בפקודת מס הכנסה במסגרת הפרק מיסוי רווחי חברה. נוספו לפקודת מס הכנסה סעיפים 3(ט) ו-62א ותוקן סעיף 77 לפקודה. לתיקוני החקיקה האלה יש השלכות רבות על החבות בדמי ביטוח ועל זכאות מבוטחים לגמלאות.

חוק הביטוח הלאומי בהקשר למיסוי רווחי חברה

ככלל, חוק הביטוח הלאומי חל על הכנסות שמקורן בסעיפי 2 לפקודה (למעט בחברה משפחתית ובחברת בית). כלומר, רק אם מקור ההכנסות הוא בסעיף 2 לפקודה, ההכנסות האלה כפופות לחיוב בדמי ביטוח. לדוגמה, סעיף 3(ט) לפקודה כפוף לחוק הביטוח הלאומי כיוון שהוא אינו נחשב סעיף מקור. המקור לחיוב במס נמצא בסעיף 2 לפקודה.

כאשר ההכנסה של היחיד מסווגת בשומת המס כדיווידנד שחייב במס מוגבל לפי סעיף 125ב לפקודה, הדיווידנד אינו חייב בתשלום דמי ביטוח מכוח סעיף 350א(א) לחוק הביטוח הלאומי.

סיווג ההכנסה בשומת המס מעסק או ממשלח יד לפי סעיפים 2(1) או 2(8) לפקודה, יגרום לחיוב אוטומטי של דמי ביטוח כאשר תגיע למוסד לביטוח לאומי שומת המס של היחיד, כל עוד לא תצא הוראה מפורשת אחרת מטעם המוסד לביטוח לאומי.

לעניין חיוב בדמי ביטוח של הכנסת עבודה לפי סעיף 2(2) לפקודה, נקבע בסעיף 342 לחוק הביטוח הלאומי שהמעסיק חייב בתשלום דמי ביטוח בעד העובד.

- ההכנסות מהמקורות המפורטים בסעיף 2 לפקודה מהווים בדרך כלל בסיס למבחני הכנסות בגמלאות לפי חוק הביטוח הלאומי ובגמלאות לפי חוקים אחרים.
- הגדלת הכנסה של עובד עצמאי לאחר שהוא נפגע בעבודה אינה רלוונטית לעניין גמלאות דמי הפגיעה בשל כללי הגמלה החוסמת.
- עובד עצמאי שאינו רשום במוסד לביטוח לאומי אינו מבוטח לענף פגיעה בעבודה.
- פיגור בתשלום דמי ביטוח עלול לשלול זכאות לדמי לידה והורות ולגמלאות רבות אחרות.

חברות ארנק בדוח מבקר המדינה בהקשר לביטוח הלאומי

כאשר יחיד מבצע פעולות על ידי חברת מעטים שבשליטתו, הוא מחוייב באופן אישי במס רק אם משך דיווידנד, או משכורת, או דמי ניהול וכדומה. היחיד נהנה מהמיסוי ה-דו שלבי של החברה. חברות כאלה, בתנאים מסויימים, נקראות "חברות ארנק".

בלי קשר לחוק ההסדרים לשנת 2017, הנחה דוח מבקר המדינה לשנת 2016 את המוסד לביטוח לאומי לבחון במסגרת ביקורת הניכויים אם המעסיק מפריש כחוק את דמי הביטוח בעבור כל העובדים, כולל נושאי תפקידים בכירים שהתגמול בעבור עבודתם משולם באמצעות חברת ארנק.

1. המוסד לביטוח לאומי אמור לבחון במסגרת ביקורת נכונים אם מתקיימים יחסי עבודה בין החברה לבין נושאי המשרה שלה שפועלים במסגרת חברות ארנק, לפי המבחנים המסורתיים של יחסי עובד ומעסיק.
 2. המוסד לביטוח לאומי פונה, לדוגמה, לחברות ציבוריות שלגביהן המידע על נושאי המשרה מופיע בפרסום גלוי באינטרנט, ואמור לבחון קיום יחסי עבודה בין החברה לנושאי המשרה שפועלים באמצעות חברות ארנק.
- חשוב להזכיר את תיקון סעיף 369 לחוק הביטוח הלאומי בהקשר לדיווח בחסר על המשכורת של נושא המשרה בחברת הארנק, למקרה של תביעה לגמלה של נושא המשרה.

סעיף 373א לחוק הביטוח הלאומי אינו כולל את סעיף 62א לפקודה

ככלל, חוק הביטוח הלאומי חל על הכנסות של יחידים ואינו חל על הכנסה של חברות. באופן חריג חל סעיף 373א לחוק הביטוח הלאומי על חברות שקופות הכלולות בסעיפים 64 עד 64א לפקודה. כלומר, סעיף 373א לחוק הביטוח הלאומי אינו חל על סעיף 62א לפקודה.

לעניין החיוב בדמי ביטוח של סכומים שנמשכו בפועל מחברות שקופות, קבעו פסקי דין לפני חקיקת סעיף 373א לחוק הביטוח הלאומי כי חל חיוב דמי ביטוח רק בעת חלוקת ההכנסה בפועל. אין חולק כי בהשקפת הכנסת החברה לפי סעיף 62א לפקודה הרווחים נמצאים בחברה ולא עברו ליחיד.

השפעת הגדלת ההכנסות של היחיד על הזכאות לגמלאות

ברוב הגמלאות של הביטוח הלאומי ואף בגמלאות לפי חוקים אחרים יש מבחני הכנסה לזכאות לגמלה. ההכנסות שמובאות בחשבון במבחן ההכנסות הן בדרך כלל ההכנסות מהמקורות המפורטים בסעיף 2 לפקודה.

גם הכנסות הפטורות ממס, ו/או פטורות מדמי ביטוח, ו/או הכנסות מחו"ל שפטורות מדיווח לצורכי מס, מובאות בחשבון בקביעת גמלה. לדוגמה, סעיף 350(א) לחוק הביטוח הלאומי קובע שהכנסה מדיווידנד בחברה רגילה אינה חייבת בדמי ביטוח, אך לא קבע עמדה דומה לעניין הגמלאות.

חוק הביטוח הלאומי מטיל קנסות כבדים על מי שמעלים מידע מן המוסד לביטוח לאומי, על מי שתובע גמלאות שלא כדין ועל מי שאינו מדווח למוסד לביטוח לאומי על שינוי בתנאים המשפיעים על זכאותו לגמלאות.

הוספת סעיף קטן (ט) לסעיף 3 לפקודה

הסעיף החדש מחייב במס את בעל המניות המהותי בגין משיכות שלו או של קרובו בחברה, או בגין העמדת נכס של חברה לשימושם במישרין או בעקיפין כמפורט בחוק, כהכנסה מדיווידנד, כאשר יש רווחים בחברה לפי סעיף 302(ב) לחוק החברות.

אם אין רווחים כאמור ומתקיימים יחסי עובד ומעסיק - החיוב יהיה כהכנסת עבודה, ואם לא מתקיימים התנאים שלעיל, החיוב יהיה כהכנסה מעסק או ממשלח יד. הסעיף אמנם אינו מפנה למקורות בסעיף 2 לפקודה אך כפי שעולה מעמדת מס הכנסה מדובר בהכנסות שמקורן בסעיף 2 לפקודה.

מועד החיוב במס בגין משיכת כספים מהחברה יהיה בתום שנת המס שלאחר השנה שבה נמשכו הכספים, ומועד החיוב במס בהעמדת נכס לשימוש בעל המניות המהותי או קרובו יהיה בתום כל שנת מס עד למועד שבו הושב הנכס.

כאשר אין בחברה עודפים לסוף שנת המס ובעל השליטה שכיר, הביטוח הלאומי יקבל דיווח על המשכורת כשיקבל את השומה ממס הכנסה ותתעורר אי התאמה בתנאים בין המשכורת שמדווחת בשומה ובין המשכורת שדווחה בטופס 126.

לאור האמור לעיל, פתרון אפשרי הוא דיווח לקראת סוף השנה על בונוס שנתי תוך כדי פריסה לעניין תשלום דמי הביטוח בהתאם לתקנות פריסת שכר.

כאשר אין בחברה עודפים ולא מתקיימים יחסי עבודה בין החברה לבעל המניות המהותי שנמצא ביתרת חובה, מדובר בחיוב של דמי ניהול. אם ממילא בעל השליטה יחוייב בדמי ביטוח כעובד עצמאי, כדאי לעדכן מעמד כעובד עצמאי ולשלם את מקדמות דמי הביטוח עוד בתוך שנת המס, למקרה של פגיעה בעבודה (ולעניין הגמלה החוסמת).

הוספת סעיף 62א לפקודה בעניין השקפת חברת ארנק לצורך מס

סעיף 62א(א) קובע מצבים שבהם הכנסה חייבת של חברת מעטים תיחשב כהכנסה אישית של בעל המניות המהותי של החברה (להלן: "היחיד").

הסעיף אינו חל אם היחיד הוא בעל מניות מהותי במישרין ובעקיפין בחבר בני האדם האחר, או שותף בו [לעניין סעיף 62א(2)], ועל שותף בשותפות שנותן שירות לאותה השותפות.

סעיף 62א(1) - אם היחיד או חברת המעטים שבבעלותו הם נושאי משרה בחבר בני אדם אחר, תיחשב הכנסת חברת המעטים כהכנסת היחיד כאשר ההכנסה נובעת מפעילות היחיד בנושא משרה בחבר בני האדם האחר, או מעניק לו שירותי ניהול וכיוצא באלה, כמפורט בסעיף. ההכנסה תיחשב כהכנסה מיגיעה אישית לפי סעיף (1), (2) או (10) לפקודה.

דוגמה להכנסות שאינן ממשכורת - דמי ניהול ושכר דירקטורים.

סעיף 62א(2) - כאשר היחיד מעניק באמצעות חברת המעטים שבבעלותו שירותים לאדם אחר או לקרובו של האדם האחר, הכנסת חברת המעטים תיחשב כהכנסת היחיד מיגיעה אישית לפי סעיף (2) לפקודה, כאשר ההכנסה נובעת מפעולות היחיד שהן מסוג הפעולות הנעשות בידי עובד בעבור מעסיקו.

סעיף 62א(3) - הסעיף מרחיב את סעיף 62א(2) וקובע חזקות למצבים המפורטים בסעיף, שכאשר הם מתקיימים, יראו את פעולות היחיד כפעולות הנעשות בידי עובד בעבור מעסיקו, על אף כל דין או הסכם, גם אם לא מתקיימים יחסי עובד ומעסיק לפי דיני העבודה (כמו למשל בעל שליטה מהותי שהוא רופא שנותן שירות בעיקר לקופת חולים אחת, או בעל שליטה מהותי שהוא סוכן ביטוח שעובד בעיקר עם חברת ביטוח אחת).

לעניין חלופה זו נקבע בפירוש בסעיף 62א(3) שהסעיף חל לצורך "דיני המס" בלבד.

מדובר בבעל מניות מהותי או עובדיו (כמפורט בסעיף), שנותנים שירות דרך חברת מעטים שבשליטת בעל המניות המהותי, לגוף אחד (במישרין או בעקיפין) במשך 30 חודשים לפחות מתוך 4 שנים רצופות וההכנסה מהמקור הזה היא 70% לפחות מההכנסה הכוללת של החברה או ההכנסה החייבת של החברה, בשנת המס (למעט חריגים, כגון רווחי הון או דיווידנדים).

כיוון שמדובר בחזקות חלוטות לעניין הפיכת הכנסת חברה להכנסת היחיד ממשכורת, גם כאשר לא מתקיימים יחסי עובד ומעסיק - עצמאי יהפוך לשכיר מכוח הסעיף לעניין הפקודה באותו חלק ההכנסה שנובע מאותם יחסי עובד ומעסיק.

במקרה כזה, סיווג ההכנסה כהכנסת עבודה לפי סעיף 2(2) לפקודה (ללא תשלום ה"משכורת" בפועל וכאשר אין מתקיימים יחסי עבודה) אינו יכול להטיל אחריות לדיווח ולתשלום דמי ביטוח על ה"מעסיק". החוק מחריג סעיף זה לעניין דיני המס בלבד. יש לשים לב כי בעת קליטת השומה ממס הכנסה קיים במוסד לביטוח לאומי מנגנון אוטומטי (כברירת מחדל) של הפיכת הכנסה שמגיעה בשומה כהכנסת עבודה להכנסה שאינה מעבודה, כשאינן דיווח מקביל בטופס 126. כאמור לעיל, בהקשר לבחינת יחסי העבודה, המוסד לביטוח לאומי אמור לבדוק קיום יחסי עובד ומעסיק בהקשר לחברות הארנק במסגרת ביקורת ניכיים ובפנייה למעסיקים שקיים לגביהם מידע במוסד לביטוח לאומי.

יישום טכני של סעיף 62א לפקודה

ההכנסות של היחיד, שמקורן בחברת הארנק, יופחתו מההכנסות בדוח ההתאמה בחברה לצורך העברתם לבעל השליטה לצורך דיווח למס הכנסה. שאר ההכנסות ממקורות אחרים יישארו בחברת המעטים. בדוח האישי של היחיד לשנים 2017 ואילך אמור להיות שדה חדש אינפורמטיבי שיקלוט את הסכום שעבר מדוח ההתאמה של חברת המעטים. סכום זה יפוצל בדוח בין השדות הרלוונטיים של יגיעה אישית, כמשלח יד או כמשכורת. כאשר בעל השליטה משך משכורת או דמי ניהול בחברת הארנק ודיווח עליהם כדין למס הכנסה ולמוסד לביטוח לאומי, רק ההפרש, אם קיים הפרש, אמור להיות מחוייב במס ובדמי ביטוח.

תיקון סעיף 77 לפקודה

עניינו של הסעיף בחיוב רווחי חברה מסוימים כדיווידנד, גם אם לא חולקו בפועל ליחיד. לעניין החיוב בדמי ביטוח, דיווידנד שחייב במס לפי סעיף 125ב לפקודה בשיעור מס מוגבל (בין אם בשיעור 30% מס ובין בשיעור 25% מס לפי הוראת השעה), אינו חייב בתשלום דמי ביטוח, אך ההכנסה מהדיבידנד מובאת בחשבון בקביעת גמלאות.

התיישנות חובות והתיישנות החזרי דמי ביטוח במוסד לביטוח לאומי

ביום 1.1.2015 נכנס לתוקף תיקון 159 לחוק הביטוח הלאומי (להלן: "תיקון 159"), לפיו דרישות לתשלום חוב דמי ביטוח לאומי יתבצעו בתוך שבע שנים לכל היותר ממועד קיומו של החוב, בהתניות והוראות מעבר המפורטות בתיקון לחוק. התיקון לחוק חל גם על דמי ביטוח בריאות בהתאם לסעיף 15 בחוק ביטוח בריאות ממלכתי, שקובע שלעניין גביית דמי ביטוח בריאות ותשלום דמי ביטוח בריאות חלות הוראות חוק הביטוח הלאומי כאילו היו דמי ביטוח לאומי.

חיוב דמי ביטוח מינימליים רטרואקטיבית

בעקבות התיקון בחוק הביטוח הלאומי בעניין התיישנות בגביית חובות דמי ביטוח, שולח המוסד לביטוח לאומי הודעות חוב למבוטחים רבים במסגרת "הרחבת רשת המבוטחים". מדובר בעיקר במבוטחים שחסרות להם תקופות דיווח החל מ-30 חודשים אחורה והם מחוייבים בדמי ביטוח מינימליים כמי שאינם עובדים.

לפי חוזר גל"ש/1418 בחודש ספטמבר 2015, באישור שרי האוצר והרווחה, החליטה מינהלת המוסד לביטוח לאומי משיקולים מנהליים להימנע ממשלוח הודעות חוב לשנים 1999 עד 2007 למינימליסטים שלא נכללו ב"רשת" הגבייה ושלא נמסרה להם מעולם הודעה על קיום החוב. אי תשלום דמי הביטוח לא יפגע בזכות לגמלה של מבטחים אלה.

מבטח השוהה בחו"ל

הגדרת תושבות ושליטת תושבות

תושב ישראל שיוצא לחו"ל מבטח בביטוח הלאומי ועל פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי, כל עוד הוא מוכר בביטוח הלאומי כ"תושב ישראל" וכל עוד יציאתו לחו"ל היא זמנית. בדרך כלל המוסד לביטוח לאומי ממשיך להכיר באדם כתושב ישראל בחמש השנים הראשונות שבהן הוא נמצא בחו"ל, ולאחר מכן מברר עמו היכן מרכז חייו.

סטודנט, למשל, יכול לחיות בחו"ל יותר מחמש שנים ולהיחשב תושב ישראל, אך לעתים הוא מבצע פעולות המצביעות על השתקעות בארץ אחרת. במצב זה סיבת השהייה הראשונית שהייתה זמנית הפכה לשולית והתושבות תישלל.

ההחלטה בנושא תושבות (לרבות לעניין חוק ביטוח בריאות) מוטלת על פקיד הביטוח והגבייה במוסד לביטוח לאומי, על פי הלכות שנקבעו בבית הדין הארצי לעבודה. החלטה זו אינה תלויה בהחלטתם של גופים אחרים כגון מס הכנסה ומשרד הפנים.

אחד הגורמים שמשפיעים על קביעת התושבות של המבטח בעודו בחו"ל הוא תשלום דמי הביטוח בארץ. כאשר אין בעובדות המוצגות בפני הפקיד המוסמך במוסד לביטוח לאומי כדי להכריע באופן חד וברור עד לאיזה תאריך נחשב המבטח תושב ישראל, נקבע תאריך הפסקת התושבות במועד שבו הסתיימה תקופת הביטוח שבעדה שילם המבטח דמי ביטוח, אך בדרך כלל לא מעבר לחמש שנים רצופות.

בחינת תושבות במהלך חמש השנים הראשונות נעשית בדרך כלל במצבים הבאים:

1. המבטח מבקש לדון בתושבותו.
2. המבטח תובע קצבה (לעניין קצבאות אזרח ותיק (זקנה) ושאיירים קבע המוסד לביטוח לאומי שהתושבות תיבחן בכל מקרה שבו מוגשת תביעה לקצבת אזרח ותיק או לקצבת שאירים, ועולה שהתובע קצבת אזרח ותיק שוהה בחו"ל יותר משנה ממועד זכאותו לגמלה, או המנוח שמכוחו הוגשה תביעה לשאיירים שהה בחו"ל יותר משנה).
3. הגיע למוסד לביטוח לאומי מידע שמשפיע על ההחלטה (לדוגמה - המבטח אינו משלם דמי ביטוח).

בני זוג וילדים עד גיל 18 השהים עם המבטח בחו"ל, ממשיכים להיות מבטחים על פי חוק הביטוח הלאומי ועל פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי כל עוד הם נחשבים תושבי ישראל, מכוח המבטח כתושב ישראל.

שלילת תושבות

לאחר תקופה של חמש שנים שבהן לא שהה תושב ישראל בישראל רוב הזמן, המערכת אמורה לבצע בירור באופן אוטומטי, שבסופו עלול להתחיל לגביו הליך של שלילת תושבות. ניתן זמן קצוב לערעור שבו המבוטח עדיין זכאי לשירותי בריאות.

יש לצרף לערעור על ביטול התושבות שאלון לקביעת תושבות ממולא וחתום ומסמכים המעידים על מרכז החיים בישראל.

פקיד המוסד לביטוח לאומי רשאי לבחון מחדש בכל עת את התושבות של המבוטח ולהחליט בדיעבד על שלילתה.

מי שאינו מוגדר תושב ישראל על ידי המוסד לביטוח לאומי ואינו עובד בישראל, פטור מתשלום דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות בישראל (גם על הכנסות פסיביות שהופקו או שנצמחו בישראל).

אמנות לביטחון סוציאלי

האמנות לביטחון סוציאלי מסדירות את רציפות הביטחון הסוציאלי בין שתי המדינות. **לכל אמנה תנאים המתאימים לה.** מדינת ישראל אינה חתומה על אמנה לביטוח בריאות.

המדינות שישאל חתומה איתן על אמנות לביטחון סוציאלי, שכוללות גם גמלאות, הן: אוסטריה, אורוגוואי, איטליה (מתאריך 1.12.2015), בולגריה, בלגיה, בריטניה, גרמניה, דנמרק, הולנד, נורבגיה, סלובקיה, פינלנד, צ'כיה, צרפת, רומניה, רוסיה (מתאריך 1.10.2017) שבדיה ושוויץ. האמנה עם קנדה (ללא חבל קוויבק) מסדירה מניעת כפל דמי ביטוח לאומי בלבד.

רציפות הביטוח בישראל

כל ההכנסות מהמקורות המנויים בסעיף 2 לפקודה המופקות בחו"ל בידי תושבי ישראל, נכנסות לבסיס החיוב בדמי ביטוח. החיוב בדמי הביטוח נעשה על פי כללי החיוב בדמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות, לפי המעמד הביטוחי של המבוטח באותו המועד. אם אין למבוטח הכנסות, הוא משלם דמי ביטוח מינימליים.

התייחסות להכנסה בחו"ל בעקבות הרפורמה במס (2)				מעמד המבוטח (1)		
שינוי חקיקה	הערות	גמלאות	גבייה	בארץ	בחו"ל	
אין	עפ"י סעיף 76 לחוק	רגיל רגיל רגיל	רגיל רגיל רגיל	שכיר עצמאי לעל"ע(3)	שכיר - מעסיק ישראלי	א.
אין		לעל"ע לעל"ע לעל"ע	הכנסה שלא מעבודה הכנסה שלא מעבודה הכנסה שלא מעבודה	שכיר עצמאי לעל"ע	שכיר - מעסיק זר	ב.
אין	עפ"י תקנה - ביטוח מפגיעה בעבודה-עובדים עצמאיים (תקנה 2)(4)	לעל"ע זכאות מוגבלת לעל"ע	הכנסה שלא מעבודה רגיל הכנסה שלא מעבודה	שכיר עצמאי לעל"ע	עצמאי	ג.
אין		לעל"ע לעל"ע לעל"ע	הכנסה שלא מעבודה הכנסה שלא מעבודה הכנסה שלא מעבודה	שכיר עצמאי לעל"ע	הכנסה שלא מעבודה	ד.

הערות הכותבת לטבלה לעיל

- המוסד לביטוח לאומי מפרט באמצעות הטבלה את כללי החיוב בדמי ביטוח:
- לכל עיסוק בחו"ל הטבלה מפרטת שלוש אפשרויות של עיסוקים בארץ **בו זמנית**, ואת התייחסות להכנסה בחו"ל במוסד לביטוח לאומי.
הכוונה למעמד המבוטח במוסד לביטוח לאומי, בו זמנית בחו"ל ובארץ, כל עוד המבוטח הוא תושב ישראל על פי קביעת הפקיד המוסמך במוסד לביטוח לאומי (בלי להתייחס לאמנות בין לאומיות לביטחון סוציאלי).
 - הטבלה מפרטת רק את התייחסות להכנסות מחו"ל, על פי מעמדו של המבוטח בחו"ל. אין התייחסות להכנסות בארץ, אם קיימות הכנסות כאלה נוסף על ההכנסות בחו"ל.
 - לעל"ע = לא עובד שכיר ולא עובד עצמאי = מבוטח שאינו עובד שכיר ושאינו עובד עצמאי, שאין לו הכנסות, או שיש לו הכנסות שאינן מעבודה (הל"ע).
 - הכוונה לתקנות הביטוח הלאומי (ביטוח מפני פגיעה בעבודה של עובדים עצמאיים), התשי"ז-1957. תקנה 2 לתקנות אלה מפרטת את תנאי הזכאות לגמלה לעובד עצמאי, כאשר הפגיעה אירעה בחו"ל.

חיוב בדמי ביטוח של הכנסות מחו"ל

ככלל, מבוטח חייב לדווח למוסד לביטוח לאומי על עיסוקיו כדי שיחויב בדמי ביטוח בשלב ראשון כמקדמות, ולאחר שתתקבל שומת המס, יחייב אותו המוסד לביטוח לאומי בהפרשים. החל משנת 2014 המוסד לביטוח לאומי עורך בדיקה אוטומטית בעת קבלת שומה של מבוטח שכוללת הכנסה ממשכורת, אם קיים דיווח במקביל על הכנסות שכיר ממקור חיצוני (כגון מטופס 126). אם לא קיים עיסוק כשכיר במערכת, המבוטח מקבל מכתב לבירור. מבוטח שאינו שולח הסבר בצירוף מסמכים מחויב (בדרך כלל) כברירת מחדל על הכנסה שאינה מעבודה שמקורה ממשכורת בחו"ל. במקביל, ובהדרגה אמור המוסד לביטוח לאומי לשלוח מכתבים גם למבוטחים נוספים שקיימת אי התאמה בנתונים.

כאמור לעיל ועל פי סעיף 345 לחוק הביטוח הלאומי, הכנסות מחו"ל חייבות בדמי ביטוח כאשר מקורן בסעיף 2 לפקודת מס הכנסה בהתאם לכללים הנהוגים במוסד לביטוח לאומי. להלן דוגמאות לסוגי הכנסות מחו"ל:

1. בסעיף 350(א) לחוק הביטוח הלאומי נקבעו בין היתר הכנסות מחו"ל שאינן חייבות בדמי ביטוח (לדוגמה: ריבית מבנק בשיעור מס מוגבל).
2. יש פטור מדמי ביטוח לאומי בלבד (ולא פטור מדמי ביטוח בריאות) על הכנסות מחו"ל בגין עבודה שבוצעה בחו"ל, אם מקור ההכנסה הוא במדינה שישאל תחומה עמה על אמנה לביטוחן סוציאלי הכוללת מניעת כפל דמי ביטוח לאומי, ונכח דמי הביטוח הלאומי במדינת האמנה על פי הכללים שבאמנה (עד שנת 2010 מבוטחים אלה חויבו בדמי ביטוח בריאות בסכום מינימום). לדוגמה, האמנה עם איטליה כוללת מניעת כפל דמי ביטוח לתושב ישראל שעובד באיטליה אצל מעסיק זר, רק מחודש דצמבר 2015.
3. כאשר מבוטח עובד כשכיר בעבור מעסיק זר, הוא מסווג במוסד לביטוח לאומי כעובד שחייב בדמי ביטוח בעד עצמו [תקנה 1 לתקנות הביטוח הלאומי (הוראות מיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח)] לפי ההכנסות בשומה:
 - 3.1 אם המבוטח עובד בארץ - הוא משלם דמי ביטוח כעובד עצמאי ומבוטח כעובד שכיר, לרבות לענף דמי אבטלה.
 - 3.2 אם המבוטח עובד בחו"ל - הוא משלם דמי ביטוח כמבוטח בעל הכנסות שאינן מעבודה.

סעיפים 324(א) ו-65(ב) לחוק הביטוח הלאומי קובעים כי לתושב ישראל שנמצא מחוץ לישראל יותר משלושה חודשים, לא תשולם קצבה בתקופה שעולה על שלושת החודשים, אלא בהסכמת המוסד לביטוח לאומי. על פי חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009, החל בחודש אוגוסט 2009 קוצרה התקופה משישה חודשים לשלושה חודשים בלבד, מתוך התפיסה שאחריות המדינה לביטוח סוציאלי צריכה לחול רק על מי שמתגוררים בתחומה. לאור האמור לעיל, מי שזכאי לקצבה ויוצא מישראל, רצוי שיודיע למוסד לביטוח לאומי על יציאתו מישראל. כאשר המבוטח אינו מודיע למוסד לביטוח לאומי שהוא יוצא מישראל לתקופה העולה על שלושה חודשים, הקצבה תופסק כברירת מחדל, גם אם המבוטח זכאי להמשיך ולקבל אותה כאשר הוא שוהה בחו"ל.

החזרה לארץ

מי שחוזר לישראל לאחר שהות ארוכה בחו"ל חייב לפנות למוסד לביטוח לאומי. אם שהה בחו"ל פחות מחמש שנים והוא משלם באופן רצוף דמי ביטוח למוסד לביטוח לאומי, אזי עליו לעדכן את תחום הגבייה בסניף הקרוב למקום מגוריו ולהודיע שחזר לארץ.

מבטוח שחוזר לארץ עם ילדים שזכאים לקצבת ילדים יקבל את הקצבה רק אם יגיש תביעה. אם שהה בחו"ל יותר מחמש שנים, הוא יתבקש להצהיר שחזר לישראל למגורי קבע והפקיד המוסמך בביטוח הלאומי יבחן את תושבותו. לצורך הוכחת רציפות התושבות, על התושב החוזר להמציא למוסד לביטוח לאומי אסמכתאות המעידות על כך ששהותו בחו"ל הייתה ארעית ושמרכז חייו נותר בארץ.

במצב שבו נשללה תושבות ממבטוח ששהה בחו"ל והוא חוזר לישראל, הוא יהיה זכאי לזכויות על פי חוק הביטוח הלאומי רק כאשר הוא יוכר במוסד לביטוח לאומי כתושב ישראל (הגדרות "תושב" במשרד הפנים, או תושב לעניין פקודת מס הכנסה, לדוגמה, אינן מקנות זכויות בביטוח הלאומי, אך לעתים המוסד מתייחס בהחלטתו לפעולות שעשה האדם מול משרדי הממשלה השונים כפי שיוסבר להלן בהקשר למשרד הקליטה), וכפוף להוראות בחוק ביטוח בריאות ממלכתי, כמוסבר להלן.

שאלון לקביעת תושבות לתושב חוזר נמצא באתר הביטוח הלאומי ומי שאינו תושב בביטוח הלאומי יכול למלא שאלון מקוצר באופן מקוון בתוך 30 יום לפני שהוא חוזר לארץ.

כאשר מבטוח בגיל סמוך לגיל פרישה חוזר לארץ לאחר שהות ממושכת בחו"ל, ההחלטה בדבר תושבותו עלולה להימשך זמן רב, כדי לבחון את רצינות כוונתו לחזור לישראל ולבחון את ההוכחות שיש בהן כדי להוכיח שחזר להשתקע בישראל. זאת גם אם פדה את תקופת ההמתנה לביטוח בריאות ממלכתי (כמוסבר להלן) תמורת תשלום. לעתים מתבקש המבטוח להמתין שישה חודשים רצופים להוכחת החזרה למגורי קבע בארץ.

נוהל משותף עם משרד הקליטה

כדי להקל על התושבים החוזרים, קבע המוסד לביטוח לאומי נוהל מקוצר לקביעת תושבות בשיתוף עם האגף לתושבים חוזרים במשרד הקליטה, למי שחזרו לארץ למגורי קבע לאחר שנים רבות שגרו בחו"ל. הנוהל חל גם על תושבים חוזרים בגיל פרישה.

בזמן שהתושב החוזר מגיע ללשכה המחוזית של משרד הקליטה לקבלת אישור תושב חוזר, ממתנינים לו טפסים של המוסד לביטוח לאומי והוא ממלא אותם שם, לרבות שאלון לקביעת תושבות שבו **מצהיר התושב החוזר בין היתר גם על החזרה לארץ למגורי קבע.**

הטפסים מועברים למוסד לביטוח לאומי לרישום בקופת חולים, לרישום התושבות במוסד לביטוח לאומי ולזכאות לקצבאות ילדים.

עולה חדש - עולה חדש מקבל מעמד של תושב ישראל בביטוח הלאומי עם העלייה לארץ. בשונה מתושב חוזר, לעולה החדש אין סייגים לעניין זכאותו לקופת חולים והוא זכאי לקבל שירות בקופת חולים מיד עם העלייה לארץ.

אי עמידה בהצהרה של מגורי קבע של העולה ושל התושב החוזר

העולה החדש והתושב החוזר מצהירים בהגיעם לארץ כי יגורו בישראל במגורי קבע ולאור זאת הם מקבלים מעמד של תושבי ישראל בביטוח הלאומי. אולם, אם מתברר לפקיד הביטוח הלאומי שמרכז החיים של המבטוח לא עבר לישראל אף על פי שהצהיר על כך, התושבות תתבטל רטרואקטיבית מיום

הכניסה לארץ. יחד עם ביטול התושבות מבוטלות הזכויות לפי חוק ביטוח בריאות ממלכתי. יש להניח שהבדיקה בעניינו של אדם זה תתבצע בקפדנות יתר כשיחזור לארץ ויבקש לחדש את תושבותו. מי שהגיש תביעה לקצבת אזרח ותיק (זקנה) ותושבותו נשללה בדיעבד, נדרש בדרך כלל להחזיר את הקצבה שקיבל.

קצבאות לתושב חוזר ותיק (או עולה חדש)

כאשר תושב חוזר ותיק (ועולה חדש) תובעים גמלה מהמוסד לביטוח לאומי, הם מתבקשים לדווח על הכנסותיהם מכל המקורות, בארץ ובחו"ל, בהתאם לכללים שבכל גמלה. חשוב מאוד לזכור כי ההכנסות המדווחות לצורך גמלאות כוללות בדרך כלל את ההכנסות מהמקורות המפורטים בסעיף 2 לפקודת מס הכנסה גם אם הכנסות אלה פטורות ממס ו/או פטורות מדמי ביטוח, וגם אם אין צורך לדווח עליהן לשלטונות המס. אי דיווח על ההכנסות עלול להוביל למצב שבו יקבל אדם גמלה שלא כדין והמוסד לביטוח לאומי ידרוש בחזרה את הגמלה בצירוף קנסות והצמדה. במקרים חריגים המוסד נוהג לבחון היבטים פליליים.

ביטוח בריאות לשוהים בחו"ל ועם החזרה לארץ

על פי סעיף 58 לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994 (להלן: "חוק ביטוח בריאות ממלכתי") תושב ישראל שחוזר לארץ לאחר שנעדר ממנה במשך שתי "שנות היעדרות" רצופות או יותר, שבהן לא שילם דמי ביטוח בריאות באופן רציף למוסד לביטוח לאומי בארץ, או שלא היה בתקופה הזו תושב ישראל על פי הגדרת המוסד לביטוח לאומי (גם אם שילם את דמי הביטוח והם הוחזרו לו), אינו זכאי לקבל שירותים רפואיים מקופות החולים בארץ במשך "תקופת המתנה" הקבועה בחוק.

כלומר, בשני מצבים מבוטח חייב בתקופת המתנה:

1. תושב ישראל ששהה בחו"ל במשך שתי "שנות היעדרות" רצופות וצבר חוב בדמי ביטוח לתקופה של 12 חודשים לפחות;
 2. מי שנשללה ממנו התושבות במוסד לביטוח לאומי כיוון שהעתיק את מרכז חייו לחו"ל. כאשר אדם כזה יחזור לארץ ויוכר כתושב חוזר, תחול עליו תקופת ההמתנה על פי פרק הזמן שבו נשללה ממנו התושבות, כמוסבר בהמשך.
- ל"שנת היעדרות" מן הארץ נחשבת שנה שבמהלכה התגורר אדם 182 ימים לפחות, גם אם לא היו רצופים, מחוץ לישראל (או שלא היה תושב על פי עמדת הביטוח הלאומי). התקופה שבה נשללת הזכאות לקבלת שירותים רפואיים בארץ מחושבת כך: כנגד כל "שנת היעדרות" מן הארץ נשללת הזכאות לביטוח בריאות לחודש אחד. חודש המתנה נספר לפי 25 ימים רצופים של שהייה בישראל למי שמוגדר תושב ישראל בביטוח הלאומי.
- תקופת ההמתנה המרבית נמשכת שישה חודשים (כלומר, תקופת המתנה מרבית מחושבת לפי משך שהייה של 25 ימים רצופים בישראל, שש פעמים). כמה קבוצות אוכלוסייה פטורות מתקופת המתנה, למשל ילדים, עולים חדשים ועוד. בתקופת ההמתנה חייב המבוטח לשלם דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות על פי הכנסותיו ועיסוקו, אף על פי שנשללו ממנו הזכויות לשירותי בריאות לפי חוק ביטוח בריאות ממלכתי.
- למי שיוצא לחו"ל לפני שהשלים 25 ימי שהייה רצופים בישראל - ימים אלה אינם מובאים בחשבון לצורך חישוב השלמת תקופת ההמתנה, למעט למי שיצא לחו"ל מסיבות רפואיות (טופס בל/111),

או נשלח מטעם מעסיק ישראלי (טופס בל/109), או מתוך הכרח עסקי כעצמאי (טופס בל/110). במקרים אלה חודש ההמתנה ייחשב לחודש קלנדרי מלא. אפשר לשלם תשלום מיוחד לפדיון תקופת ההמתנה בכמה תשלומים חודשיים שווים ורצופים (עד שישה), על פי בחירת המבוטח. אפשר לפדות את תקופת ההמתנה בתשלום אחד (בסכום כולל של 11,190 ש"ח בשנת 2017). עם זאת, טיפולי פוריות וטיפולים בחו"ל יתקבלו רק בתום תקופת ההמתנה המקורית. מי ששילם את התשלום המיוחד בחו"ל חייב לחזור לארץ תוך זמן סביר, כדי שלא תיווצר תקופת המתנה חדשה. מיד עם תום תקופת ההמתנה או מיד לאחר סיום התשלומים בשל פדיון תקופת ההמתנה (או לאחר התשלום החד-פעמי), ועם קבלת אישור התושבות מהביטוח הלאומי למי שתושבותו נשללה קודם לכן, המבוטח זכאי לקבל שירותי בריאות על פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי ולהצטרף לאחת מקופות החולים.

החזר הוצאות רפואיות

מבוטח שפנה להסדיר את התושבות והמוסד לביטוח לאומי עיכב את התשובה בענייניו, רשאי לפנות לוועדה מיוחדת שתחזיר לו הוצאות רפואיות שהיו לו בתקופת העיכוב (בתקופה שלא הייתה תקופת המתנה).

סוגיות בגמלאות אימהות והורות

הבסיס לחישוב דמי לידה והורות ולגמלה לשמירת היריון

כל האמור לגבי יולדת בעניין דמי הלידה נכון גם לדמי לידה לגברים, להורים מאמצים, להורים מיעדים (פונדקאות) ולמשפחות אומנה, כמפורט בחוק. לפי סעיף 54 לחוק הביטוח הלאומי, שכר העבודה הרגיל של יולדת לצורך חישוב דמי לידה הוא הסכום המתקבל מחלוקת הכנסתה ברבע השנה שקדם ליום הקובע, בתשעים (אך לא יותר מהסכום המרבי). היום הקובע הוא היום שבו הפסיקה העובדת את עבודתה בהיותה בהיריון, כשמתקיימים התנאים שבגינם היא זכאית לדמי לידה. רבע השנה לעניין חישוב שכר העבודה הרגיל בסעיף 54 לחוק לפי תקנות הביטוח הלאומי (אימהות), תשי"ד-1954, הוא רבע השנה שקדם ל-1 לחודש שבו חל יום הפסקת העבודה. היום הקובע לעניין גמלה לשמירת היריון הוא היום הראשון לשמירת היריון. הגמלה מוגבלת בתקרה שהיא הסכום הבסיסי.

עובדת עצמאית

הכנסת העובדת העצמאית לעניין חישוב דמי הלידה וגמלה לשמירת היריון לפני תיקון מספר 176 בחוק הביטוח הלאומי הייתה ההכנסה ששימשה יסוד לחישוב דמי הביטוח בעד רבע השנה שקדם ליום הקובע (להלן: "השנה הקובעת"). על פי תיקון מספר 176 לחוק, מחושבים דמי הלידה וגמלה לשמירת היריון של "עובדת עצמאית" שהיום הקובע שלה בתאריך 27.4.2016 ואילך, לפי בסיס ההכנסה בשומה הגבוהה יותר שבין השומה של השנה הקובעת לבין השנה שקדמה לה.

חישוב הבסיס לדמי הלידה ולגמלה לשמירת היריון של העובדת העצמאית בשנה הקובעת מביא בחשבון רק את מספר החודשים שבהם עבדה היולדת. לדוגמה, שנה שבה יצאה יולדת לחופשת לידה מלאה (15 שבועות), נחשבת לשנה של שמונה חודשים בלבד. במקרה כזה, חישוב הבסיס בשנה שקדמה לשנה הקובעת מביא בחשבון את כל השנה.

יישום התיקון האמור חל לראשונה על השומות לשנת 2016 בהשוואה לשומות לשנת 2015. הביטוח הלאומי ערוך לעשות את ההשוואה בין השומות באופן אוטומטי, כאשר יקבל את השומה לשנה הקובעת (שנת 2016) ממס הכנסה.

בעבר הביא בחשבון המוסד לביטוח לאומי על פי החוק את הכנסת העובדת העצמאית בשנה שקדמה לשנה הקובעת, רק כאשר בעיות בריאות הקשורות להיריון גרמו לצמצום עבודתה. חשוב להדגיש, כי התיקון לחוק אינו שולל לחלוטין אפשרות של החזר דמי לידה, כיוון שדמי הלידה משולמים בשלב הראשון לפי הבסיס שלפיו משלמת העובדת העצמאית מקדמות דמי ביטוח. כאשר הבסיס הזה גבוה משתי שומות המס (של השנה הקובעת ושל השנה שקדמה לה), תתבקש המבוטחת להחזיר חלק מהגמלה למוסד לביטוח לאומי.

חשיבות תשלום דמי הביטוח של עובדת עצמאית לפני הלידה או האימוץ, או התחלת שמירת ההיריון

הגמלה של העצמאית מותנית **בתשלום** דמי ביטוח כעובדת עצמאית כמפורט בסעיף 50 לחוק הביטוח הלאומי, לפני הלידה או שמירת ההיריון. לאור זאת על עובדת עצמאית להסדיר את מעמדה הביטוחי במוסד לביטוח לאומי ולשלם את דמי הביטוח עוד לפני הלידה או שמירת ההיריון. כיוון ששמירת היריון אינה מתוכננת – מומלץ שכל עצמאית בהיריון תבדוק מהו סיווג הביטוחי במוסד לביטוח לאומי. אם היא רשומה כמי שאינה עונה להגדרת עובדת עצמאית, יש לבחון את סכום ההכנסה ואת מספר השעות ולהתאים את הסיווג הביטוחי בהתאם.

עובדת שכירה

עובדת שכירה שהכנסתה ברבעון שקדם ליום הקובע אינו משקף את המשכורת הרגילה שלה, יכולה להמציא לביטוח הלאומי אישורים ולהגדיל את הבסיס לדמי הלידה. תיקון מספר 183 לחוק הביטוח הלאומי קובע כי הבסיס לדמי הלידה של עובדת שכירה יהיה הסכום המתקבל מחלוקת הכנסת המבוטחת ברבע השנה שקדם ליום הקובע ב-90, או בששת החודשים שקדמו ליום הקובע ב-180, לפי הגבוה. החוק יחול על לידה שאירעה ביום 1.3.2017 ואילך.

עובדת שכירה ועובדת עצמאית בו זמנית

לאור התיקונים בחוק הביטוח הלאומי שפורטו לעיל, יכול להיות מצב שבו הבסיס לדמי הלידה של מי שהיא גם עובדת שכירה וגם עובדת עצמאית בו זמנית יחושב לפי תקופות שונות לכל עיסוק. לדוגמה, הבסיס של הגמלה כשכירה יהיה לפי תקופה של 6 חודשים שלפני הלידה והבסיס כעובדת עצמאית יהיה לפי השומה של השנה הקודמת.

עבודה במשך חופשת הלידה

עובדת עצמאית יכולה בתנאים מסוימים לחזור לעיסוקה בהיקף מצומצם מאד בתקופת חופשת הלידה כדי לשמור על העסק הקיים, בלי פגיעה בדמי הלידה.

לעובדת שכירה יש הגבלות לפי חוק עבודת נשים על החזרה לעבודה בתקופת חופשת הלידה.

המוסד לביטוח לאומי מעדיף לקבל הודעה בכתב ומראש על שימור העסק של עובדת עצמאית כאמור כדי לקבל את אישורו. מעבר לשימור המצב הקיים, כאמור, עבודה בזמן חופשת הלידה של עובדת שכירה ושל עובדת עצמאית מקטינה את דמי הלידה באופן מלא או באופן חלקי. יש להודיע למוסד לביטוח לאומי על העבודה כאמור.

תגמולי מילואים

תגמולי מילואים לעובד עצמאי

עובד עצמאי תובע מן המוסד לביטוח לאומי את התגמול המגיע לו כעצמאי. בדרך כלל, המוסד לביטוח לאומי משלם את תגמולי המילואים לעובדים עצמאיים על פי מידע המתקבל מצה"ל, מבלי שהגישו תביעה. התשלום מועבר ישירות לחשבון הבנק של העובדים העצמאיים, ששילמו באופן שוטף את מקדמות דמי הביטוח.

תגמולי מילואים לעובד שכיר

דין תגמולי המילואים כדין שכר עבודה כאמור בחוק הביטוח הלאומי, וכך גם דין יתרת התגמול, שעל המעסיק להעבירו לעובד לכל המאוחר ביום שבו משתלם שכרו של העובד בעד החודש שבו הועבר התגמול למעסיק על ידי המוסד לביטוח לאומי.

נקודות חשובות בנושא תגמולי מילואים

1. המעסיק משלם את התגמול למי ששכרו משתלם על בסיס של חודש או יותר, וכן למי שבתכופ לפני שירותו במילואים היה עובד וברבע השנה שקדם לשירותו עבד לפחות 75 ימים אצל מעסיק אחד או במקום עבודה אחד (סעיף 276 לחוק הביטוח הלאומי).
2. עובד שכיר בשני מקומות מקבל את שכרו מהמעסיק העיקרי ותובע בעצמו את השלמת התגמול בגין עבודתו הנוספת.
3. דין התגמול המגיע לעובד ממעסיקו כדין שכר עבודה וזכותו של העובד להגיש תובענה לפי חוק הגנת השכר נגד מעסיק המסרב לשלם התגמול או מעכב אותו. האחריות לאכיפת החוק, לרבות בנושא ההתחשבות עם המעסיק, מוטלת על משרד הכלכלה (בעבר – משרד התמ"ת).
4. עובד שתובע את התגמול בעצמו בתביעה אישית מתבקש להצהיר שלא קיבל את התגמול מהמעסיק ושם המעסיק יתבע בעתיד את התגמול מהמוסד לביטוח לאומי, העובד יחזיר למוסד לביטוח לאומי את התגמול שקיבל באופן אישי.
5. מבוסס שאינו עובד ואינו עובד עצמאי זכאי לתגמול בסכום התגמול המזערי שהוא בשנים 2014 עד 2017 בסך 5,881 ש"ח לחודש או 196.02 ש"ח ליום.

6. תשלום התגמול החל מאוגוסט 2008 בעבור שירות רצוף של עד 6 ימים, או שאירית של מספר ימי השירות הרצופים בניכוי כפולות של 7 הוא:
 - 6.1 בגין עד חמישה ימי שירות רצופים משולם התגמול בתוספת 40%.
 - 6.2 ככל שהיו בחישוב שישה ימים: משולם התגמול בתוספת יום אחד.
7. התגמול משולם בעבור כל יום שירות, ללא הבחנה אם נפגעה הכנסתו של המשרת במילואים עקב השירות או לא. כלומר, אם המשרת במילואים עבד יום עבודה רגיל וביצע את השירות מעבר לשעות העבודה, או בימי המנוחה השבועיים שלו, או בחופשתו, ישולמו לו שכר העבודה וגם תגמולי המילואים.
8. כאשר עובד מקבל בתקופה שבה הוא משרת במילואים תשלומים שאינם תלויים במספר ימי העבודה בפועל (כמו דמי הבראה וביגוד), המעסיק אינו מנכה אותם מהתגמול שהוא משלם לעובד.
9. למען הסר ספק, חישוב תגמול מילואים בצו 8 זהה לחישוב תגמול מילואים בזמן רגיעה.

דוגמה: עובד חודשי יצא למילואים בימים חמישי עד שלישי בשבוע העוקב. המעסיק משלם לעובד שכר רגיל בשלב הראשון, תובע את המוסד לביטוח לאומי בשלב השני, ובאותו חודש שבו הוא מקבל את התשלום מהמוסד לביטוח לאומי, הוא עורך התחשבות עם העובד ובדרך כלל משלים את התגמול. העובד מקבל את התגמול כולו בניכוי השכר הרגיל (ללא דמי הבראה, למשל) ששולם לו בימים חמישי, ראשון, שני ושלישי.

ביטוח נכות כללית (תיקון לרון)

- בחודש יולי 2008 פורסם ברשומות תיקון מספר 109 לחוק הביטוח הלאומי, שעניינו קידום השתלבותם של אנשים בעלי מוגבלות בשוק העבודה.
- מטרת התיקון לחוק היה לאפשר לנכים להשתלב בשוק העבודה בהתאם ליכולתם, תוך כדי מנגנון הדרגתי. המנגנון אמור להבטיח סך ההכנסה מעבודה ומקצבה גם יחד יגדל בתקופה שנקבעה בחוק המתוקן. תחולת החוק מחודש אוגוסט 2009 ועד דצמבר 2016. החל מיום 1.1.2017 חלו שיפורים רבים בחוק במסגרת חוק ההסדרים לשנת 2017.
- "נכה" לפי החוק שעד 2016, היה מבוטח (בין גיל 18 לגיל פרישה) שעקב ליקוי רפואי פחת כושרו להשתכר מעבודה ב-50% לפחות, והכנסתו בפועל אינה עולה על ההכנסה המפורטת להלן, במשך 90 יום לפחות:
1. בעל "ליקוי חמור" (70% נכות רפואית, או 40% בגין סעיף נפשי או פיגור שכלי) או מי שקיבל קצבה תקופה ממושכת (5 שנים לפחות לפני 2009) שהכנסתו אינה עולה על 60% מהשכר הממוצע במשק (5,678 ש"ח בחודש בשנת 2016). רק לבעלי ליקוי חמור הייתה אפשרות לקבל בתנאים מסויימים קצבה לפני תום 90 ימים מהתאריך הקובע (ממרץ 2016).
 2. כל מי שלא נכלל לעיל שהכנסתו אינה עולה על 45% מהשכר הממוצע במשק (4,259 ש"ח בחודש בשנת 2016) ושיעור הנכות הרפואית 60% או יותר ובתנאים מסויימים 40% או יותר.

התאריך הקובע לתחילת הנכות היה התאריך שבו עקב הליקוי נגרם למבוטח אי כושר להשתכר לתקופה של 90 ימים רצופים לפחות ובלבד שלא נקבע תאריך קובע הקודם לתקופה של 15 חודשים

שבתכנף לפני יום הגשת התביעה למוסד לביטוח לאומי, ולא יובאו בחשבון אי כושר להשתכר אלא בתקופה של 15 החודשים האמורים. בהגדרת התאריך הקובע לא חל שינוי בחוק ההסדרים לשנת 2017.

החוק הטיל מגבלה למי שקיבל דמי מחלה לאחר התחלת הזכאות לקצבה, ולא ניתן היה לקבל קצבת נכות כללית כל עוד שולמו ימי מחלה לעובד, לרבות מקרן חיצונית.

לאחר שהנכה החל לקבל את הגמלה, הכנסה מעבודה או ממשלח יד הקטינה את הקצבה לפי שיעורים שנקבעו בחוק באופן מדורג, עד להפסקת תשלום הגמלה (לרבות זכאות לקצבת עידוד במקום קצבת נכות כללית לאחר 12 חודשי זכאות לקצבת נכות כללית).

במשך 36 חודשים יכול היה הנכה (כמוגדר בחוק) לחזור ולקבל קצבה אם הכנסתו פחתה. בתקופה הזו של 36 חודשים שלאחר הפסקת הזכאות הנכה קיבל את ההטבות הנלוות שהיה זכאי להן כנכה. הטבה זו ממשיכה גם לאחר התיקונים בחוק ההסדרים לשנת 2017.

התיקון בחוק ההסדרים לשנת 2017

בחוק ההסדרים לשנת 2017 יש פרק שלם המשפר את מצב הנכים המקבלים קצבאות נכות כללית מהמוסד לביטוח לאומי כדלקמן:

1. חל שיפור מהותי בזכאות לקצבה של הנכים שיוצאים לעבוד **לאחר** שהחלו לקבל קצבת נכות כללית.
2. חל שינוי בהגדרת נכה.
3. בוטלה שלילת תשלום קצבת נכות כללית בגלל תשלום דמי מחלה.
4. הוגדל סכום הקצבה החודשית הנוספת (קח"ן) לכל הנכים.
5. התיקונים לחוק חלים על גמלאות נכות וקצבה חודשית נוספת המשתלמות בעד תקופה שמיום 1.1.2017 ואילך.

התיקונים שיושמו כבר מחדש ינואר 2017 לפי פרסום של הביטוח הלאומי:

1. הגדלת שיעורי הקצבה החודשית הנוספת.
 2. ביטול שלילת תשלום קצבה בשל דמי מחלה, כולל בדיקה למי שנדחו בשנת 2016.
 3. ביטול הבדיקה מחדש של כושר ההשתכרות למי שהשתלב בעבודה.
- תשלומים בשל החוק המתוקן שולמו החל מיום 1.7.2017. רטרואקטיבית כיוון שהמוסד קיבל 6 חודשי היערכות ליישום התיקונים.

להלן עיקרי הדברים בהקשר לנכים שיוצאים לעבוד

בוטלה ההגדרה של "בעל ליקוי חמור" ו"בעל זכאות ממושכת" (בוטלה ההבחנה בין שתי הקבוצות). התנאי לברור התביעה לקצבת נכות כללית הוא כי מבטוח לא השתכר יותר מ-60% מהשכר הממוצע במשק במשך 90 ימים לפחות מהתאריך הקובע ללא קשר לצמצום ההכנסה. הוגדל סכום השכר שאינו פוגע בזכאות לקצבה מ-21% מהשכר הממוצע במשק ל-29% מהשכר הממוצע במשק, כך שסכום הקצבה יחד עם המשכורת יהיה בגובה שכר המינימום לפחות (כ-5,000 ש"ח לחודש).

בוטלה המגבלה בעניין ימי המחלה, כך שהזכות לגמלה מתחילה בתום 90 הימים מהתאריך הקובע ולא נדחית בשל תשלום ימי המחלה. במקביל לכך ההכנסה מדמי מחלה מובאת בחשבון במסגרת מבחן ההכנסות (לפי תיקון לרון).

בחודש מרץ 2016 תוקן החוק לבעלי ליקוי חמור, ובתנאים מסויימים הם זכאים לקבל קצבה החל מהיום ה-31. לאור ביטול ההגדרה של בעל ליקוי חמור, יכול כל נכה שעומד בתנאים לקבל את הקצבה לאחר 31 ימים.

קצבת העידוד בוטלה ונקבע שהסכום המינימלי לתשלום קצבת נכות כללית (כולל תוספת בשל תלויים) לאחר כל ההפחתות לפי תיקון לרון, יהיה בשיעור של 2.68% מהסכום הבסיסי המתאים (8,757 כפול 2.68% = 235 ש"ח לחודש בשנת 2017).

כאשר הנכה יעבוד וירוויח באופן שלאחר שיופעל עליו תיקון לרון תישאר לו קצבת נכות כללית נמוכה מסך של 235 ש"ח לחודש, הוא לא יקבל קצבה (נקבעו סכומי מקסימום בהתאם להרכב המשפחה שמעבר להן הנכה יפסיק לקבל את הקצבה).

החל מיום 1.1.2017 בוטלה הגבלת הזמן של 36 חודשים, ומי שיש לו דרגת אי כושר בתוקף, יכול לחזור ולקבל קצבה ללא בדיקה מחדש (עד גיל פרישה).

כלומר, כל מי שהיה זכאי לקבל קצבת נכות כללית שהופסקה בשל הכנסות ששללו את הקצבה, והכנסתו פחתה מ-60% מהשכר הממוצע במשק, ישוב למעגל הזכאים לקצבת הנכות הכללית, ויחזור לקבל את הקצבה המגיעה לו, בתנאי שגילו מתחת לגיל פרישה.

סיוע בשכר דירה למי שעובד זכאי לקצבה לפי "חוק לרון"

נכים שזכאים לקבל קצבת נכות כללית ומשתכרים מעבודת הנכה עצמו, ייבחנו לקבלת סיוע בשכר דירה לפי מבחן הכנסות ללא מרכיב ההכנסה מעבודה בחישוב ההכנסה הקובעת של המשפחה, כמפורט בהוראות משרד הבינוי והשיכון מיום 20.3.2014.

הקבלן - כמעסיקם של עובדי קבלן-המשנה (בעבודות בנייה)

על פי סעיף 355 לחוק הביטוח הלאומי הותקנו תקנות בדבר חובת קבלן להודיע על ביצוע עבודה באמצעות קבלן-משנה ובדבר דינו של קבלן שלא קיים את החובה האמורה. תקנות אלו הן: תקנות הביטוח הלאומי (דינים וחשבונות של קבלנים), התשי"ח-1957.

התקנות קובעות כי קבלן המבצע עבודות בנייה באמצעות קבלן-משנה, יודיע למוסד לביטוח לאומי תוך שבוע מיום עריכת החוזה עם קבלן-המשנה, או מהיום הראשון להעסקתו של קבלן המשנה, לפי המוקדם, על ההעסקה. אם לא הודיע הקבלן על העסקת קבלן-המשנה, יראו אותו כאילו הוא המעסיק של עובדי קבלן המשנה.

עבודות "בנייה" לעניין זה, הן כל העבודות שבמסגרת הנדסה אזרחית: בניית מבנים, עבודות חפירה, סלילה, גישור, הנחת צנרת וכדומה.

כדי שהמוסד לביטוח לאומי יוכל לבחון אם הקבלן עומד בדרישות שבתקנה, הקבלן מתבקש למלא טופס בל/648 (שמצוי באתר המוסד לביטוח לאומי באינטרנט), לצרף העתק מהסכם העבודה ולצרף את חלק ב' של הטופס חתום ומאושר על ידי כל קבלני-המשנה.

אם קבלן-המשנה מעסיק עובדים זרים ו/או תושבי שטחים, יש לצרף לטופס גם אישור מתאים על רישיון להעסקת העובדים.

בהתאם לחקיקה האמורה קבלן בניין שאינו מדווח למוסד לביטוח לאומי על קבלני-המשנה שהוא מעסיק, מקבל עליו - במודע - את האחריות כמעסיקם של עובדי קבלן-המשנה. אם קבלן-המשנה מביא לקבלן אישור מהמוסד לביטוח לאומי שהוא מדווח ומשלם דמי ביטוח על פי החוק והתקנות, אין צורך לדווח על פי סעיף 355 לחוק והתקנות שהותקנו לפי סעיף זה. בשלב זה המוסד לביטוח לאומי לא הרחיב נוהל זה גם לקבלני משנה בענפים אחרים (כפי שמאפשר החוק), וטרם נקבעו תקנות המאפשרות את הרחבת הנוהל.

פסק דין - הקבלן הוכר כמעסיק

ביום 21 ביוני 2011 נדונה בבית הדין האזורי לעבודה (ב"ל 05-6664) תביעתו של אברהים רבי (להלן: "המבוטח") נגד המוסד לביטוח לאומי, להכיר בפגיעה מיום 2.8.2004 שבה נפל מפיגום בקומה 7 כתאונת עבודה.

המבוטח טען כי מעסיקו היה מיכאל לסרי (להלן: "הקבלן"), ועל כן המוסד לביטוח לאומי שלח הודעת צד ג' כנגד הקבלן.

הקבלן טען כי לא התקיימו יחסי עבודה בינו לבין המבוטח וכי המעסיק בפועל בזמן התאונה היה קבלן-המשנה בשם אברהים אבו מדיגם, שאליו הקבלן שלח הודעה לצד ד'.

המוסד לביטוח לאומי שלח הודעה לצד ה' כנגד קבלן-המשנה (אברהים אבו מדיגם) למקרה שביטוח הדין יקבע כי הוא היה מעסיקו של המבוטח, ועל כן הוא זה שחייב בתשלום דמי ביטוח בגין העסקת המבוטח.

בית הדין קבע בדיון קודם כי התקיימו יחסי עבודה בין המבוטח לבין הקבלן (מיכאל לסרי), וכי האירוע הוא פגיעה בעבודה כמשמעה בחוק.

בדיון הנוכחי התקבלה הודעת צד ג' ששלח המוסד לביטוח לאומי כנגד הקבלן, ונדחו הודעות צד ד' שהגיש הקבלן כנגד קבלן-המשנה והודעת צד ה' שהגיש המוסד לביטוח לאומי כנגד קבלן-המשנה.

השלכות מעשיות

דרישה להחזר גמלאות ממעסיק שלא שילם דמי ביטוח כחוק - במקרה זה חל סעיף 369 לחוק הביטוח הלאומי, שלפיו המוסד לביטוח לאומי רשאי לתבוע ממעסיק שלא נרשם במועד או לא שילם במועד דמי ביטוח בעד עובדיו, ואירע מקרה המזכה בגמלה, את שווי כל הגמלאות בעין ובכסף ששולמו וישולמו בעתיד לעובד על ידי המוסד לביטוח לאומי בקשר לאותו מקרה.

דרישה מהמעסיק לשלם את דמי הביטוח - המוסד לביטוח לאומי יפנה למעסיק לתבוע ממנו את דמי הביטוח שלא שולמו לו (מגולמים), בצירוף הפרשי הצמדה וקנסות (היבטים פליליים אפשריים אף הם).

הקבלן - כמעסיק קבלן-המשנה - במקרה הנדון בפסק הדין, גם אילו היה נקבע בבית הדין כי קבלן-המשנה (אברהים אבו מדיגם) הוא המעסיק בפועל של המבוטח, כך שלכאורה סעיף 369 לחוק היה חל על קבלן-המשנה ככל הנראה, יכול היה המוסד לביטוח לאומי ליישם את הוראות התקנות מכוח סעיף 355 לחוק ולהחיל על מר מיכאל לסרי (הקבלן) את כל החבויות, לאור העובדה שהקבלן לא הודיע למוסד לביטוח לאומי על העסקת קבלן-משנה.

* הכותבת הגב' אורנה צח-גלרט, רואת חשבון, בעלת משרד לייעוץ בנושאי הביטוח הלאומי, מרצה על חוק הביטוח הלאומי ומנכ"ל חברת אורנה צח בע"מ לפתרונות בתחום הביטוח הלאומי. בין תפקידיה הציבוריים משמשת גם כיו"ר ועדת הקשר של לשכת רואי חשבון עם המוסד לביטוח לאומי ונציגת הלשכה בכנסת בנושא זה.

חלק יב - סוגיות בדיני עבודה

חוק הודעה לעובד (תנאי עבודה), תשס"ב-2002

בחודש 12/2014 התקבל תיקון מספר 6 לחוק הודעה לעובד (תנאי עבודה), תשס"ב-2002, אשר יקרא החל מאותו המועד "חוק הודעה לעובד ולמועמד לעבודה (תנאי עבודה והליכי מיון וקבלה לעבודה), תשס"ב-2002 (להלן: "חוק הודעה לעובד ולמועמד לעבודה" או "החוק").

1. עד היום לא חלה על ציבור המעסיקים חובה חוקית לפיה עליהם להודיע למועמד לעבודה על התקדמות הליכי המיון למשרה המוצעת/איוש המשרה ו/או על ההחלטה שלא לקבלו לעבודה. כפועל יוצא, פעמים רבות מאוד, מועמדים לעבודה מצאו עצמם באי וודאות גדולה, לאורך זמן ותוך שהינם חווים קושי אמיתי לכלכל את צעדיהם.
2. מצב דברים זה נועד התיקון לחוק לפתור, כאשר במסגרתו **הוטלו על המעסיק חובות מהותיות חדשות** שתכליתן להקל על המועמד בשלב חיפוש העבודה, ולאפשר לו לדעת "היכן הוא עומד" בכל הנוגע לקבלתו לעבודה אצל המעסיק הספציפי.
3. סעיף 3א(א) לחוק הודעה לעבודה ולמועמד לעבודה קובע כי על המעסיק למסור למועמד לעבודה, אשר השתתף בהליכי מיון (הליכי מיון מוגדרים בחוק כראיון או בחינה), **הודעה בכתב אודות התקדמותם**, וזאת **אחת לחודשיים** מיום תחילת השתתפות המועמד בהליכי המיון.
4. עוד נקבע במסגרת סעיף זה כי על המעסיק להודיע למועמד לעבודה **אודות אי קבלתו לעבודה**, וזאת **תוך 14 יום מהמועד בו מועמד אחר התקבל לעבודה** לגביה נערכו הליכי המיון.
5. על פי התיקון לחוק, הודעות כאמור יכללו, בין היתר, את הפרטים הבאים:
 - 5.1 שם המעסיק ושם המועמד לעבודה.
 - 5.2 מועד תחילת הליכי המיון.
 - 5.3 זהות הגורם שערך את הליכי המיון (ככל שאינו המעסיק).
 - 5.4 התפקיד/משרה לגביהם נערכים הליכי המיון.
 - 5.5 שמו של שולח ההודעה מטעם המעסיק ותפקידו.
6. הודעות כאמור ניתן לשלוח, על פי התיקון לחוק, גם באמצעי אלקטרוני או טכנולוגי אחר.
7. חרף על האמור לעיל, מעסיקים בתחום ההסעדה, או המעסיקים לא יותר מ-25 עובדים, **אינם חייבים להודיע למועמדים לעבודה את ההודעות שבנדון**, וכך גם כאשר המדובר במשרה שתקופת העבודה המוצעת בה אינה עולה על שלושים ימים.
8. עוד ובנוסף נקבע במסגרת התיקון לחוק כי זכאות המועמד לעבודה לקבל מידע מכוחו שמצוין מעלה, באה להוסיף על זכאותו לקבלת מידע כאמור מכוח דין, צו הרחבה, הסכם קיבוצי או חוזה עבודה.
9. נזכיר כי חוק הודעה לעובד ולמועמד לעבודה מקנה לבית הדין האזורי לעבודה סמכות ייחודית לדון בהליך אזרחי העוסק בהפרת הוראותיו, ובמסגרת זו לפסוק פיצוי כספי לזכות מועמד לעבודה אשר זכויותיו נפגעו, אף אם לא נגרם לו נזק ממוני, וכן לפסוק על צו עשה לתיקון ההפרה.

מספר שעות העבודה בערבי חג

סעיף 2(ב) לחוק שעות עבודה ומנוחה קובע: כי ביום שלפני חג, שהעובד אינו עובד בו, לא יעלה יום העבודה על 7 שעות.
במקומות בהם עובדים 5 ימי עבודה בשבוע, יום העבודה הנ"ל יהיה בן 8 שעות עבודה (בתשלום של 9 שעות) או 7 שעות בתשלום של 8 שעות.

תשלום עבור ימי חג

עובדים חודשיים זכאים לתשלום מלוא ימי החג.
עובדים יומיים/שעתיים זכאים לתשלום ימי החג רק לאחר 3 חודשי עבודה במקום העבודה (אם לא נעדרו מהעבודה בסמוך לחג - יום לפני ויום אחרי, אלא בהסכמת המעסיק).
יש הטוענים שבמידה והעובד היומי היה אמור לעבוד ביום בו חל החג - יש לשלם לו את שכרו.
נקבע תשלום מלא בעבור 9 ימי חג (2 ימי ראש השנה, יום כיפור, 2 ימי סוכות, 2 ימי פסח, שבועות ויום העצמאות).
העובד אינו זכאי לתשלום בגין ימי חג החלים בשבת או ביום החופשי שלו.

עבודה ביום שבת

המחיר לשעת עבודה בשבת הינו לפחות 150% ממחיר שעה רגילה.
שעות המנוחה השבועיות הן לפחות 36 שעות רצופות בשבוע, כאשר לגבי יהודי, תכלול המנוחה השבועית את יום השבת.
אסור לחייב עובד לעבוד בשעות המנוחה השבועיות.

באם העובד השלים במהלך השבוע את מכסת השעות השבועית (43 שעות עבודה רגילות) העובד יהיה זכאי גם לגמול שעות נוספות.

הבסיס לחישוב גמול השעות הנוספות לעבודה בשבת וחג הינו שכרו המוגדל של העובד. יש לשלם לעובד גמול שעות נוספות בהתאם לחוק כאשר שכר הבסיס לחישוב גמול השעות הנוספות יעמוד על כ-150% מהשכר הרגיל (שעתיים ראשונות: 150% + 25% = 175% ומהשעה השלישית ואילך: 200%).

מילואים

סעיף 41א לחוק חיילים משוחררים, קובע איסור על מעסיק לפטר עובד בשל שירותו במילואים, במהלך השירות ובמהלך 30 הימים שמתום שירות המילואים (לעומת 21 ימים בעבר). הסעיף קובע את סמכותה של הוועדה לקבוע, כי מעסיק שלא קיים את חובתו ע"פ החוק, יידרש לשלם לעובד פיצויים בסכום השווה ל-5 משכורות.

הריון ולידה

משך חופשת הלידה

בתיקון לחוק עבודת נשים הוארך משך חופשת הלידה של עובדת מ-14 שבועות ל-26 שבועות כאשר 12 השבועות הנוספים הינם ללא תשלום. עובדת זכאית לחופשה בת 26 שבועות אם היא מועסקת לפחות 12 חודשים באותו מקום עבודה או אצל אותו מעסיק ותהא זכאית לחופשה בת 14 שבועות אם היא מועסקת פחות מ-12 חודשים כאמור.

עובדת הזכאית לחופשת לידה בת 26 שבועות רשאית לקצר את חופשת הלידה לתקופה שלא תפחת מ-14 שבועות. עובדת שרוצה לקצר את חופשת הלידה חייבת להודיע על כך למעסיקה. המעסיק לא יכול לדחות את חזרתה לעבודה ביותר משלושה שבועות.

עובדת יכולה לוותר על חלק מחופשת הלידה העולה על שישה שבועות לטובת בעלה. על פי התיקון עובד שעבד לפחות שנה באותו מקום עבודה או אצל אותו מעסיק ואשתו זכאית לחופשת לידה בת 26 שבועות, יהיה זכאי למלא את חופשת הלידה של אשתו עד 26 שבועות.

בדיקות רפואיות

חוק עבודת נשים קובע את זכאותה של עובדת בהריון, להעדר במהלך הריונה, לצורך בדיקות שגרתיות (בדיקות טיפת חלב, מי שפיר וכיו"ב). היעדרויותיה של עובדת בהריון, כאמור לעיל, אינן מנוכות משכרה, ואינן נחשבות כניצול ימי מחלה. הזכות להעדר עקב בדיקות שגרתיות מותנית בכך שהעובדת עובדת שבוע עבודה מלא, כאשר עובדת אשר עובדת עד 4 שעות עבודה ביום, זכאית להעדר 20 שעות בסה"כ במהלך הריונה, ועובדת אשר עובדת מעל 4 שעות עבודה ביום, זכאית להעדר 40 שעות בסה"כ במהלך כל הריונה.

שעות עבודה

ניתן להעסיק עובדת בהריון בשעות נוספות, החל מהחודש החמישי להריונה, אך ורק בכפוף להסכמה בכתב של העובדת ואישור רפואי המאשר כי היא יכולה לעבוד בשעות נוספות.

כמו כן, אם הודיעה העובדת למעסיקה בכתב, החל מהחודש החמישי להריונה, כי אינה מעוניינת לעבוד בלילה - לא יוכל המעסיק להעסיקה בלילות. מעסיק אף אינו רשאי להעסיק עובדת בהריון, החל מהחודש החמישי להריונה, בעבודה במנוחה השבועית.

הגנה מפני פיטורים

חל איסור מוחלט לפטר עובדת במשך כל תקופת חופשת הלידה, איסור זה יחול גם לגבי התקופה של 26 השבועות וכן בתקופה של 60 הימים שלאחר תום תקופת חופשת הלידה. לשר התמ"ת נתנה הסמכות להתיר פיטורים רק במהלך התקופה המוגנת של שישים ימים לאחר חופשת הלידה.

פיצוי פיטורים

במהלך כל חופשת הלידה, אסור למעסיק לפגוע בזכויות של עובדת הנמצאת בחופשת לידה. יחד עם זאת, לעניין קביעת סכום פיצויים לא תיכלל תקופה של חופשה ללא תשלום העודפת על 14 ימי חופשה לשנת עבודה.

לצורך חישוב תקופת העבודה בגינה תהיה עובדת בחופשת לידה זכאית לתשלום פיצויי פיטורים, יש לקחת כוותק מלא את תקופת חופשת הלידה בגינה משולמים דמי ביטוח לאומי ומיתרת תקופת חופשת הלידה אשר אינה בתשלום יש לקחת לעניין הוותק לחישוב הפיצויים רק 14 יום.

איסור פגיעה בהיקף משרה

קיים איסור על מעסיק לפגוע בהיקף המשרה של עובדת בהריון, באופן העלול להקטין את הכנסתה, אלא בהיתר מאת שר העבודה והרווחה. האיסור חל על עובדת אשר עבדה אצל אותו מעסיק או באותו מקום עבודה שישה חודשים לפחות.

שעת הנקה

חוק עבודת נשים קובע, כי עובדת אשר מועסקת במשרה מלאה זכאית להעדר שעה אחת ביום ללא ניכוי משכרה מתום חופשת הלידה עד תום ארבעה חודשים מאותו יום. לפיכך, עובדת תהיה זכאית לשעת הנקה במשך ארבעה חודשים מסיום 26 השבועות שנקבעו כתקופת חופשת לידה.

טיפול פוריות

סעיף 7(ג)4 לחוק עבודת נשים קובע, כי עובדת רשאית להיעדר מעבודה בתקופה שבה היא עוברת טיפולי הפריה חוץ גופית, לתקופה שאינה עולה על ארבע סדרות טיפוליות בשנה, כלומר, במקום עבודה שבו נהוג שבוע עבודה של חמישה ימים - עד שישה עשר ימים לסדרה טיפולית. במקום עבודה שבו נהוג שבוע עבודה של שישה ימים - עד עשרים ימים לסדרה טיפולית. ההיעדרות האמורה מותרת רק בהתקיים התנאים הבאים:

1. אישר הרופא המטפל בכתב, כי הטיפול מחייב זאת.
2. העובדת הודיעה על כך למעסיקה מראש.

החוק מוסיף וקובע, כי דין היעדרות, כאמור, כדין היעדרות מפאת מחלה. כלומר, עובד יהיה זכאי לתשלום בגין ימי היעדרות, כאמור, רק בתנאי שעדיין צבורים לזכותו ימי מחלה. חוק עבודת נשים בעניין זה חל גם על עובד העובר טיפולי פוריות, אלא שלגבי תקופת היעדרות עקב הטיפולים לא תעלה על שנים עשר ימים בשנה.

הערה - ע"פ חוק עבודת נשים, חל איסור על מעסיק לפטר עובדת העוברת טיפולי הפריה חוץ גופית או עובד או עובדת העוברים טיפולי פוריות, לקראת ילדם הראשון או השני בימי היעדרם מעבודה לפי

סעיף 7(ג)4 ו-7(ג)1 לחוק (כאמור לעיל, סעיפים אלה מקנים לעובדים זכות להיעדר מן העבודה לצורך טיפולי פוריות, על חשבון מכסת ימי המחלה), או במשך תקופה של 150 ימים לאחר תום ימי היעדרות כאמור.

שמירת הריון

היעדרות בגין שמירת הריון אינה מוגבלת בזמן ודינה כחופשה ללא תשלום, עם זאת, היעדרות זו לא תפגע בזכויות התלויות בוותק העבודה. מבטוחת הזכאית לדמי לידה מהביטוח הלאומי, זכאית במקרה של שמירת הריון, לקצבה מן הביטוח הלאומי בהתאם לתנאים שנקבעו בחוק הביטוח הלאומי. מבטוחת שהייתה בשמירת הריון תקופה שאינה עולה על 30 יום, המעסיק ישלם לה ימי מחלה וזאת כנגד מכסת ימי המחלה אותם צברה. רק במידה ולמבטוחת אושרה שמירת הריון לפחות 30 יום רצופים, תהא היא זכאית לגמלה בעד התקופה האמורה, ובעד כל תקופה נוספת של 14 ימים רצופים לפחות, בהם הייתה בשמירת הריון. שיעור הקצבה הוא שכרה הרגיל של העובדת עד למקסימום של 100% מהשכר הממוצע במשק.

היעדרות עקב הריון ולידה של בת הזוג

עובד זכאי לזקוף על חשבון תקופת המחלה הצבורה שלו, עד שבעה ימי היעדרות בשנה, בהתאם לכללים שנקבעו, בשל טיפולים או בדיקות הקשורות להריון בת הזוג, או בשל לידה של בת הזוג.

אימוץ ילדים

סעיף 6א בחוק עבודת נשים שכותרתו "חופשת אימוץ" מחיל את מרבית הזכויות הניתנות לעובדת לאחר לידה גם, בשינויים המחויבים, על עובדת המקבלת לביתה לשם אימוץ, ילד שגילו אינו עולה על 10 שנים (סעיפים 6,7(ד) ו-9(ג) לחוק הנ"ל).

חופשת לידה

גם לעובדת המאמצת ילד ניתנת הזכות לחופשת לידה בת 14 שבועות (להלן - "החופשה העיקרית"), לרבות הזכות לפיצול והארכה של חופשת הלידה והזכות כי יופרשו לעובדת המאמצת תקבולים לקרן הפנסיה ולקרן ההשתלמות.

חופשה ללא תשלום

על פי הקבוע בסעיף הנ"ל, הוכרה זכותה של עובדת המאמצת ילד להאריך את חופשת הלידה מעבר ל-14 שבועות, כפוף לתנאים המפורטים בסעיף הנ"ל, וקובע כי דינה של חופשה כאמור היא כדין חופשה ללא תשלום.

הגבלת פיטורים

גם לגבי עובדת שאימצה ילד חל הסעיף האוסר פיטורים ומתן הודעת פיטורים לעובדת הנמצאת בחופשת לידה, במשך 60 יום מתום חופשת הלידה העיקרית ומתום החופשה ללא תשלום. מהאמור עולה, כי עובדת שקיבלה ילד לשם אימוץ ואשר גילו אינו עולה על 10 שנים זכאית על פי חוק עבודת נשים: לחופשת לידה, לחופשה ללא תשלום על פי החוק ובכפוף לתנאים הקבועים בו, כמו כן, אסור לפטר אותה בתקופת חופשת הלידה (לאחר 60 יום מתום חופשת הלידה). מלבד הזכויות של עובדת שילדה המוחלות גם על עובדת שאימצה ילד, נקבעו בסעיף תנאים נוספים:

1. המועד ליציאה לחופשת הלידה העיקרית לאישה מאמצת יחול ביום שבו נתנה העובדת הודעה לפקיד הסעד כקבוע בסעיף 6 לחוק אימוץ ילדים וכי המועד להארכת חופשת הלידה מעבר לחופשה העיקרית יחול עם תום החופשה העיקרית.
2. בכל מקום בו נאמר "עובדת" הכוונה היא לרבות עובד. עם זאת, הסעיף מסייג את תחולתו וקובע כי אם נתקבל ילד לאימוץ על ידי שני בני הזוג, יחולו ההוראות בדבר חופשת לידה רק על אחד מהם לפי בחירתם.

התפטרות עובדת

סעיף 7 לחוק פיצויי פיטורים דן בהתפטרות עובדת שאימצה ילד. הסעיף קובע, כי עובדת שאימצה ילד (לבדה או עם בעלה) שטרם מלאו לו שלוש עשרה שנים, והתפטרה תוך 9 חודשים מיום קבלתו לאימוץ על מנת לטפל בילדה, ובלבד שניתן צו אימוץ, יראו לעניין חוק זה את התפטרותה כפיטורים. החוק מוסיף וקובע, כי אין זה משנה אם צו האימוץ עצמו ניתן לפני או אחרי ההתפטרות.

מענק לידה ודמי לידה

על פי סעיף 57 לחוק הביטוח הלאומי תהא מבוטחת או אשת מבוטח שקיבלה לאימוץ ילד עד גיל 10, וכן מבוטח שאימץ לבדו ילד זכאים למענק לידה ולדמי לידה. התנאי שנקבע על פי חוק הביטוח הלאומי לקבלת מענק לידה הינו מתן הודעה לפקיד סעד על פי הקבוע בסעיף 6 לחוק אימוץ ילדים. בנוסף, נקבע סייג על פי החוק שלא יינתן מענק לידה אם הילד המאומץ הוא ילדו של בן זוגו של המאמץ. לעניין חישוב מענק הלידה וקבלת דמי לידה יראו כאילו יום הלידה של הילד המאומץ הוא היום בו ניתנה ההודעה לפקיד הסעד לפי חוק אימוץ ילדים. עצם הזכאות לקבלת דמי לידה נובעת מהעובדה, כי לעובדת מגיע תשלום דמי לידה בעד פרק הזמן שלרגל האימוץ אין היא עובדת או עוסקת במשלח ידה.

הודעה בכתב מעובד שהתפטר

יש לדרוש מעובד שהתפטר הודעה בכתב על התפטרותו ואם הוא אינו נותן הודעה כזו, יש לשלוח אליו מכתב בנוסח "רשמנו לפנינו הודעתך מיום..... על התפטרותך מהעבודה, שתיכנס לתוקף ביום.....", שכן עובדים רבים מתפטרים אך חוזרים בהם אחר כך או טוענים שפוטרו ומגישים תביעות נגד המעסיקים.

יצוין, כי עובד שהתפטר אינו רשאי לחזור בו, אלא בהסכמת המעסיק, אפילו אם הוא מתחרט לפני המועד לסיום העבודה.

יש לשים לב, אם הופקדו לעובד במסגרת סעיף 14 כספים לביטוח קצבה הכוללים בתוכם רכיב פיצויים, לא יוכל המעסיק לקבל את סכום הפיצויים חזרה, העובד יקבל אותם בכל מקרה וזאת ע"פ סעיף 26 לחוק פיצויי פיטורין.

חובת דיווח על תאונת עבודה

מעסיקים, שימו לב והיזהרו

משרד העבודה קונס מעסיקים שלא דיווחו לו על תאונת עבודה של עובד וזאת בהסתמך על פקודה מנדטורית משנת 1945 ובהסתמך על פס"ד מרכז רפואי סורוקה נגד מדינת ישראל מתאריך 28.5.1989.

במקרה בו עובד נפגע בתאונת עבודה, בין אם הוגשה תביעה לביטוח לאומי לדמי פגיעה ובין אם לאו, המעסיק מחויב, בהתקיים הנסיבות המפורטות להלן, לדווח על התאונה למפקח על העבודה מטעם משרד העבודה.

על פי פקודת תאונות ומחלות משלוח היד (הודעה)-1945, חלה חובה על המעסיק לדווח למפקח על העבודה מטעם משרד העבודה בכל מקרה שאירעה תאונה כל-שהיא שמקורה בעבודתו של עובד כלשהו, ובמשך אותה עבודה והיא גורמת לאחד מאלה:

1. הביאה למותו של אותו עובד.
2. הביאה עובד להיות נטול יכולת במשך יותר משלושה ימים.

בפסיקה צויין, כי מטרת המחוקק הייתה לאפשר למפקחי העבודה לקבל בהקדם האפשרי מידע על כל תאונה, למעט תאונות קלות שגרמו לאי יכולת לעבוד פחות משלושה ימים, על מנת לחקור את נסיבותיה ולהעמיד לדין את האחראי על המחדל שגרם לה, אם אכן היה מחדל ועבירה על החוק, להדריך את הנוגעים בדבר ולהוציא צווים מתאימים, שימנעו את המשך העבודה במתקן שבו נגרמה התאונה, עד שיתוקנו הליקויים (דב"ע מ"ט/8-1 מרכז רפואי סורוקה נ. מדינת ישראל).

הודעה מוקדמת

על-פי חוק הודעה מוקדמת לפיטורים ולהתפטרות

עובד יומי/שעתי	עובד חודשי	וوتק בעבודה
1 יום לכל חודש עבודה	1 יום לכל חודש עבודה	מחודש ראשון ועד חצי שנה
1 יום לכל חודש עבודה	6 ימים + 2.5 ימים לכל חודש עבודה	מחודש שביעי ועד שנה (פחות יום)
14 יום	חודש	שנה
14 יום + יום נוסף לכל חודשיים עבודה בשנה זו	חודש	מעל שנה ופחות משנתיים
21 יום	חודש	שנתיים
21 יום + יום נוסף לכל חודשיים עבודה בשנה זו	חודש	מעל לשנתיים ופחות משלוש שנים
חודש	חודש	שלוש שנים

ימי חופשה שנתיים

בהתאם לחוק חופשה שנתי, זכאות חופשה שנתי מחושבת על בסיס ימי העבודה בפועל בשנת העבודה (ולא על בסיס חודשי).

החוק מבחין בין מצב בו התקיימו יחסי עובד מעביד במשך כל שנת העבודה, לבין מצב בו התקיימו יחסי עובד מעביד רק בחלק משנת העבודה.

1. כאשר מתקיימים יחסי עובד מעביד, במשך כל שנת העבודה:

אופן חישוב הזכאות	הזכאות	ימי עבודה בפועל בשנת העבודה
----	מלאה	לפחות 200 יום
<u>הזכאות המלאה X ימי עבודה בפועל</u> 200	חלקית	פחות מ-200 יום

2. כאשר מתקיימים יחסי עובד מעביד רק בחלק משנת המס:

אופן חישוב הזכאות	הזכאות	ימי עבודה בפועל בשנת העבודה
----	מלאה	לפחות 240 יום
<u>הזכאות המלאה X ימי עבודה בפועל</u> 240	חלקית	פחות מ-240 יום

חלק של יום חופשה לא יבוא במניין ימי חופשה.

הזכאות לחופשה שנתית לפי חוק חופשה שנתית (לא לפי הסכמים קיבוציים)
 החל מ-1.7.2016 הוגדל מספר ימי החופשה הזכאים לו עובדים בעלי ותק של עד 4 שנים. לפי התיקון לחוק התווספו 2 ימי חופשה לכל עובד בעל ותק של עד 4 שנים, יום חופשה אחד התווסף ב-1.1.2017. והיום השני יתווסף ב-1.1.2017.

5 ימים בשבוע	6 ימים בשבוע	זכאות בימים	ותק בשנים
10 ימים עד ליום 30.6.16	12 ימים עד ליום 30.6.16	14 ימים עד ליום 30.6.16	1-4
11 ימים החל מיום 1.7.16	13 ימים החל מיום 1.7.16	15 ימים החל מיום 1.7.16	
12 ימים החל מיום 1.1.17	14 ימים החל מיום 1.1.17	16 ימים החל מיום 1.1.17	
12	14	16	5
14	16	18	6
15	18	21	7
16	19	22	8
17	20	23	9
18	21	24	10
19	22	25	11
20	23	26	12
20	24	27	13
20	24	28	+14

דמי מחלה

זכאות לדמי מחלה		
שיעור התשלום	דמי מחלה	יום היעדרות
	אין תשלום	ראשון
50% משכר יום רגיל	מחצית דמי מחלה	שני
50% משכר יום רגיל	מחצית דמי מחלה	שלישי
100% משכר יום רגיל	מלוא דמי מחלה	רביעי ואילך

צבירת ימי מחלה

1. חודש עבודה מלא מזכה ב-1.5 ימי מחלה.
2. חודש עבודה חלקי מזכה בחלק היחסי.
3. ניתן לצבור 90 ימי זכאות לכל היותר.

דמי הבראה

לאחר שהעובד **השלים שנת עבודה**, הוא זכאי לדמי הבראה עפ"י הוותק שלו ועפ"י היקף המשרה (מספר שעות העבודה הרגילות בשבוע, שיש להציב בנוסחה להלן, לא יעלה על 43):

מחיר יום הבראה X מס' ימי הבראה X מס' שעות עבודה רגילות בשבוע

43

מספר ימי הבראה (בנוסף לחופשה השנתית), לעובד במשרה מלאה (43 שעות עבודה שבועיות):

מס' ימי הבראה לכל שנת עבודה	וותק בשנים
5	בתום שנת העבודה הראשונה
6	עבור שנת העבודה השנייה והשלישית
7	עבור שנת העבודה הרביעית עד העשירית
8	עבור שנת העבודה ה-11 עד ה-15
9	עבור שנת העבודה ה-16 עד ה-19
10	עבור שנת העבודה ה-20 ואילך

התעריף ליום הבראה בסקטור הציבורי מיום 1.6.2017 הינו 424 ש"ח ובסקטור הפרטי מיום 1.7.2014 הינו 378 ש"ח.

מודעה בדבר שכר מינימום

החל מה-1.1.2017 הועמד על סך של 5,000 ש"ח ברוטו לחודש. (מה-1.12.2017 צפוי לעלות ל-5,300 ש"ח).

חלה חובה על מעסיקים להציג מודעה בדבר זכויות עובדים לפי חוק שכר מינימום במקום בולט לעין. אי הצגת המודעה הינה עבירה פלילית שבצידה קנס.

המודעה: המודעה תיערך לפי הנוסח שבתוספת ואולם המעסיק יעדכן את סכומי שכר המינימום שבמודעה בהתאם לעדכון לפי החוק מזמן לזמן ולא יאוחר משבעה ימים ממועד העדכון כאמור.

הצגת המודעה בדרך נוספת: מעסיק שעיקר עבודתם של עובדיו, כולם או חלקם, היא מחוץ לחצרו, ימסור את המודעה לידי עובדים אלה במועד הראשון לתשלום שכרם שחל לאחר תחילת עבודתם אצלו וכן במועד הראשון לתשלום שכרם שחל לאחר עדכון סכומי שכר המינימום לפי החוק וזאת נוסף על הצגת המודעה בדרך הקבועה בסעיף 6ב(א) לחוק.

הצגת המודעה בדרך חלופית: מעסיק המעסיק פחות מ-6 עובדים במקום העבודה רשאי להציג את המודעה באמצעות מסירתה לידי עובדיו במועד הראשון לתשלום שכרם שחל לאחר תחילת עבודתם אצלו וכן במועד הראשון לתשלום שכרם שחל לאחר עדכון סכומי שכר המינימום לפי החוק, במקום הצגתה בדרך בסעיף 6ב(א) לחוק.

פטור מהצגת מודעה: מעסיק המעסיק את עובדיו שלא לצורכי עסק, משלח יד או שירות ציבורי, פטור מחובת הצגת המודעה.

העסקת נוער בחופשות

בחופשה מותר להעסיק נוער מגיל 14. כל נער ונערה חייבים להיות מצוידים באישור רפואי ובפנקס עבודה. נער או נערה מוגבלים לעבודת 8 שעות ביום (אף אם המפעל עובד 9 שעות) ולא יותר מ-40 שעות בשבוע. אין להעסיקם בשעות נוספות, בלילה ובשבת. קיימות הגבלות רבות לעבודת נוער, כולל איסורים על העסקה בתהליכי ייצור שונים. יש לזכור, כי גם לגבי נוער קיימת חובת תשלום שכר מינימום (לפי הגיל) וכן חובת תשלום החזר נסיעות לעבודה.

ע"פ תקנות עבודת נוער (בדיקות רפואיות) התש"ס-2000 נקבע, כי נער לא יעבוד אלא אם נבדק בדיקה רפואית ורופא המשפחה נתן אישור רפואי להעסקתו.

על המעסיק מוטלת החובה להפנות את הנער לבדיקות והזמן הנדרש לבדיקות יחשב לנער כחלק משעות העבודה.

בתיקון לתקנות עבודת נוער נקבע עוד, כי על המעסיק לנהל פנקס שבו ירשמו ביחס לכל נער העובד אצלו הפרטים הבאים:

1. שמו המלא ושם אביו וכן כתובתו.
2. אם לנער יש תעודת זהות, את מספרה.
3. מספר פנקס העבודה של הנער.
4. תאריך הלידה.
5. תאריך התחלת העבודה.
6. פרוט מדויק של מסגרת יום העבודה, כולל הפסקות, של שבוע העבודה וכן רישום נוכחות סדיר הכולל שעות עבודה בפועל והפסקות, רישום כאמור שלא באמצעים דיגיטליים או אלקטרוניים יהיה חתום מידי יום בידי הנער ומאושר בחתימת אחראי שמונה ע"י המעסיק.
7. מועדי חופשה שנתית וימי מחלה.
8. התאריך בו חדל הנער לעבוד.

צו הרחבה לביטוח פנסיוני מקיף במשק

החל מיום 1.1.2008 חלים על כל העובדים והמעסיקים במשק הוראות צו ההרחבה המחייב את המעסיקים לבטח את העובדים בפנסיה מקיפה. בחודש 8/2011 נחתם צו הרחבה להסכם הקיבוצי הכללי לפנסיה חובה המשפר את תנאי הצו הקודם מיום 1.1.2008. שקבע לראשונה את זכות העובדים לפנסיה המחייבת את המעסיקים במשק להפריש כספי פנסיה לעובדים לפחות עד לשכר בגובה השכר הממוצע במשק ולפי מדרגות אחוזי הפרשה שיגיעו בשנת 2014 ל-17.5%.

הצו יחול על כלל העובדים במשק, למעט מי שיש לו הסדר פנסיה מיטיב אשר ימשיך לחול עליו. מעסיק אשר אינו מקיים את הצו נוטל על עצמו סיכון גדול כך שבמקרה אירוע של נכות או מוות לעובד - יכול שייקבע כי המעסיק יאלץ להיכנס לנעליו של המבטח ולשלם כל מה שאמור היה לשלם המבטח (קרן הפנסיה ו/או חברת הביטוח).

עובד שמתחיל לעבוד ואין לו ביטוח פנסיוני יקבל את הפרשות הפנסיה בתוך 6 חודשי עבודה מהיום בו התחיל לעבוד ולא רטרואקטיבית. אם היה לו הסדר פנסיה במקום עבודתו הקודם, ביצוע ההפרשות לגבי יחל לאחר 3 חודשי עבודה או בתום שנת המס, המוקדם מביניהם, רטרואקטיבית למועד תחילת עבודתו.

הצו אינו חל על:

1. עובדים שמתחת לגיל 21 שנים לעובד ו-20 שנים לעובדת.
2. עובדים שפרשו מעבודתם, לאחר גיל הפרישה ומקבלים קצבה.
3. עובדים להם הסדר פנסיוני או עובדים הזכאים להסדר פנסיוני מכוח עבודתם.

תשלומי המעסיק לפיצויים יבואו במקום תשלום פיצויי פיטורים בהתאם לסעיף 14 בחוק פיצויי פיטורים - רק בגין השכר, התקופות והשיעורים שבגינם נעשתה ההפרשה לפיצויים בהתאם לצו. שיעורי ההפרשות יהיו כדלקמן:

סה"כ	הפרשות המעביד לפיצויים	הפרשות המעביד	הפרשות העובד	
%	%	%	%	
2.5	0.834	0.833	0.833	1.1.2008
5.0	1.680	1.660	1.660	1.1.2009
7.5	2.500	2.500	2.500	1.1.2010
10.0	3.340	3.330	3.330	1.1.2011
12.5	4.180	4.160	4.160	1.1.2012
15.0	5.000	5.000	5.000	1.1.2013
17.5	6.000	6.000	5.500	1.1.2014
17.5	6.000	6.000	5.500	1.1.2015
18.0	6.000	6.250	5.750	1.7.2016
18.5	6.000	6.500	6.000	1.1.2017

נספח 2 - גיליון ספירת קופה

שם העסק _____ תאריך הספירה _____ דף _____

מס' סד'	מספר ההמחאה	שם החותם	שם המסב האחרון	שם הבנק	מועד הפרעון	סכום
.1						
.2						
.3						
.4						
.5						
.6						
.7						
.8						
.9						
.10						
.11						
.12						
.13						
.14						
.15						

העברה לדף מס' _____

	מזומן בקופה
	כרטיסי אשראי

עורך ספירת הקופה:

_____ חתימה

_____ שם ושם משפחה

נספח 3 - פירוט מספר הקילומטרים בתחילת השנה ובסופה

שנת מס _____

שם הנישום _____

מס' סד'	מספר רישוי	תיאור הרכב	סוג רכב פ/מ	תאריך רכישה (*)	מס' הק"מ בתחילת השנה או ביום הרכישה	תאריך מכירה (**)	מס' הק"מ בסוף השנה או ביום המכירה	סה"כ מס' הק"מ במשך השנה (עפ"י המונה)
.1			פ/מ					
.2			פ/מ					
.3			פ/מ					
.4			פ/מ					
.5			פ/מ					
.6			פ/מ					
.7			פ/מ					
.8			פ/מ					
.9			פ/מ					
.10			פ/מ					

(פ) פרטי.
 (מ) מסחרי.
 (*) אם הרכב נרכש במהלך שנת המס.
 (**) אם הרכב נמכר במהלך שנת המס.

חתימה וחותמת

תפקיד

שם ממלא הטופס

נספח 4 - דוח נסיעה לחו"ל - שנת 2017

שם החברה _____

שם הנוסע:			תפקידו:
מטרת הנסיעה:			דולר יציג:
ארץ היעד:		מטבע:	שע"ח לדולר:
תאריך יציאה:		תאריך חזרה:	סה"כ ימי שהייה:
הוצאות			סה"כ הוצאה
		\$-ב	שע"ח
		בש"ח	מותרת למס
כרטיס טיסה (עד מחיר טיסה במחלקת תיירים/עסקים)			
מיסי נמל ואחרים			
רכב שכור (קבלות) עד \$60 ליום			
הוצאות לינה עד שבע לינות ראשונות: עד \$272 ללינה. תאריך: מ _____ עד _____ ל _____ לינות שולם \$ _____			
עד 83 לינות נוספים: עד \$204 - \$119 לפי הסבר * תאריך: מ _____ עד _____ ל _____ לינות שולם \$ _____			
הוצאות שהייה אחרות ללא קבלות כשנדרשו הוצאות לינה: _____ ימים * \$76 ליום			
כשלא נדרשו הוצאות לינה: _____ ימים * \$128 ליום			
הוצאות אחרות			
סה"כ הוצאה			

- אם שולם סך של מעל ל-\$119 ללינה (לפי קבלות) יותר מהוצאה סכום בשיעור של 75% ולא יותר מ-\$204 ללינה.
- בנסיעה העולה על 90 לינות מותרות מלוא הוצאות הלינה אך לא יותר מ-\$119 ללינה.
- לגבי נסיעות לאוסטרליה, אוסטרליה, איטליה, איסלנד, אירלנד, אנגולה, בלגיה, בריטניה, גרמניה, דובאי, דנמרק, הולנד, הונג-קונג, טיוואן, יוון, יפן, לוקסמבורג, נורווגיה, ספרד, עומאן, פינלנד, צרפת, קטאר, קוריאה, קמרון, קנדה, שבדיה ושוויץ - ניתן להגדיל את הוצאות הלינה והשהייה בהן ב-25%.

חתימת המנהל

חתימת הנוסע

תאריך